

T.C.
AVRASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÖNETİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE
DAYANIŞMA VAKIFLARININ ETKİLERİ
KÖPRÜBAŞI İLÇESİ ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Hasan Işık YAZICI

Trabzon – 2017

T.C.
AVRASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÖNETİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE
DAYANIŞMA VAKIFLARININ ETKİLERİ
KÖPRÜBAŞI İLÇESİ ÖRNEĞİ

Avrasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mustafa KÖKSAL

Trabzon 2017

KABUL ve ONAY SAYFASI

Hasan Işık YAZICI tarafından hazırlanan “ **Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Etkileri Köprübaşı İlçesi Örneği**” başlıklı bu çalışma 15/02/2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

.....

(Unvanı, Adı Soyadı) Başkan

İmza

.....

(Unvanı, Adı Soyadı) Danışman

İmza

.....

(Unvanı, Adı Soyadı)

Yukarıdaki imzaların adı geçen Öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. M. Asif YOLDAŞ

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN SAYFASI

T.C.

AVRASYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(15/02/2017)

Hasan Işık YAZICI

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN SAYFASI.....	4
İÇİNDEKİLER.....	5
ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
TABLolar LİSTESİ.....	iv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK VE YOKSULLUĞUN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1.Yoksulluk Kavramı ve Tanımlanması.....	3
1.2.Yoksulluk Çeşitleri ve Sınıflandırma.....	4
1.2.1.Nesnel Yoksulluk.....	5
1.2.2.Öznel Yoksulluk.....	6
1.2.3.Gelire Bağlı Yoksulluk (İnsani Yoksulluk).....	7
1.2.3.1.Mutlak Yoksulluk.....	8
1.2.3.2.Görelî Yoksulluk.....	8
1.3.Yoksulluğun Ölçülmesi.....	10
1.3.1.Yoksulluk Sınırı Çeşitleri.....	11
1.3.1.1.Görelî Yoksulluk Sınırı.....	11
1.3.1.2.Mutlak Yoksulluk Sınırı.....	12
1.3.2.Yoksulluğun Ölçülmesinde Kullanılan Yöntemler.....	13
1.3.2.1.Yoksulluk Açığı Endeksi.....	13
1.3.2.2.Sen Endeksi.....	13
1.3.2.3.Foster – Greer – Thorbecke (FGT) Endeksi.....	14
1.3.2.4.Watts Endeksi.....	14
1.3.2.5.Kafa Sayısı Endeksi.....	15
1.3.2.6.İnsani Gelişme Endeksi.....	16
1.4.Yoksulluğun Boyutları.....	17
1.4.1.Açlık Boyutu.....	17

1.4.2.Çalışan Yoksullar	19
1.4.3.Çocuk Yoksulluğu	20
1.4.4.Kadın Yoksulluğu.....	21
1.5.Yoksulluğun Nedenleri	22
1.6.Yoksulluğu Belirleyen Önemli Faktörler	23
1.7.Yoksulluk ve Sosyal Dayanışma İlişkisi	25

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE YOKSULLUĞUN BOYUTLARI

2.1.Dünyada Yoksulluğun Boyutları.....	26
2.2.Türkiye'de Yoksulluğun Boyutları	27
2.3.Yoksullukla Mücadele Yaklaşımları	31
2.3.1.Yoksullukla Dolaylı Mücadele Yaklaşımı	32
2.3.2.Yoksullukla Doğrudan (Dolaysız) Mücadele Yaklaşımı	33
2.4.Türkiye'de Yoksullukla Mücadele.....	34
2.5.Yoksulluk ve Türkiye'de Hayırseverlik Anlayışı	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL YARDIM VE DAYANIŞMA VAKIFLARI, YARDIMLAŞMA UYGULAMALARINA ELEŞTİRİSEL BİR YAKLAŞIM

3.1.Köprübaşı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Organizasyon Yapısı	38
3.1.1.Vakfın Kuruluşu	38
3.1.2.Vakfın Teşkilat Yapısı.....	38
3.1.3.Vakfın Personel Durumu	39
3.1.4.Vakfın Mal Varlığı ve Gelirleri	39
3.2.Köprübaşı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının Yoksullukla Mücadele Faaliyetleri.....	39
3.2.1.Yardımların Kapsamı ve Muhtaç Bireylerin Tespiti	39
3.2.2.Sağlanan Sosyal Yardımlar	40
3.2.3.Gelir Getirici ve İstihdam Artırıcı Proje Yardımları	41
3.2.4.Sosyal Hizmet Amaçlı Projeler	42
3.2.5.Köprübaşı Sosyal Yardımlaşmanın Vakfının Sorunları	43
3.3.Türklerde Sosyal Dayanışma ve Vakıf Geleneği	43

3.4.Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	45
3.4.1.Sosyal Bütünleşme Açısından Türk Vakıfları	46
3.5.Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Sosyal Yardım Faaliyetleri	47
3.5.1.Ailelere Yapılan Yardımlar	47
3.5.1.1.Gıda Yardımları.....	47
3.5.1.2.Yakacak Yardımları.....	48
3.5.1.3.Barınma Yardımları.....	49
3.5.2.Özel Amaçlı Yardımlar	49
3.5.2.1.Aşevleri Yardımları	49
3.5.2.2.Afet Yardımları	49
3.5.3.Eğitim Yardımları.....	49
3.5.3.1.Eğitim Materyali Yardımı	50
3.5.3.2.Şartlı Eğitim Yardımı	50
3.5.3.3.Öğle Yemeği Yardımı	51
3.5.3.4.Ücretsiz Kitap Yardımı	52
3.5.3.5.Öğrenci Taşıma Barınma ve İaşe Yardımı	52
3.5.4.Engelli Yardımları	53
3.5.4.1.Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması.....	53
3.5.4.2.Engelli İhtiyaç Yardımları.....	53
3.5.5.Sağlık Yardımları	53
3.5.5.1.Tedavi Destekleri	54
3.5.5.2.Şartlı Sağlık Yardım (ŞNT).....	54
3.5.6.Gelir Getirici ve İstihdam Artırıcı Proje Yardımları	55
3.5.6.1.Gelir Getirici Projeler	55
3.5.6.2.İstihdam Amaçlı Eğitim Projeleri.....	56
3.5.6.3.Sosyal Hizmet Amaçlı Projeler	56
3.5.7.Sosyal Riski Azaltma Projeleri (SRAP)	57
3.5.7.1.Hızlı Yardım.....	57
3.5.7.2.Kurumsal Gelişim.....	57
3.5.7.3.SRAP Şartlı Nakit Transferi.....	58
3.5.7.4.Yerel Girişim Programı	58
3.5.8.Öksüz/Yetim ve Asker Çocuğu Yardım Programı	59

3.5.9.Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Sosyal Yardım Programı	59
3.5.10.Engelli Yaşlı Yardımları.....	60
3.6.Modern Türkiye’de Yardımlaşma Uygulamalarına Eleştirel Bir Yaklaşım	60

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM VE BULGULAR

4.1.Araştırmanın Problemi	64
4.2.Araştırmanın Amacı	64
4.3.Araştırmanın Sınırlılıkları	65
4.4.Araştırmanın Modeli	65
4.5.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	65
4.6.Veri Toplama Aracı.....	66
4.7.Verilerin Analizi.....	66
4.8.Bulgular ve Yorum.....	66
4.9.Frekans Tablolarının Yorumlanması.....	67
4.10.Ölçeğin Demografik Değişkenlere Göre Analiz Sonuçları ve Yorumlanması	74
SONUÇ.....	78
KAYNAKÇA.....	80
EKLER.....	87

ÖZET

YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARININ ETKİLERİ KÖPRÜBAŞI İLÇESİ ÖRNEĞİ

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, ülkemizde yoksullukla mücadelede gerek kurumsal yapılarının sağlamlaşması gerekse de finansal kaynaklarının güçlenmesi sebebiyle etkinliği giderek artan bir yapıya kavuşmuşlardır. “Ülkemizde her il ve ilçede kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının bilhassa yoksulluk içerisinde bulunan ve muhtaçlığa düşmüş kesimlere yakınlığı, yoksullukla savaşmada önem derecelerinin artmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamıştır”. Bu çalışmada yoksulluğun nedenlerini daha iyi anlamak, çözüm süreçlerinin çok yönlü karakteristiklere sahip olduğunu kavramak, sosyal politika araçlarının yoksullukla savaşındaki rollerini incelemek ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının bu savaşındaki yerini ve etkinliğini sorgulamak amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda veri toplam aracı olarak sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfından yardım alan 220 vatandaşa anket uygulaması yapılmıştır. Ankette kişisel bilgi formu ile vatandaşların aldıkları yardımlar ve bu yardımlardan ne kadar memnun kaldıklarına yönelik sorular kullanılmıştır. “Elde edilen veriler SPSS programında analiz edilmiştir”. Öncelikle demografik değişkenler ve ölçeğe ait tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir. Demografik değişkenler ile alınan yardımlardan memnuniyet düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için Chi-Square (Ki-Kare) ile analiz uygulanmıştır. İstatistiksel anlamlılık $p < 0.05$ ve iki yönlü olarak kabul edilmiştir.

Sonuç olarak; araştırmaya katılan vatandaşların aldıkları yardımların yaşamlarını rahatlattıklarını fakat yeterli düzeyde olmadığını ifade ettikleri görülmüştür. Hane halkı büyüklükleri arttıkça hanelerin aylık gelirlerinin de arttığı görülmüştür. Vatandaşların eğitim durumları ile istihdam durumu aralarında istatistiksel olarak bir anlamlılık olmadığı belirlenmiştir. Vatandaşların yaşları arttıkça alınan yardımlardan memnuniyet düzeyinin de arttığı, eşi vefat etmiş ve boşanmış olan vatandaşların, yalnız yaşayan, tek ebeveynli aile, geniş ve diğer aile tiplerine sahip olan vatandaşların, çalışma durumlarına bakıldığında çalışmayan vatandaşların ve çalışmama nedenine bakıldığında bedensel

engelli ve yaşlılık nedeniyle çalışamayan vatandaşların alınan yardımlardan memnun olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Yoksulluk eşitleri, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları

ABSTRACT

ENDOWMENTS EFFECTS OF SOCIAL ASSISTANCE AND SOLIDARITY IN FIGHT AGAINST POVERTY KÖPRÜBAŞI COUNTY EXAMPLE

Social assistance and solidarity Foundations in the fight against poverty in our country, in speaking about institutional structures as well as the strengthening of financial resources due to the increasing effectiveness of the structure. "In our country, each province and district is established in foundation , in particular poverty, social aid and solidarity within his proximity to the struggle against poverty, the fallen part of the severity and the efficient use of resources". The aim of this study was to better understand the causes of poverty, the solution is to grasp the versatile characteristics of the process, fight against poverty social policy instruments to examine the roles and social aid and solidarity in this struggle, and foundation aimed to question the effectiveness of.

For this purpose data as a tool for social assistance and solidarity in total receiving assistance from 220 citizen survey. The survey received personal information form and help citizens how satisfied are we from help for questions. "The data obtained was analyzed in the program SPSS". Identification of demographic variables and scale statistics. Taken with the demographic variables help to determine the relationship between the level of satisfaction of Chi-Square (Chi-square) was implemented with the analysis. Statistical significance $p < 0.05$ and two-way.

As a result; They help the lives of the citizens who participated in the study but is not sufficiently expressed. Household size increases, the monthly income of households also increased. Education of citizens with employment status is not a statistically significance among them. As you increase the level of satisfaction of citizens ages provide the help received, his wife died and of citizens with a divorced, living alone, single parent family, boasting spacious and other family types when looking at the working conditions of the citizens, who will not work when looking at why a citizens and physically disabled and elderly citizens who cannot work because of aid were satisfied.

Key Words: Poverty, Poverty Varieties, Social Assistance and Solidarity Foundations

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1. UNDP Gelişme Endeksleri	17
Tablo 1.2. Türkiye Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Yoksul Fert Sayısı	18
Tablo 1.3. Saatlik Kazanç Endeksi ve Değişim Oranları	19
Tablo 1.4. Çocuk Yoksulluğu Ölçme ve Ölçüm Politikalarını Etkileyen ve	20
Tablo 1.5. Yoksulluğu Belirleyen Önemli Faktörler	24
Tablo 2.1. Dünya'nın Değişik Bölgelerinde Günde 1.25 \$'dan Daha Az Gelirle Yaşayan Yoksul Nüfus (Milyon) ve Yoksul Nüfus Rakamsal Değerleri	26
Tablo 2.2. Dünyanın Çeşitli Bölgelerinde Bulunan Yoksulluk (%) Oranları	27
Tablo 2.3. Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Fertlerin Yoksulluk Oranları	28
Tablo 2.4. Hanehalkı Fertlerinin Cinsiyet ve Eğitim Durumuna Göre Yoksulluk Oranları (Türkiye: Kent-Kır)	30
Tablo 3.1. Köprü Başı Sosyal Yardımlaşma Vakfı Beş Yıllık Yardım Tablosu	41
Tablo 3.2. Gıda Yardımları	48
Tablo 3.3. Yardım Edilen Hane Sayısı ve Kömür Miktarı	48
Tablo 3.4. Barınma Yardımları	49
Tablo 3.5. Eğitim Materyali Yardımı	50
Tablo 3.6. 2013 Yılı Şartlı Eğitim ve Sağlık Yardımları	51
Tablo 3.7. Öğle Yemeği Yardımı	52
Tablo 3.8. Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması	53
Tablo 3.9. Tedavi Destek Yardımları	54
Tablo 3.10. Şartlı Sağlık Yardımı- Çocuk	55
Tablo 3.11. Şartlı Sağlık Yardımı-Kadın	55
Tablo 4.1. $\alpha= 0.05$ İçin Örneklem Büyüklükleri	66
Tablo 4.2. Cinsiyet Değişkenine Ait Frekans Dağılımı	67
Tablo 4.3. Yaş Değişkenine Ait Frekans Dağılımı	67
Tablo 4.4. Eğitim Durumu Değişkenine Ait Frekans Dağılımı	67
Tablo 4.5. Medeni Durum Değişkenine Ait Frekans Dağılımı	68
Tablo 4.6. Sosyal Güvence Durumu Değişkenine Ait Frekans Dağılımı	68
Tablo 4.7. Yardım Alma Durumu Değişkenine Ait Frekans Dağılımı	68
Tablo 4.8. Hane Halkı Tipi Değişkenine Ait Frekans Dağılımı	68

Tablo 4.9. Hanenizde Yaşayan Kişi Sayısı Değişkenine Ait Frekans Dağılımı	69
Tablo 4.10. Çalışma Durumu Değişkenine Ait Frekans Dağılımı	69
Tablo 4.11. Çalışmıyorsanız Ne Zamandan Beri Çalışmıyorsunuz? Değişkenine Ait Frekans Dağılımı.....	69
Tablo 4.12. Çalışmama Nedeni Değişkenine Ait Frekans Dağılımı	69
Tablo 4.13. Hanenizde Çalışan Kişi Değişkenine Ait Frekans Dağılımı.....	70
Tablo 4.14. Aldığınız yardımlar nelerdir? Değişkenine Ait Frekans Dağılımı.....	70
Tablo 4.15. Yardım aldığınız Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nı tanıyor musunuz? Değişkenine Ait Frekans Dağılımı	71
Tablo 4.16. Sosyal yardım alınabileceğinden nasıl haberdar oldunuz? Değişkenine Ait Frekans Dağılımı.....	71
Tablo 4.17. Sosyal yardımlar dâhil ailenizin tüm çalışanlarıyla birlikte aylık geliriniz ne kadardır? Değişkenine Ait Frekans Dağılımı.....	71
Tablo 4.18. Yardımlardan Memnuniyet İfadelerine Ait Frekans Dağılımı	72
Tablo 4.19. Örneklemi Oluşturan Vatandaşların Aylık Gelir Durumu İle Hanede Yaşayan Kişi Sayısı Değişkeni Arasındaki İlişki	74
Tablo 4.20. Örneklemi Oluşturan Vatandaşların Eğitim Durumu İle Çalışma Durumu Değişkeni Arasındaki İlişki.....	74
Tablo 4.21. Örneklemi Oluşturan Vatandaşların Memnuniyet Durumu İle Yaş Değişkeni Arasındaki İlişki	75
Tablo 4.22. Örneklemi Oluşturan Vatandaşların Memnuniyet Durumu İle Medeni Hal Değişkeni Arasındaki İlişki.....	75
Tablo 4.23. Örneklemi Oluşturan Vatandaşların Memnuniyet Durumu İle Hane Halkı Tipi Değişkeni Arasındaki İlişki	76
Tablo 4.24. Örneklemi Oluşturan Vatandaşların Memnuniyet Durumu İle Çalışma Durumu Değişkeni Arasındaki İlişki	76
Tablo 4.25. Örneklemi Oluşturan Vatandaşların Memnuniyet Durumu İle Çalışma Durumu Değişkeni Arasındaki İlişki	77

KISALTMALAR LİSTESİ

BM	: Birleşmiş Milletler
DB	: Dünya Bankası
RTÜK	: Radyo Televizyon Üst Kurulu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
SYDGM	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü
SYDTF	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
ŞNT	: Şartlı Nakit Transferi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

ÖNSÖZ

“Yoksulluk ayıp değil, bir gerçek. Ama sefillik, sayın bayım, sefillik yüz karasıdır. Yoksullukta yaradılıştan gelen soylu duygularınızı koruyabilirsiniz, sefillikte ise asla.” Yoksul bir ailede -annesi hastadır babası ise alkolik- büyüyen Dostoyevski’nin, suç ve ceza romanından okuruz bu cümleleri.

Yoksulluğun ölçülemeyen boyutunu dillendirir Dostoyevski, sefillik der buna. Sefillik, bilim adamlarının ölçüm yaparken zorlandıkları ve içinden çıkamadıkları karanlık ve inatçı yüzüdür yoksulluğun, beklide.

Çalışmamızın ilk bölümlerinde, insanlığın yıllarca süren mücadelesine rağmen kararlı bir şekilde varlığını devam ettiren yoksulluğun sebepleri ve modern dünyada uğraş verilen çözüm yollarına kısaca değinilmiştir.

Aynı zamanda araştırma konumuz olan Köprübaşı örneği üzerinde yaptığımız saha çalışması da ayrıntılı bir şekilde ilerleyen bölümlerde işlenerek sonuca varılmıştır.

Bu araştırma boyunca bana yardımlarını esirgemeyen, Yüksek Lisans süresinde çok şey öğrenme fırsatı bulduğum danışman hocam Sayın Prof. Dr. Mustafa Köksal’a, Köprübaşı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Müdürü Sayın Mustafa Kurt ‘a ve çalışma boyunca vakıf işlerinin aksamadan yürütülmesinde sıkılmadan bana yardım eden mesai arkadaşım Meryem Katı Demirci’ye teşekkür ederim.

Ayrıca ‘tezimin konusunun belirlenmesi, akışı ve sonuca varılması sırasında desteklerini her zaman yanımda hissettiğim, kardeşim Hüseyin Avni Yazıcı ve arkadaşım Ali Şükrü Parlak ‘a özellikle teşekkür ederim.

Adını zikrederek teşekkür imkanı bulamadığım ve çalışmam boyunca bana yardımları dokunan herkese mütevazî teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Yoksulluk; geçmişten günümüze varlığını devam ettiren sosyolojik bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenledir ki; “yoksulluk, tarihin her döneminde olduğu gibi günümüzde de birçok ülkenin yüzleşmek zorunda olduğu önemli toplumsal sorunların başında gelmektedir”. Hâlihazırda toplumların, resmi ve gayri resmi yollarla yoksullukla mücadeleye – geçmişten daha etkili yöntemlerle – devam ediyor olması bile başlı başına sorunun zorluğunu gösterir niteliktedir.

Yoksullukla mücadele çalışmalarını, ülkemiz açısından ele aldığımızda; hükümetin, yoksullukla sosyal devlet kapsam ve olanaklarını kullanarak mücadele ettiği gibi sivil toplum kuruluşlarının da benzer bir uğraş içerisinde öncü pozisyonda yer aldığı görülmektedir. Sivil toplum kuruluşları, yoksulluklarla mücadele, toplumsal dayanışma ve sosyal birliktelikte geçmişten günümüze gelen vakıflar aracılığıyla önemini halen korumakta ve işlevselliğine devam etmektedir.

Selçuklu ve Osmanlı döneminde önemli görev üstlenen vakıflar, cumhuriyetin kuruluşuyla değişen devlet yapısına ayak uydurmada bir takım sıkıntılarla karşılaşmış ve uzun bir süre toplumsal işlevini asgari düzeyde devam ettirebilmiştir. Günümüzde değişen kanun ve vakıf yapısıyla bir ölçüde geçmişteki görevini icra eder duruma gelebilmiştir.

Vakıflar Genel Müdürlüğünden edinilen verilere göre, 1980 yılında kurulmuş olan vakıf sayısı 601 iken, bu rakam 2014 yılında 4867’ye kadar çıkmıştır. Bu yeni kurulmuş olan vakıfların 975 tanesini “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları” oluşturmaktadır. Vakıflarının amacı arasında yoksulluklarla mücadele edebilmek, toplumsal dayanışma ve birlikteliği oluşturmak, ana ihtiyaçlarını karşılamaktan yoksul kişilere sosyal yardımda bulunabilmek gelmektedir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, ülkemizde yoksullukla mücadelede gerek kurumsal yapılarının sağlamlaşması ve gerekse de finansal kaynaklarının güçlenmesi sebebiyle etkinliği giderek artan bir yapıya kavuşmuştur. Ülkemizde her il ve ilçede kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının bilhassa yoksulluk içerisinde bulunan ve muhtaçlığa düşmüş kesimlere yakınlığı, yoksullukla savaşmada önem derecelerinin artmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamıştır.

Bu çalışmada yoksulluğun nedenlerini daha iyi anlamak, çözüm süreçlerinin çok yönlü karakteristiklere sahip olduğunu kavramak, sosyal politika araçlarının yoksullukla mücadeledeki rollerini incelemek ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının bu mücadeledeki yerini ve etkinliğini sorgulamak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın birinci bölümünde, Yoksulluk kavramı ayrıntılı bir şekilde açıklanmış olup, yoksulluğun çeşitleri, yoksulluğun ölçülmesi ve yoksulluğun ölçülmesinde kullanılan yöntemler anlatılmıştır. Ardından yoksulluğun boyutları ve yoksulluğun nedenlerine değinilip, yoksulluğu belirleyen önemli faktörler, yoksulluk ve sosyal dayanışma ilişkisi açıklanmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde, Dünyada ve Türkiye’de yoksulluğun boyutları ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Araştırmanın üçüncü bölümünde, Türklerde sosyal dayanışma ve vakıf geleneğinden bahsedilmiş, “sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları” anlatılmıştır. Daha sonra, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının sosyal yardım faaliyetleri ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Bu kapsamda, dördüncü bölümde, Köprübaşı ilçesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı’nın faaliyetleri incelenmiş, bir yandan da bir saha araştırması gerçekleştirilerek, bu araştırmanın bulguları derinlemesine analiz edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK VE YOKSULLUĞUN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. Yoksulluk Kavramı ve Tanımlanması

Yoksulluk algılanması kolay olmakla birlikte, tutarlı şekilde ifade edilmesi zor bir kavramdır. Esasında yoksullukla neredeyse tüm sosyal bilimler ilgilenir niteliktedir. Bu nedenle, yoksulluk tanımlanırken ve çözümlenirken disiplinler arası uyum gerekebilir (Önder ve Şenses, 2006: 3).

Yoksulluğun karmaşık bir olgu olduğu ve 1980'lerden itibaren, küreselleşmenin hızıyla birlikte, yoksulluğun da arttığı çoğu araştırmacı tarafından belirtilmektedir (Uzun, 2003: 155). Yoksulluk, esas itibarıyla, gelişmemiş toplumların problemi gibi görülse de gelişmiş devletlerde bile yoksulluk tek başına önemli bir sorun olarak, gündemi meşgul etmektedir. Ancak, gelişmiş ülkeler, yoksulluğu önlemek amacıyla, düşük gelirli kesimlere gelir destekleri vererek, yaygın eğitim ve sağlık hizmetleriyle ve işsizlik sigortası kapsamında yoksulluk sorununu hafifletmeye çalışmaktadırlar (Gündüz, 2006: 34). Bununla birlikte, az veya çok, birçok dünya ülkesi yoksulluk sorunu yaşamaktadır.

Sözlük anlamıyla yoksulluk, yeterli seviyede para edinememe ya da iyi bir şekilde yaşam sürdürmek için gerekli malzemelere sahip olmama durumu olarak ifade edilir. (Aktan ve Vural, 2002). Başka bir ifadeyle, yoksulluk, asgari yaşam standardına ulaşamamak şeklinde tanımlanabilir (Dağdemir, 2002). Dünya bankası, yoksullukları daha çok parasal bakımdan tanımlamaktadır. Yani, belli bir gelir düzeyinin altında kalanlar yoksul olarak nitelendirilmektedir. (Uzun, 2003: 156).

Yoksulluğu, sadece gelir ve tüketim kapsamında değerlendirmenin eksiklik olduğu bazı çalışmalarda belirtilmektedir. Dolayısıyla, yoksulluk değerlendirmelerinde gelir ve tüketim dışında aşağıdaki faktörlerin dikkate alınması gerekir. Bu faktörler (Aktan ve Vural, 2002):

- **Maddi mahrumiyet:** İnsanların yeterli gelir düzeyine sahip olmaması, özel tüketim düzeyinin ihtiyaçlarını karşılar nitelikten uzak olması, kamu mal ve hizmetlerinin yetersiz olması.
- **Fiziki zafiyet:** Beslenmede görülen yetersizlikler ve buna bağlı olarak sağlık v.b. sorunların doğması.

- **İzolasyon:** Okuma ve yazma bilgisinin olmaması, eğitim olanaklarından yararlanamamak, kaynaklara erişememek, şehir merkezlerinden uzak bölgelerde yaşamak.
- **Katılımın yetersiz olması:** Yoksulluğun kavramlaştırılmasına aynı zamanda azaltılabilmesi için projelerin ve programların oluşturulmasına ve faaliyete geçirilmesine eşlik edememe; siyasi hayatta aktif rol alamama; fikirlerini açığa çıkartamama; insanın haysiyetine yakışır bir hayat idame ettirememe;
- **Zamanın yetersiz olması:** Şahısların veya ev ahalisinin asgari düzeyde hayatlarını devam ettirebilmek için tüm zamanlarını kazanç sağlamaya çalışarak geçirmeleri; kültürel aktiviteler yapmaya ekstra vakit bulamamaları.
- **Çevre kirliliği ve çevrenin bozulması:** Ekolojik dengedeki bozulmaya veya çevre kirliliğinin yarattığı sorunlara bağlı olarak, doğal kaynakların yetersiz kalması ve kişilerin bu kaynaklara ulaşmada karşılaştığı sorunlar.

Yoksulluğun ölçülebilmesi için bazı yöntemler kullanılmaktadır. Bunun için ilk yapılan, yoksulluk sınırının belirlenmesidir. Yoksulluk sınırı belirlendikten sonra, elverişli bir gösterge veya dizin seçiminden sonra yoksulluğun ölçümü yapılmaktadır. Yoksulluk ölçülürken, genel olarak kullanılan gösterge veya dizin, yoksulluk limiti içindeki bireylerin toplam nüfusa oranını gösteren yoksul birey oranıdır. Söz konusu gösterge veya dizin, yoksulluk limiti altında kalan bireyler arasındaki ayrımı dikkate almadığı için, yoksulluk açığı endeksleri geliştirilmiştir. Yoksulluk açığı endeksleri, yoksul kişilerin gelir ve tüketimlerinin, yoksulluk sınırından uzaklığının ortalaması alınarak, söz konusu ortalama yoksulluk sınırına oranlanarak hesaplanmaktadır (Yılmaz, 2004: 121). Üçüncü bir yöntem ise, “yoksullar arası gelir eşitsizliği” yöntemidir. Yoksullar açığı gösterge veya dizini, yoksullar arasındaki gelir eşitsizliğini göstermekten uzak olduğu için, yoksullar arası gelir eşitsizliği yöntemi geliştirilmiştir. Söz konusu eşitsizliği tanımlamak için, gelir eşitsizliği ölçütü olarak gini katsayısı alınmıştır. Yoksullar arası gelir eşitsizliğinin artması yoksulluğun şiddetinin arttığını göstermektedir (Dağdemir, 2002).

1.2. Yoksulluk Çeşitleri ve Sınıflandırma

Yoksulluk tanımlamalarına bakıldığı zaman görülmekte olan çeşitlilik yoksulluğun sınıflandırılmasına sebep olmaktadır. Bu sınıflandırmalar yoksullukların daha net bir şekilde anlaşılabilmesine katkı sağlamaktadır

1.2.1. Nesnel Yoksulluk

Yoksulluk bakımından üstünde anlaşma sağlanabilmiş herhangi bir açıklamanın bulunmaması, yoksullukların göreceli olmasıyla bağlantılıdır. Yoksullukların bu göreceli yapısından dolayı yoksulluk çerçevesinde yapılmış olan tanım çalışmaları objektif bir yapının üzerine inşa edilmeye çalışılmış ve bu sayede daha sağlıklı bir tanımsal çerçeve oluşturmak hedef alınmıştır.

Nesnel yoksulluk; önceden belirli olan bir ölçütün ölçümünün yapılmasıyla beraber kanıtlanmış bir yoksulluk türüdür. Nesnel yoksulluk, bilimsel nitelikli olan araştırmanın neticesi olarak uzmanlarca belirlenmiş vasıflara istinaden yeterli veya en az yaşam seviyesiyle bağlantılı şekilde tanımlanabilmektedir. Bu kriterler ise genellikle belli olan bir dönemde elde edilen gelir, tüketim harcaması, günlük yaşam için gereken kalori miktarları olabilmektedir. Bu kriterler çok kolay sıfatlandırılmaktadır ve bu nedenle yaygın olarak kullanılabilir. Nesnel yoksulluk, refah yaklaşımı ismi ile de anılabilmekle beraber, refah ölçütü en az gereksinim seviyesinin normatif ölçütlerle belirlenebilmesidir. Bahsedilmekte olan bu normatif kriter belli olan zamanda ele geçen gelir, yapılmış olan tüketim giderleri, günlük yaşam için gereken kalori miktarı gibi belirli olan değişkenliklerdir. Bu değişkenlikler için belirlenmiş olan değerlerin alt sınırında kalması durumu ise objektif yoksulluk gibi tanımlanabilmektedir. Örnek olarak günlük 1,25 \$ seviyesinin aşağısında geliri olan kişilerin sayısı, günlük 2400 kcal seviyesinden aşağıda kalanların sayısı gibi sınıflandırmalar objektif yoksulluk belirtileridir (Okumuş, 2010: 74).

İktisat ise kişileri rasyonel olarak kabul edebilmekte ve kendilerine en fazla fayda getiren seçimleri yapacağını kabul etmektedir. Yoksulluğun; dünya üzerinde doğruluğu kanıtlanmış ölçüm araçlarını kullanarak belirlenmesi zorunlu olarak beraberinde öznel olmayan ölçütlerin belirlenmesini de zorunlu kılmıştır. Bilhassa Dünya Bankası nesnel kriter yollarını yoksulluk araştırmalarında yaygın bir şekilde kullanılabilir. Nesnel yoksulluk ölçütlerinin kullanılabilmesinin nedenlerinden bir diğeri de bireylerin menfaat anlayışının göreceli olmasındandır. Bireylerin ihtiyaçlarını gidermek maksadıyla yaptığı seçimlerin türleri ve bu türlerden sağladıkları menfaat seviyeleri birbirinden farklı olabilmektedir. Örneğin; bazı kişiler günlük yaşamsal varlığını sürdürebilmek için ortalama gerekli olan besin çeşitlerini yönelirken, bazı kişilerse günlük yaşamsal varlığını sürdürebilmek için gerekli olmayan lüks sayılabilecek yiyecek çeşitlerine yönelim

gösterebilmektedir. Görüldüğü gibi bireylerin maksimum menfaat seviyesine ulaşmaları benzer ürün sepetleri ile mümkün olamamaktadır. Bu ise yoksulluğu derecelendirmeyi olduğundan fazla zorlaştırmakta ve bu derecelendirmede sınıfsal bir ölçüm kıstası belirlemeyi neredeyse imkansız hale getirmektedir. Her ne kadar bilimsel çevrelerde iktisatçıların, objektif ölçüm usullerini kullanmasının gerekliliği istikametinde bir algı oluşmuş olsa da öznel (subjektif) ölçüm usullerinin yoksulluk gerçeğini daha dolaylı ele aldığı ve Birleşmiş Milletlerin “İnsani Yoksulluk” kavramının öznel yoksulluk kavramından yola çıkılarak oluşturulduğu varsayımı yapılabılır (Coşkun, 2008: 23).

1.2.2. Öznel Yoksulluk

Yoksullukların tarif edilmesinde şahısların tercihlerine (menfaat yaklaşımı) özen gösterilmektedir. Öznel yoksullukların tanımlanmasında, kişilerin yoksulluğu ve yoksulluğun seviyesini algılama düzeyleri önemli bir yer teşkil etmektedir. Çünkü öznel yoksulluk yaklaşımlarında yoksulluk seviyesinin belirlenmesi, denek olan kişilerin değerlendirmesine göre, geçinmek için uygun buldukları gelir düzeyleri esaslarına göre belirlenmekte olan bir “öznel” yoksulluk seviyesine ulaşmaktadır. Yoksulluk düzeyine ilişkin en iyi kararın o toplumda yaşayanların kendi değerlendirmeleri doğrultusunda verileceği varsayımı baz alınır ve kavramsal düzeyde mutlak ve görelî yoksulluk kavramlarının bir bileşimi olan “öznel” yoksulluk çizgisi de, diğer yoksulluk çizgileri gibi yoksullarla yoksul olmayanları birbirinden ayırmayı amaçladığı için bu durumda kendini yoksul hissetmeyenlerin yoksulluk çizgisinin üzerinde, yoksul hissedenlerin ise altında olması beklenir. Hagenars ve Van Praag (1985) subjektif yoksulluk çizgisinin, mutlak ve görelî yoksulluk tanımlamalarının bir karışımı olarak görülebileceğini ampirik olarak göstermiştir (Şenses, 2009: 93). Hagenars ve Van Praag (1985) subjektif yoksulluk seviyesinin, mutlak ve görelî yoksulluk kavramlarının birleşimi gibi görülebileceğini ampirik olarak kanıtlamıştır (Şenses, 2009: 93).

Subjektif yoksulluk belirlenirken üç usul kullanılmaktadır. Bunlar Leyden Yaklaşımı, Subjektif Yaklaşım ve Merkezi Sosyal Politika yaklaşımıdır. Leyden Yaklaşımında özel bir anket olan gelir değerlendirme anketlerinden geliştirilmiş olan “gelirin refah fonksiyonu” yaklaşımı baz almıştır (Flik ve Van Praag, 1991: 312-13). Araştırma yapılması istenilen şahıslara, yoksul olmamak, iyi bir gelire sahip olmak gibi bazı özel sebeplere ulaşmak için yeterli olduğunu gördükleri gelir seviyesi sorulur. Anket verilerinden refah seviyeleri ile gelirler arasında ilişki kurularak, kritik bir refah seviyesi

seçilerek buna denk olan gelir düzeyleri, yoksulluk seviyesi olarak kabul edilmektedir. Kendilerinin bilgilendirmesiyle asgari gelir seviyesinin aşağısında bir geliri olan bütün haneler yoksul seviyesinde kabul edilmektedir (Adaçay, 2008: 31). Subjektif yoksulluk çizgisi yaklaşımı 1977 senesinde Goedhart tarafınca geliştirilmiştir. Bu metod aileleri, kazanç sağladıkları gelirlerin ana gereksinimlerini gidermeye yeterli olmadığını düşünmeye başladıklarında yoksul olarak kabul eder. Bu ölçüm usulü “Minimum Gelir Yaklaşımını” temel olarak alır. Sosyal politika yoksulluk çizgisi yaklaşımı, Deleeck tarafınca 1977’de kullanılmıştır ve daha sonrasında yine Deleeck tarafından 1984’te geliştirilmiştir. Bu metod, ankete cevap veren deneklerden alt örneklem alır. Yapılan araştırmalar neticesinde Leyden Yaklaşımı’nın yüksek performans sergilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bunu Subjektif Yoksulluk Yaklaşımı ve Merkezi Sosyal Politika Yaklaşımı takip eder (Flik ve Van Praag, 1991: 313).

Görüldüğü üzere nesnel ve öznel yoksulluk yaklaşımlarında temel olan farklılık; nesnel yoksulluk yaklaşımlarının yoksulluğu nicel bilgiler üstünde kurmaya çalışabilmesi, öznel yoksulluk yaklaşımlarının ise yoksulluğu açıklarken, yoksulluğun göreceli yapısını kullanmasıdır. Nesnel yoksulluk yaklaşımlarında, temel alınan ülkede nicel bilgiler öncülüğünde hiç yoksul olmayabilmektedir. Ancak öznel yoksulluklarda bireylerin kendisini cemiyetin başka üyelerine göre yoksul gördüğünü belirtebilmesi, toplumlarda yoksullukların var oluşunu kanıtlayabilmesi bakımından yeterli olmaktadır.

1.2.3. Gelire Bağlı Yoksulluk (İnsani Yoksulluk)

Gelir yoksulluğu (incomepoverty) yaşamını devam ettirmek veya asgari yaşam seviyesini karşılayabilmek için birey yâda hanedeki halkın ihtiyaç hissettiği esas ihtiyaçların karşılanması açısından yeterli ölçüde gelirin kazanılamaması vaziyeti olarak tanımlanabilmektedir. Gelir yoksullukları hesaplamasında genel olarak asgari bir yaşam seviyesini elde etmek için gerekli gelir, yoksulluk alt seviyesi olarak tanımlanabilmektedir. Yoksulluk alt seviyesinin altında bir gelir/tüketim miktarına sahip olan birey yâda bireyler halkı yoksul olarak adlandırılmaktadır (Adaçay, 2008: 28).

Ülkeler arası karşılaştırmalar için küresel bir yoksulluk seviyesi tespit edilmektedir. Ancak bu şekil bir yoksulluk seviyesi ülke içerisinde söz bahsi olan yoksullukların araştırılması bakımından faydalı olmamaktadır. Bu maksat için ülkenin içerisinde olduğu sosyoekonomik şartları gösteren bir yoksulluk seviyesi oluşturulabilmektedir. Benzer bir durumda, ülke içerisindeki başka bölgelerde mal ve

hizmetlerin fiyatlarında ve bunlara erişimde farklılıklar görülmüş ise farklı yoksulluk sınırları saptanabilir (Aktan, 2002: 44).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafınca 1997 senesinde yayınlanmış olan “İnsani Gelişme Raporu’nda” geliştirilen insanı yoksulluk konsepti insan gelişme ve insanca yaşam için parasal kaynakların yanı sıra temel ihtiyaçların giderilebilmesi için iktisadi, sosyal ve kültürel bazı imkanlara sahip olabilmenin de lüzumlu görüldüğü görüşüne dayanmaktadır (Aktan, 2002: 44).

1.2.3.1. Mutlak Yoksulluk

Mutlak manadaki fakirlik kavramı üzerinde bazı yazarlarca yapılan tanımlar bulunmaktadır. Bu yazarlar arasında Le Play, Booth ve Rowntree’yi saymak mümkündür. Bunlara göre mutlak fakirlik; hanehalkı yâda kişinin hayatını fiziki anlamda sürdürebilmek maksadıyla gereksinim duyduğu asgari (en düşük) tüketim düzeyidir. Bu sınırı tayin eden unsur ise kişi veya aile fertlerinin gelir bütçeleridir. Bu bütçelemelerde, iki esas öge yer almaktadır. Bunlardan ilki; aile büyüklüğü ile en az düzeyde tüketilecek mal ve hizmet gereksinimleri, ikincisi ise, bu ihtiyaçları giderecek olan harcama seviyesinin belirleyicileri olan mal ve hizmetlerin fiyatlarıdır (Wolf, 1981: 10).

Bu açıdan elde edilen ve para birimleri ile ifadesi söz konusu olan miktar ise fakirlik olarak görülmektedir. Sonrasında elde olan fakirlik çizgisi ile hesaplanabilen (yâda veri olarak elde edilen) gerçek hane halkı veya birey geliri mukayese edilmekte, hane halkı yada kişinin gelirleri daha önceden belirlenmiş olan fakirlik çizgisi gelirlerinden az olanlar fakir yâda yoksul olarak, bundan çok olanlar ise fakir olmayanlar olarak sınıflandırılmaktadır.

Rowntree, yoksulluk seviyesini “yalnızca fiziksel sağlık şartlarını idame ettirmek için gerekli harcamalar” olarak tanımlamıştır. Bu tanım içerisinde gıda, elbise, kira, yakıt ve ilave olarak hane halkının basit ihtiyaçları (sundries) yer almaktadır. Bu anlamdaki bir gider bütçesi içinde hastalık, kumar, alkol ve tütün gibi unsurlara yapılan harcamalar ile gelecekte kullanılmak üzere ayrılan tasarruflar yer almaktadır (Wolf, 1981: 11):

1.2.3.2. Göreli Yoksulluk

Standardın altına inerse o kişinin yoksulluk seviyesinin aşağısında yaşadığı söylenebilmektedir. Fakat bunun gibi standardın belirlenebilmesi konusunda net bir düşünce birliği mevcut değildir. Kesin yoksulluk tanımı yerine, belli bir toplulukta süre gelen genel yaşam standartlarına göre yoksulluk seviyesinin belirlenebilmesi ve o

toplulukta bu sınırların alt seviyesinde bulunanların “görelî yoksul” olarak tanımlanmış olması fikirlerinin daha doğru olabildiği de söylenmektedir. 1974’te Townsend yoksullukları anlatmanın ve bir yoksulluk sınırları belirleyebilme yönteminin kesin manada yoksullukları anlatmakla birlikte kültürel unsurları dışarıda bırakması nedeniyle eksik ve kabul edilmez olduğunu münakaşa etmiştir. Mutlak ve fizyolojik geçim standartları Townsend’e göre önemlidir ancak bu konular üstünde kültürel ve tarihsel faktörlerin etkilerini de görebilmek gerekmektedir. Diğer bir söyleyişle, yoksulluk görelî yoksulluk olarak tanımlanacak bir terimdir (Menton, 2007: 5).

Görelî yoksulluk, bir toplulukta geleneksel ve geçerli olarak o toplulukta belirli bir vakitte halkın üye ve katılımcıları tarafınca kabul edilmiş olan yaşam standartlarına göreceli olarak belirlenmektedir. Bu tarz standartlar mekâna ve zamana göre değişkenlik gösterdiğinden yoksulluk sınırları da devamlı olarak değişim gösterir. Buna bakılarak yoksullukların anlaşılabilmesi ve ölçülebilmesi bir toplulukta devamlı değişkenlik gösteren, kabul edilen ya da edilmeyen standartlara göre tespit edilmelidir (Kalaycıoğlu, 2007: 10).

Bu düşünceyi savunanlar, yoksullukların evrensel standart göre belirlenemeyeceği ve yoksullukların olduğu toplumda kendi kültürel değerleriyle beraber değerlendirilmeye alınmasını düşünmektedirler. Görelî yoksulluk tanımı kapsamında birey gereksinimleri aynı cemiyet içerisinde ve cemiyetler arası farklılık gösterebilir. Bir cemiyet içinde öncelikli gereksinimlerden sayılanlar, farklı bir cemiyet içinde zenginlik diye tanımlanabilir. Örnek olarak; sanayileşmiş toplumlarda sürekli sebze ve meyve alımı, binalarda yer alan sifon, çeşme suyu kriterler standart bir hayat sürmenin başlıca ölçülerindedir ve bu standartta olamayanlar fakir olarak tanımlanırlar. Buna karşın az gelişim gösteren toplumlarda bu ölçüler insanlığın tamamına etki etmiş standart ölçülerden sayılmaz ve bu nedenle yoksullukların olduğu veya yoksullukların yer almadığı söylenemez (Giddens, 2006: 341-42).

Bir cemiyette göreceli yoksullukların olduğunu veya olmadığını tespit etmek için medyan gelirlerden faydalanılır. Medyan gelirler, cemiyette bulunan şahısların birey başına kazandıkları gelir en üstten en alta bir sıraya koyulduğunda sıralamanın ortasında bulunan gelirdir. Örnek göstermek gerekirse yüz bireylik bir grupta, bireyler en az sıfır geliri olandan en çok yüz geliri olana değin bir hizaya konulduğu zaman ellinci bireyin sağladığı gelirler medyan gelirlerdir. Göreceli fakirlik sınırı genel olarak medyan

tüketimin veya gelirin bir işlevi şeklinde gösterilir. WB-TÜİK etkinliklerinde, yoksulluk sınırında olan medyan gelir kişi başı gelirin % 60'ı şeklinde göstermiştir. Bu oranlar 2002 yılı için birey başına bir günde 2,38 TL olarak belirlenmektedir. Edilen medyan gelirden düşük miktarlara sahip bireyler göreceli fakir diye nitelendirilir. Göreceli fakirlik yaklaşımında temel fikir yoksullukların hayatı idame ettirmeyi sağlayacak kadar kaynağa hakim olup olmamakla ilgili olmasının dışında, gelişen kaynaktan pay alabilmek yada alamamakla ilgili olmasıdır. Bu sebeple, asgari yaşam seviyesini elde etme kaygısını atlatmış ve belirli bir miktarda gelir düzeyine çıkmış toplumlarda daha da uygun olan yoksulluğun kriteridir. OECD ülkeleri göreceli yoksulluk ölçümü usulünü seçmektedir (Caner, 2008: 6) .

1.3. Yoksulluğun Ölçülmesi

Yoksullukların tespiti, yoksulluklarla baş etmenin en etkili kriterlerinden biridir. Yoksulluklar ölçülmezse yoksulluklarla, nitelikli şekilde baş edilmez. Yoksullukların tespiti; yoksullukların önüne geçme politikalarının başarı sınırlarının belirlenmesinde, ev halkı ve kişilerin maddi imkân seviyelerinin tespitinde ve yoksulluklarla baş etme hedeflerinin doğru tayininde ön koşul olarak sayılabilir. (Doğan, 2014: 13).

Yoksullukların ölçülmesinin en değerli faktörlerinden bir diğeri de yoksula yönelik yapılması planlanan girişimlerin nasıl yapılacağına planlanmasıdır. Kimilerinin yoksulluğunun boyutunun ve yoksul olduğunun hangi seviyede olduğu belirlenmeden yoksulluklarla baş etmek uygun ve mümkün olmaz. Bu husus hem ulusal hem de uluslararası seviyede uygulanacak mücadele için şarttır. (Aytaç ve Hatipler, 2011: 16-17).

Dünya’da yoksullukları tespit etmek için yapılan araştırmalarda kullanılabilen pek çok usul vardır. Dünya’da yoksulluklarla alakalı araştırmaları yöneten öncü iki kuruluş olan “Dünya Bankası” ve “Birleşmiş Milletler” her yıl dünya üzerindeki yoksullukları belirlemekte ve yayınladığı raporda bu oranı dünya kamuoyuna sunmaktadır. Dünya Bankası yoksullukların ölçülebilmesinde genellikle sahip olunması rahat olan maddi tüketim harcamaları ve gelir benzeri kantitatif usulleri ve değişkenleri göz önüne alırken, Birleşmiş Milletler yoksullukları sağlıklı olabilme, eğitim ve öğretim hizmetlerine erişememe, içme sularına sahip olamaması gibi değişkenliklerle ve kalitatif usuller ile değerlendirilmesini seçmektedir. Bu nedenden dolayıdır ki yoksulluk tespitleri, gelirle bağlantılı yoksullukları tespit eden usuller ve sadece gelirlere bağlı olmayan yoksullukları tespit eden usuller olarak iki başlık şeklinde tetkik edilecektir. Lakin bundan

önce yoksullukların ölçülebilmesinde atılması gereken öncelikli adım kimlerin yoksul seviyesinde kabul edileceğidir (Aktan, 2002: 56). Bu sebeple yoksulluk ölçümleri uygulanmadan önce ilk olarak yoksulluk sınırları belirlenmelidir.

1.3.1. Yoksulluk Sınırı Çeşitleri

Gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun ölçülmesinde en sık kullanılan yöntem mutlak yoksulluk yaklaşımıdır. Mutlak yoksulluk yaklaşımında yoksullar belirlenen yoksulluk seviyelerine göre tanımlanırlar. Mutlak olarak yoksul seviyesinde bulunanlar temel gereksinimlerini karşılayacak seviyede olamazlar. Sanayileşmiş ülkelerde kullanılan göreceli yoksulluk kavramına göre ise yoksulluk, haneler gelirlerine veya giderleri göz önüne alınarak sıralandığında belirli bir çizginin aşağısında bulunanların oranı olarak tanımlanır. Yani, göreceli yoksullar esas gereksinimlerini mutlak olarak sağlayabilen, fakat toplumun genel refah seviyesinin altında bulunan ve topluma sosyal bakımdan katılım sağlamalarının önüne geçilmiş olan kişileri kapsamaktadır. Örneğin, mutlak yoksulluk kavramına göre toplumda sürekli yoksulluk çeken bir kesim olacaktır. Göreceli yoksulluğu azami seviyeye indirmenin tek yolu eşitsizliği azaltmaktır (Kabaş, 2014: 20). Yoksulluk sınırı çeşitleri iki farklı biçimde açıklanmaktadır bunlar;

1.3.1.1. Göreceli Yoksulluk Sınırı

Mutlak yoksulluk tanımına göre, insanın yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan, yeteri kadar yiyecek, giyecek ve barınma gereksinimlerini karşılayamayanlar mutlak yoksul olarak varsayırlar. Bu mutlak yoksulluk tanımı evrensel olarak tanımlanır. Bu tanıma göre aynı yaş ve fiziksel durumdaki insanlar hangi ortamda yaşarlarsa yaşasınlar aynı temel gereksinimlere sahiptirler. Dünyanın başka bir bölgesinde yaşamını sürdüren bir birey eğer bu evrensel standartların altına inerse o bireyin yoksulluk sınırının altında yaşamı sürdürdüğü söylenebilir. Fakat bu şekil bir standardın belirlenebileceği konusunda mutlak bir düşünce birlikteliği yoktur. Mutlak yoksulluk tanımı yerine, belirli bir toplumda etkin olan genel yaşam standardına göre yoksulluk sınırının tespit edilmesi ve o toplumda bu sınırın altında bulunanların “göreceli yoksul” olarak tanımlanması düşüncesinin daha doğru bir tanım olduğu da savunulmaktadır. 1974’te Townsend yoksulluğu tanımlamanın ve bir yoksulluk sınırı belirleme usulünün mutlak anlamda yoksulluğu tanımlamakla birlikte kültürel unsurları kapsam dışında bırakması nedeniyle eksik ve kabul edilemez olduğunu münakaşa etmiştir. Townsend’e için fizyolojik ve mutlak geçim standartları önem arz etmektedir ama bunların

üzerlerinde tarihsel ve kültürel unsurların tesirlerini de göz önüne almak gereklidir. Başka bir söyleyişle, yoksulluk göreceli tanımlanacak bir konseptir (Menton, 2007: 5).

Görelî yoksulluk, halk içerisinde uygulanan ve geleneksel anlamda o toplumda belirli olan süreçte toplumun üzuvları tarafından kabul görülmüş yaşam standardına göreceli olarak belirlenir. Bunun gibi standartlar zaman ve mekâna göre değışiklik gösterdiği yoksulluk seviyesin de devamlı değışiklik gösterir. Bu durum göz önüne alındığında yoksulluğun açığa çıkması ve ölçüle bilmesi için toplumda devamlı değışkenlik gösteren ve kabul görülen ve kabul görülmeyen standartlara göre belirlenmelidir (Kalaycıoğlu, 2007: 10).

1.3.1.2. Mutlak Yoksulluk Sınırı

Kökeni 19.yüzyılda İngiltere'deki araştırmalara dayanan ve gelir/tüketim harcamaları ölçütlerine istinaden yapılan tanımlama "mutlak yoksulluk" olarak vasıflandırılır. Mutlak yoksulluk, insanların yaşamını devam ettirmeye gerekli olan azami gereksinimlerini gidermek amacıyla gerekli literatüre sahip olamama durumu ya da mutlak asgari refah seviyesinin aşağısında bulunma vaziyetidir. Bir başka açıklamayla yaşamını sürdürebilmek amacıyla gereken eşya ve hizmetlere olan gereksinimlerin giderilememesi vaziyetidir (Şenses, 2009: 62-63). Tanımın yaşamı idame ettirebilmek amacıyla gereken en az besin kaynaklarını veya kaloriyi temel alması ona mutlaklık vasfı vermektedir. Ülkeler arası mukayeselerin uygulanması maksadıyla kullanılan kavramdır. Bu maksat istikametinde ülkelerin içerisinde oldukları başka şartları ve gelir dağıtılmasındaki değışiklikleri göz önüne almadan ülkelere uygulanabilecek bir küresel yoksulluk sınırı tespit etmeye çaba gösterir. Bu sınır esas tüketim ihtiyaçlarını gidereceği düşünölen mal demetinin maddi birimine eş değeri olan yoksulluk seviyesinin tespitini sağlar (Aktan, 2002: 43). Fakat ülkelerde esas tüketim ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla lüzum gerektiren gelir seviyesi birbirinden farklıdır. Bu satın alma gücü eşlemlerinin farklılık göstermesi nedeniyle mutlak yoksulluk sınırı, tekâmül çizgisine göre ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Söz konusu seviye az gelişim göstermiş ülkeler için birey başına günlük 1,25 ABD doları, Latin Amerika ülkeleri ve Karayipler için 2,15 ABD Doları, Türkiye ve doğu Avrupa Ülkeleri için yaklaşık olarak 4 ABD Doları, gelişim göstermiş ülkeler için ise 14,4 ABD Doları olarak kabul edilmektedir. Bu miktarlar göz önüne alındığında günlük geliri 2400 kilokalori besin ihtiyacını gidermeye gücü yetmeyenler mutlak yoksul olarak tanımlanmaktadır (Okumuş, 2010: 74).

Mutlak yoksulluk sınırını belirleyen esas iki etken bulunmaktadır. İlki aile büyüklüğü ile en alt seviyede tüketilmesine ihtiyaç duyulan mal ve hizmetlerin ihtiyaçları, ikincisi ise bu gerçek sınırdaki giderilecek olan gider miktarının sınırlayıcısı olan mal ve hizmetlerin rakamlarıdır. Bu faktörlerden hareketle para birimi olarak ifade edilen miktar ise yoksulluk seviyesi olarak tanımlanmaktadır. Geliri, belirli olmuş yoksulluk seviyesi gelirinden az olanlar yoksul, fazla olanlar ise yoksul olmayanlar olarak ayrıştırılmaktadır (Dumanlı, 1996: 6). Söylenebilir ki anlatılmak istenen gelire sahip olmayanların sayısı o ülkedeki mutlak yoksulluğun sayısal açıklamasıdır. Fakat bir ülkedeki yoksulluğun ulaştığı boyutu belirlemek için şüphesiz ki o ülkedeki mutlak yoksulluk çizgisinin altında olanların sayısını ortaya çıkarmak yeterli değildir. Bu sebeple o toplum içerisindeki yaşayan kişilerin yoksulluk seviyesinden ne kadar uzakta olduğunu tespit eden yoksulluk açığı ölçüsü, o toplum içerisinde yaşanan yoksulluğun derinliği konusunda daha anlamlı bilgiler verecektir (Smith ve Todaro, 2006: 203-204).

1.3.2. Yoksulluğun Ölçülmesinde Kullanılan Yöntemler

Yoksulluğun ölçülmesi, yoksulluğun ulaştığı boyutların anlaşılması ve ne gibi değişkenliklerin yoksulluğu tetiklediğini belirlemesi bakımından olabildiğince önemlidir. Yoksulluğun ölçülmesinde uygulanan usuller ise şunlardır:

1.3.2.1. Yoksulluk Açığı Endeksi

Yoksulluk açığı endeksi, gelir açığı rasyosu (yoksulluğun sınırları ile yoksulluk nüfusunun ortalama geliri arasındaki farkların yoksulluk sınırlarına oranı) ile kafa sayılarına indeksinin çarpımları neticesinde elde edilmektedir. Bu endeks, yoksulluğun derinliklerine ilişkin bilgi verilebilmesine karşın, yoksul insanların arasında gelirin ne şekilde dağıtılacağına ilişkin herhangi bir açıklama getiremez. Bu gibi durumlar ise söz konusu olan yöntemlerin en önemli olan sakıncalarını teşkil etmektedirler (Korkmaz vd., 2004: 28).

1.3.2.2. Sen Endeksi

Sen (1976), yoksul kişilerin yoksulluk derinliği ve grup içindeki yoksulluğun dağılımını, yoksul sayısını birleştirmeyi amaçlayan bir dizi (index) teklif etmiştir. Dizide verilen; $P_s = P_0 [1 - (1 - G_p) u_p / z]$ Burada P_0 sayım indeksi (dizi), yoksulların ortalama geliri (veya harcama) olduğu ve G_p Yoksullar arasında ki eşitsizliğin Gini katsayısıdır. Gini

katsayısında 0 (mükemmel eşitlik) ve 1 (mükemmel eşitsizlik) aralıklarıdır (Doğan, 2014: 17).

Sen Endeksi, Yoksulun Gini katsayısına göre ağırlıklı çalışan sayısı ve yoksulluk açığı önlemlerinin ortalaması olarak da yazılabilir. Formülü, $P_s = P_0 G_p + P_1 (1 - G_p)$. Formül Sen endeksi olarak yazılabildiği Xu ve Osberg tarafından 2002 yılında gösterilmiştir. $P_s = P_0 P_1 p (1 + G_{pp})$ Burada ise G_{pp} Gini katsayısı sadece yoksulun yoksulluk açığı oranını verirken, $P_1 p$ ise sadece yoksul bireylerin yoksulluk açığı üzerinden hesaplanan endeksidir (Doğan, 2014: 17).

1.3.2.3. Foster – Greer – Thorbecke (FGT) Endeksi

1981’de Foster, Greer ve Thorbecke, Ya indeksini ortaya atmışlardır. Bu boyutsal (parametrik) bir yoksulluk ölçüsüdür. Bu ölçüt, Sen’in aksiyomu ile ilgili koşulları ve eşitsizlikteki, gelir yetersizliğindeki ve yoksul sayılarındaki değişimlere hassas olan etkenleri ihtiva etmektedir (Metin, 2013: 45).

Buna göre FGT yoksulluk ölçütü grubu (Metin, 2013: 45);

q_a

$P_a(y, z) = 1/n \sum [(z - Y_i)/z]^a ; a \geq 0$ şeklindedir. Burada;

$\dot{I}:1$

n: toplam hane halkı sayısını,

q: yoksul hane halkı sayısını,

z: hane halkları için yoksulluk sınırını,

y: hane halkı gelirini,

a: yoksulluk parametresini göstermektedir. Ölçütte a’nın aldığı değer endeksin türünü belirler.

$a=0$ ise yalnızca yoksul kişilerin sayısı önemlidir ve bu durumda ölçüt Kafa Sayısı Oranı’na dönüşür ($P_0 = H$). Bir başka ifadeyle, toplam nüfus içinde yoksul kişilerin sayısını gösterir. Bu durum dışındaki tüm P_a ölçütü grubu yoksulların durumlarında meydana gelen değişikliklere karşı duyarlıdır. $a=1$ ise P_1 ölçütü kişi başına yoksulluk açığına eşittir ($P_1 = HI$). Yoksulluk sınırının yüzdesi olarak yoksul kişilerin gelirleri ile yoksulluk sınırı arasındaki farkın toplamını ifade eder (Metin, 2013: 45).

1.3.2.4. Watts Endeksi

İlk olarak Watts (1968) tarafından ortaya atılan transfer aksiyomu karşılayan basit bir yoksulluk ölçüsünü savunmuştur. Bu ölçüm için (Morduch, 2005. 64).

$$\frac{1}{N} \sum_{i=1}^M [\ln(z) - \ln(y_i)] I(z, y_i) n_i .$$

Yukarıdaki gibi, gelir olgun eşdeğer terimler olduğu zaman, n_i değişkeni hane halkı büyüklüğü, a_i yetişkin eşdeğer boyut ile değiştirilmelidir. Logaritmanın kullanımının gereği ise duyarlı dağılımsal bir ölçüm olmasıdır. Logaritmanın kullanımının değerine göre hassas dağılımsal bir ölçüdedir (Morduch, 2005. 64).

1.3.2.5. Kafa Sayısı Endeksi

Kafa sayısı endeksi; yoksulluk sınırı altında yer alan nüfusun genel nüfusa oranının yüzde şeklinde ifade edilmesidir. Yoksulluk Kafa Sayısı Endeksi olan KSE, aşağıdaki gibi tanımlanabilir (Dumanlı, 1996: 24).

$$\text{KSE} = \frac{Y}{N}$$

Burada;

Y: Yoksulluk sınır altında yer alan yoksulların sayısını

N: Toplam nüfus

İfade etmektedir.

Kafa Sayısı Endeksi, yoksulluğun sınırları içerisinde bulunmakta olan yoksulların ortaya gelen değişimleri izlemekte kullanılabilir. Bunun gibi bir bilgi, yoksullukların nisbi olarak azaltılabilmesine yönelik olarak geliştirilebilen politikaların tesirlerini ölçebilmek bakımından sınıma gayesiyle kullanılabilmesi durumların da bir mana ifade edecektir. Örnek olarak, eğer yoksulluk çizgisi altında yer alanların toplam nüfusa oranında bir azalma oluyorsa, buna dayalı olarak yoksullukta da bir düşme olduğu söylenebilir. Aksi durumlarda ise bir yükselmeden söz edilecektir (Şenses, 2009: 65).

Kafa Sayısı Endeksi'nin önemli olan eksikliği yoksullukların şiddeti hakkında herhangi bir mana ifade etmemesidir. Kafa Sayısı Endeksi yukarıda ifade edildiği gibi yoksulluğun ölçülmesinde kullanılan kaba bir endekstir. Bu endeks, yoksullukla birlikte yer alan hane halkı gelirlerindeki bir azalmaya karşın duyarlı olmamaktadır. Aynı vakitte yoksullar arasında gerçekleşmekte olan durumlarda olduğu gibi, yoksullardan yoksul olmayanlara doğru ilerleyen akışlara da duyarsızlık gösterebilmektedir (Aytaç ve Hatipler, 2011: 26-27).

Örneğin, eğer ki bütün halkların gelirleri yoksulluk sınırları altında ise ve bu gelirler yüzde 50 oranlarında azaltılmış olsa bile Kafa Sayısı Endeksi bunlara kayıtsız kalmakta ve yoksulluk oranlarında herhangi bir farklılık olmamaktadır (Öztürk ve Öztürk, 2010: 33).

Bütün bu olumsuzluklarına rağmen, eğer araştırmacı yoksullar arasında gelirin nasıl dağıldığı hususu ile ilgilenmiyorsa ve kendisi için sadece yoksulluk oranı önemli bir gösterge ise; Kafa Sayısı Endeksi bu iş için elverişli bir ölçüm aracı olacaktır.

Kafa Sayısı Endeksinin ilave bir eksikliği ise yoksullar arasındaki gelir dağılımını aynı kabul etmesidir (Dumanlı, 1996: 24). Başka bir deyişle, Kafa Sayısı Endeksi yoksulluk sınırı altında yer alanların milli gelirden aldığı gelir paylarını yansıtmamaktadır. Bu bakımdan da yoksulluk sınırı gelir seviyesinden bir lira eksik gelir elde eden ile bir milyon lira eksik gelir elde eden yoksul kişi veya hane halklarının ayırt edilmelerinde yetersiz kalmaktadır. Bundan dolayı bu ham endeksle ilgili bazı eleştiriler ileri sürülmüştür (Sen, 1976: 1976).

1.3.2.6. İnsani Gelişme Endeksi

UNDP tarafından kullanılan başlıca endeksler İnsani Gelişme Endeksi (İEG), iki farklı versiyonu ile İnsani Yoksulluk Endeksleri (İYE1 ve İYE2) ve Cinsiyet Temelli Gelişme Endeksidir (CGE). İnsani Gelişme Endeksi (İGE) bir ülkenin üç temel gösterge olan uzun yaşam süresi, bilgi düzeyi ve iyi hayat standardında genel düzeyini vermektedir. İGE doğumda yaşam beklentisi, okullaşma oranı (yetişkin okuyazarlık oranı ve ilk, orta ve yüksek öğrenim okullaşma oranı), satın alma gücü paritesi temelinde düzeltilmiş kişi başı gelir olmak üzere üç gösterge ile ölçülmelidir. İGE sadece bir özet olup kapsamlı bir gelişme endeksi değildir. İGE bir ülkenin insani gelişimde genel düzeyini gösterirken İnsani Yoksulluk Endeksleri (İYE1 ve İYE2) bu gelişmenin dağılımını ve hala mevcut olan yoksunluğun ana kaynaklarını ölçmektedir. İnsani Yoksulluk Endeksi-1 (İYE-1) gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğu ölçmektedir. İYE-1 üç boyutta yoksunluğu değerlendirmektedir; Doğumda 40 yaşına kadar yaşamama ihtimali ile ölçülen uzun yaşam beklentisi, okuryazar olmayan yetişkin oranı ile ölçülen bilgi düzeyi ve üçüncü olarak kaliteli su kaynakları kullanmayan insanların oranı ve beş yaşından küçüklerde düşük kiloluların oranı ile ölçülen ekonomik yoksulluk durumu, İYE-2 görece daha fazla verilerin temin edilebildiği bazı OECD ülkelerindeki insani yoksulluğu ölçmek için dizayn edilmiş bir endekstir (UNDP, 2001: 14).

İnsani Yoksulluk Endeksi-2 (İYE-2), İYE-1 ile aynı boyutları ölçmekte ve buna dışlanma boyutunu eklemektedir. Göstergeler doğumda 60 yaşına kadar yaşamama ihtimali, yetişkin işlevsel okuryazarlık oranı, gelir yoksulluk oranının altındaki nüfus oranı (harcanabilir hane halkı gelirinin yüzde 50'sinden azı diğer bir deyişle yoksulluk riski) ve uzun dönemli işsizlik (12 ay veya daha fazla) oranıdır (Bibi, 2003: 3-5).

Tablo 1.1. UNDP Gelişme Endeksleri

Endeks	Uzun Yaşam	Bilgi Düzeyi	İyi Yaşam Standardı	Katılım veya Dışlanma
İGE	Doğumda yaşam beklentisi	-Yetişkin okuryazarlık oranı -Bileşik okullaşma oranı+	Kişi başına GSYİH (satın alma gücü paritesi)	-
İnsani Yoksulluk Endeksi-1	Doğumda 40 yaşına kadar yaşamama olasılığı	Yetişkin okuryazarlık oranı	Ekonomik yoksulluk göstergeleri: -Kaliteli su kullanmayanların oranı -Beş yaşından küçükler arasında düşük kilolu olanların oranı	-
İnsani Yoksulluk Endeksi-1	Doğumda 60 yaşına kadar yaşamama ihtimali	İşlevsel okuryazar olmayan yetişkinlerin oranı	Yoksulluk çizgisinin altında kalanların oranı++	Uzun dönem işsizlik oranı (12 ay ve daha fazla)
Cinsiyet Temelli Gelişme Endeksi	Kadın ve erkeklerin doğumda yaşam beklentisi	-Kadın ve erkeklerin okuryazarlık oranı -Kadın ve erkeklerin bileşik okullaşma oranı	Kadın ve erkeklerin kazanılmış gelir tahminleri	

Kaynak: Human ve Development Report, 2001: 14

1.4. Yoksulluğun Boyutları

Farklı alanlarda kendini göstermekte olan yoksullukların bir takım çeşitli boyutları olmaktadır. Bunlar, açlık boyutu, çalışan yoksullar, çocuk yoksulluğu ve kadın yoksulluğu olmak üzere olmak üzere dört başlık şeklinde açıklanmaktadır.

1.4.1. Açlık Boyutu

Yoksullukların en önemli dallarından biri şüphesiz ki gıda alanların da yaşanmakta olan eksikliklerdir. Bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için çalışmasalar dahi belirli olarak tüketim yapmaları gerekir. Bu tüketimlerin yeterli olmaması durumların da açlık faktörleri ön planlara çıkmaktadır (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 61).

Yoksulluk için hazırlamakta olduğu çalışmalarda, gıda yoksulluklarının ana temellerini teşkil etmekte olan gıda sepeti hane halkının bütçe anketi verilerini kullanarak

belirlemekte ve bu gıda sepetinin maliyeti yoksulluk sınırları olarak kabul edilebilmektedir. Gıda açlık oranı, eşdeğer aile de olan birey başına tüketim harcamaları, açlık sınırlarının altın da kalan hane halkı bireylerinin oluşturmakta olduğu nüfusun, toplam nüfus içerisindeki payları olarak hesaplanabilmektedir (Ensari, 2010: 10).

Tablo 1.2. Türkiye Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Yoksul Fert Sayısı

Yöntemler	Yoksul fert sayısı (bin kişi)		
	2007	2008	2009
Gıda yoksulluğu	328	374	339
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	12.261	11.933	12.751
Kişi başı günlük 1\$'in altı	-	-	-
Kişi başı günlük 2.15\$'in altı	356	330	159
Kişi başı günlük 4.3\$'in altı	5.796	4.759	3.066
Harcama esaslı görelî yoksulluk	10.127	10.497	10.669

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/Start.do;jsessionid=HTj8Y4ZRHwgq38z1KGZX8wZWjXShk2WMjXyFJ15hW1dByqj42sTs!-224761327> 2014 (Erişim Tarihi, 30.04.2016).

Tablo 2’de verilen yöntemlerden (kişi başı günlük 1 \$’ın altı, kişi başı günlük 2.15 \$’ın altı ve kişi başı günlük 4,3 \$’ın altı bilgileriyle ilgili) TÜİK verileri; 1 \$’ın satın alma gücü paritesine (SGP) göre karşılığı olarak 2007 yılı için 0.926 YTL, 2008 yılı için 0.983 YTL ve 2009 yılı için ise 0,917 TL şeklindedir.

Harcama esaslı görelî yoksullukta ise eşdeğer fert başına tüketim harcaması medyan değerinin %50’si esas alınmıştır. Tablo 1’de yoksulluk sınırı yöntemlerine göre yoksul fert sayısının yıllara göre değişimleri incelenmiştir. Elimizdeki verilere göre 2007 gıda yoksulluğu 328 bin kişi iken gıda dışı yoksulluk 11,933 milyon kişidir. Bu oran 2008 yılında gıda yoksulluğunda 374 bin kişi gıda dışı yoksullukta ise 11,559 milyon kişi olmuştur. 2009 yılına gelindiğinde ise gıda yoksulluğu 339 bin kişiye inerken gıda dışı yoksullukta artış yaşanarak 12,412 milyon kişiye yükselmiştir. Gıda dışı yoksulluk oranındaki bu artışın nedeni 2008’de yaşanan ve tüm dünyayı etkileyen Mortgage Krizi olduğu düşünülebilir.

Tablomuzda kişi başı günlük geliri 1 \$’ın altında çalışan kişi bulunmamakla birlikte, kişi başı günlük 2.15 \$’ın altında 2007 yılında 356 bin, 2008 yılında 330 bin ve 2009 yılında ise 159 bin kişi yer almaktadır. Harcama esaslı görelî yoksulluk 2007 yılında 10.127, 2008 yılında 10.497 ve 2009 yılında ise 10.669 bin kişiye yükselmiştir.

1.4.2. Çalışan Yoksullar

Çalışan yoksullar tanımı herhangi bir işte çalışan kişilerin emeklerinin karşılıkları olan maaş ve ücretlerinin ana gereksinimlerini karşılarken yeterli olmaması yâda çeşitli tasarruf yönteminin kullanılabilmesiyle geçimlerinin zorluklarla sağlanabilmesi durumların da meydana çıkabilmesi olarak tanımlanmaktadır (Kabaş, 2014: 19).

Genellikle bir işi olan bireylerin yoksulluk statüsünden çıkacağı düşünülmektedir. Fakat hane halklarının toplam olarak gelirlerine ve toplam hane halkı üye sayılarına bakıldığında da gelirleri yoksulluk sınırları altında ise bunlar çalışmakta olan yoksullar sınıflarına dahil edilebilir. Küreselleşme süreçlerine de baktığımız zaman enformel sektörlerin ve esnek çalışmaların, çalışan yoksulların oranının artabilmesine etkin bir rol oynadığını görmekteyiz (Aydın, 2014: 5).

Tablo 1.3. Saatlik Kazanç Endeksi ve Değişim Oranları

Ekonomik faaliyet toplamları (Sanayi, Hizmet, İnşaat)	Saatlik kazanç endeksi					Bir önceki yılın aynı çeyreğine göre değişim oranı (%)			
	I. Dönem	II. Dönem	III. Dönem	IV. Dönem	Yıllık ortalama	I. Dönem	II. Dönem	III. Dönem	IV. Dönem
YIL									
2008	71.1	72.2	75.3	78.2	74.2
2009	78.6	80.1	84.3	87.9	82.7	10.5	10.9	12.0	12.4
2010	88.7	89.5	91.6	94.6	91.1	12.8	11.8	8.6	7.6
2011	97.3	97.4	101.9	103.5	100.0	9.7	8.8	11.3	9.4
2012	104.7	106.0	110.9	114.7	109.1	7.7	8.8	8.9	10.9
2013	115.0	117.8	123.6	125.2	120.4	9.9	11.2	11.4	9.1
2014	129.1	132.0	137.2	141.5	135.0	12.3	12.1	11.0	13.0
2015	145.1					12.4			

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/Start.do;jsessionid=HTj8Y4ZRHwgq38z1KGZX8wZWjXShk2WMjXyFJ15hW1dByqj42sTs!-224761327> (Erişim Tarihi, 30.04.2016).

Tablo 3’de 2007-2014 yılları arasında saatlik kazanç endeksleri ve değişim oranları dönemlere ayrılarak verilmiştir. Bu oranlar sanayi, hizmet ve inşaat sektörlerinin ekonomik faaliyetlerinin toplamı olarak incelenmiştir. Tablo ’da saatlik kazanç endeksinin en düşük olduğu yıl yıllık ortalama 74,2 ile 2007 yılı olmuştur. 2008 yılında ekonomik faaliyet toplamı saatlik kazanç endeksi yıllık ortalama % 11 artarak 82,7 olmuştur. Dönem bazında ise 2008 yılı birinci dönemi % 10,5’lik bir artış göstermiştir. 2010 yılına gelindiğinde saatlik kazanç endeksi % 9’luk bir artışla 100 birim olmuştur. Bir önceki yılın aynı çeyreğine göre değişim oranlarının giderek azalması da dikkat çekmektedir. Saatlik kazanç endeksinde (ekonomik faaliyet toplamı) 2011 yılında %9,

2012 yılında %10, 2013 yılında %12 lik bir artış olmuştur. 2014 yılının ilk çeyreğinde ise 2013 yılının ortalamasının %7'si kadar artarak ilk dönem 145,1 birim olmuştur.

1.4.3. Çocuk Yoksulluğu

Çocuk yoksulluklarının bir çocuğun bilişsel, duygusal ve fiziksel gelişimleri üzerindeki bütün etkilerin ölçülebileceği bir kavram olmamaktadır. Yoksulluk, durumu düşük hane halkı gelirleri ve tüketim seviyeleri gibi mali kavramlarla kolay bir şekilde ölçülebilmektedir. Sevgi, ilgi, saygı gibi kriterler biraz daha zor ölçülmekte olsalar dahi her halükarda önem taşımaktadırlar (Unicef, 2006).

Tablo 1.4. Çocuk Yoksulluğu Ölçme ve Ölçüm Politikalarını Etkileyen ve Çocuk Yoksulluğunu Ele Alan Programlamalarla İle İlgili Araçlar

Girişim	Ne yapar	Veri kaynağı
Parasal Ve Parasal Olmayan Çocuk Yoksulluğu Yaklaşımlar	Yoksulluğu azaltmada Milenyum Gelişim Hedefini karşılamak, çocukların aç kalmamaları ve kötü beslenmelerini sağlayarak 2015'e kadar maddi yoksulluktan kurtarmayı benimser. Çocukların maddi yoksulluk riskinin ana belirleyicileri olduğundan varsayımla; UNICEF maddi ve maddi olmayan yaklaşımlar karşısında, kimlik belirleyici yollar benimseyen düşük gelirli ülkelerde çocukların yoksulluk profilini geliştirmek için çalışmakta ve eşitlik ilkesini öne çıkarmaktadır.	Yaşam Standartları Ölçme türü anketler
UNICEF-LİS İşbirliği Eslemesi Orta Gelirli Ülkelerde Çocuk Yoksulluğu	Çocuk yoksulluğu, sadece düşük gelirli ülkelerde tanımlanmayıp, Orta gelirli ülkelerde de çocuk yoksulluğu analizi için UNICEF ve LIS ortaklaşa hareket etmektedir(http://www.lisdatacenter.org/).	Lüksemburg Gelir Çalışma veri tabanı ve Lüksemburg varlık çalışma veri tabanı. Bu veri tabanlarında mikroveriler orta ve yüksek gelirli ülkelerde dünya çapında uyum sağlaması sağlanmıştır.
Birden Fazla Çalışan Yoksunluğun Analizi	UNICEF, çocuk odaklı Birden fazla Çalışan Yoksunluğu Analizi (MODA) çok boyutlu ölçüm getiren yeni yaklaşımlar tanımlamaktadır.	Çoklu Gösterge Küme Anketleri ve nüfus ve Sağlık araştırması
Çocuk Yoksulluğu ve Eşitsizlikler Küresel araştırması	2007 yılında UNICEF çocuk yoksunluklarını ve yoksunlukları hedef alan politikaları ele almış çok uluslu çocuk yoksunlukları ve eşitsizlik konulu bir küresel çalışma başlatmıştır. Bu çalışmadaki ulusal raporlar çocukları pek çok ulusal politika gündeminde ön sıralara çıkarmıştır ve bugün çocukların ihtiyaçlarını ve haklarını temel alan işbirliklerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.	Çoklu Gösterge Küme Anketleri ve nüfus ve Sağlık araştırması

Kaynak: http://www.unicef.org/socialpolicy/index_childpoverty.html, (Erişim Tarihi: 06.05.2016).

Birleşmiş Milletler örgütünün içinde çocuk refahını geliştirmek amacıyla kurulan UNICEF Evrensel Çocuk Hakları Bildirgesi'nin üzerinde çalışarak 1989 yılında Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni hazırlamıştır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi 20

Kasım 1989'da Genel Kurul'un 44/25 sayılı önerisi ile kabul edilmiştir. 2 Eylül 1990'da da yürürlüğe girmiştir. Sözleşmeye taraf olan devletler çocukların yaşama koşullarının iyileştirilmesi için uluslararası işbirliği yapmanın önemini vurgulamışlardır (Kurnaz, 2009: 50).

1.4.4. Kadın Yoksulluğu

Küreselleşmekte olan günümüz dünyasında ön planda olan kadın yoksullukları yeni bir tanım olabilmesine rağmen varlığı asırlar öncesine dayanabilmektedir. Teknolojilerin gelişmediği dönemlerde çalışma şartlarının ağır olması, çeşitli güvenlik problemlerinin yaşanabilmesi, dini ve kültürel faktörler nedeniyle kadınların yıpranmaması ve yorulmaması hedefiyle çalışmalarına pozitif bakılmamıştır. Bununla beraber kadınlar bazı bölgeler de ücretsiz aile işçileri olarak da çalışmış ve zorunluluk olmadıkça ücretli işlerde çalışmamışlardır (Topçuoğlu, Aksan ve Alptekin, 2014: 14).

Sanayi Devriminin ve Coğrafi Keşiflerin yaşanabilmesiyle beraber üretim hızlanmakta olup, makineli olan üretime geçilmiş fakat üretim makineli olmasına rağmen bu makineleri kullanabilecek elemanlara ihtiyaç duyulmuştur. Üreticiler maksimum kar sağlayabilmek, maliyetleri düşürmek için düşük ücretlerle ve yoğun koşullarda çalışacak bireylere ihtiyaç duyabilmeleri nedeniyle kadın ve çocuk iş gücünün ön planda olmasında önemli bir rol oynamaktadır (Arun ve Arun, 2011: 150).

Kadının statüsünde değişmelerin yaşanabilmesi günümüzde, çalışan kadın sayılarının da bir artıma vesile olmaktadır. Bu artımın yaşanabilmesinin de hayat pahalılığının yükselmesi, şehirleşme oranlarının ve şehir yaşantılarının ekonomik olarak zorlaşabilmesi, evi geçindirebilme sorumluluklarının erkekle beraber yüklenilebilmesi ve sosyal bir gereksinim olarak kadının çalışmak istemesi gibi sebeplerle çalışma hayatına katılmaktadırlar. Fakat çalışma yaşamında da bir takım problemler yaşayabilmektedirler (Topçuoğlu, Aksan ve Alptekin, 2014: 14). Yoksul olan bayanların çalışma yaşamında karşılaştıkları problemler, yetersiz olmalarından ve olan sistemin sosyo-ekonomik yapısından kaynaklanabilmektedir. Bir takım mahrumiyetleri içeren kadınların yetersiz olmaları, bireysel tercihlerin neticesi olarak ortaya gelmemektedir. Örneğin; okuma ve yazma bilmeyen bir bayan, okula gitmesine izin verilmeyen kız çocuğu, işleri aynı olduğu halde erkeklerden daha az ücret alan bir genç bayanın durumlarına bakıldığı zaman, bu durumların bireysel tercihler sonucu olarak meydana çıktığı görülebilmektedir (Açıkgöz, 2010: 9).

Bayanların sosyal ve ekonomik yaşamların da etkili bir şekilde yer alabilmelerine engel olan en önemli sebeplerden cinsiyet ayrımcılığı ve eğitimsizlik gibi nedenlerin ortadan kaldırılabilmesi, kadınların yoksulluklarının azaltılmasında etkili bir rol alacaktır. Yoksulluğu azaltabilme politikaları ile bilhassa kadınların işveren pozisyonunda olabildiği işlemlerce ucuz kredi verilerek kadınların desteklenebilmesi hedeflenebilmektedir (Ak ve Bingül, 2011: 11).

1.5. Yoksulluğun Nedenleri

Dünya bankası 2000 yılı raporlarına göre yoksulluğun 3 nedeni vardır. Bunlar aşağıda ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır.

Mal ve Varlıktan (Assests) Yoksunluk: Mal ve varlıktan (assests) yoksunluğa etkilerini kavrayabilmek için bireylerin sahip olduğu malları ve değerleri, bunların getiri ve getirilen kararlılığını irdelemek gerekebilmektedir. Mal ve varlıklar;

- “Beşeri mal ve varlıklar; iş için temel kapasite ve beceri, iyi sağlık durumu.
- Doğal mal ve varlıklar; arazi
- Mali mal ve varlıklar; tasarruf ve krediye ulaşım
- Fiziksel varlıklar; alt yapıya ulaşım
- Sosyal mal ve varlıklar; ilişkiler ağı, ihtiyaç durumunda başvurulacak karşılıklı yükümlülükler ve kaynaklar üzerinde politik etkiler” (World Bank, 2002: 34).

Bu mal ve varlıkların getirisi piyasaya ulaşım ve küresel, ulusal ve yerel faktörlerin bu getirilere etkisine bağlıdır. Diğer taraftan, getiriler sadece piyasaların davranışına değil devlet kurumlarının ve toplumun performansına bağlıdır. Mal ve varlıklara erişim aynı zamanda açık veya kapalı etnik köken, cinsiyet yada sosyal statü temelli ayrımcılıklarla da ilişkilidir. Varlıklara erişim kamu politikaları ve devlet müdahalelerinden etkilenebilir. Mal ve varlıklara ilişkin diğer bir konu mal ve varlıkların getirisindeki oynaklıktır. Oynaklık piyasadaki dalgalanmalardan, hava durumundan ve bazen de çalkantılı siyasi koşullardan kaynaklanabilir.

Yoksulların hayat şartlarının iyileştirilmesinde iş sahibi olmak merkezi bir yere sahiptir. Bunda ülkenin refah düzeyinin önemli bir katkısı vardır. Ülkeler zenginleştikçe iş ve ücret imkânları da artar. Genel olarak ekonomik büyüme ile birlikte gelir yoksulluğunda azalma olur. Ekonomik büyüme sistematik olarak yoksulluğun azaltılması ile ilişkilendirilmesine karşın büyümenin yoksulluk üzerindeki etkisi gelir düzeyinin başlangıçtaki düzeyine ve bu dağılımın zamanla değişim seyrine bağlıdır. Büyümenin ve onun yoksulluk üzerindeki etkisi düzgün, istikrarı yönetimle de ilişkilidir. Bu durumda

güçlü kurumlar hem ekonomik büyüme hem de yoksulların büyümeden olumlu olarak etkilenebilmesi için bir koşuldur (World Bank, 2000: 35).

Söz ve güç sahibi olmama: yoksulluğun kurumsal temelleri: yoksul bireyler maddi olarak kendilerini güçten bağımsızlıktan ve söz sahibi olmaktan, mahrum hissetmektedirler. Bu tür çaresizlik durumları devlet ve sosyal birimlerde kalabalık, utanç, aşağılanma ve insan dışı davranımlarla karşı karşıya bırakılabilmektedir. Zorbalık hukuk dışılık ve kamu çalışanlarıyla ilişkilerde beklenmeyen kötü davranımlarla karşı karşıya gelme durumu yoksulların daha çok karşılaşılabildikleri vaziyetlerdir. Yoksul bireyler ekonomik gelişimlerden daha az yararlanabilmektedirler. Karar alma süreçlerin de ve bürokratik süreçlerde fazla dikkate alınmamaktadırlar (World Bank, 2000: 36).

Kırılganlık: yoksullar için kırılganlık-savunmasızlık-maddi ve beşeri yoksunluğun önemli bir parçasıdır. Kırılganlık durumu sağlıktan, istihdama, barınmadan insan hakları ihlaline kadar bütün alanlar için söz konusudur. Yoksul insanların karşı karşıya oldukları riskler yoksul kesimlerin kırılganlığının – savunmasızlığının sebeplerini oluşturur. Fakat daha derinde yatan sorun, yoksulların riskleri azaltmaması ve şoklarla baş edememesidir. Düşük düzeydeki maddi, fiziksel ve mali varlıklar yoksul insanları şoklara karşı kırılgan yapmaktadır. Bu kırılganlığın bir sonucu da esasen varlık halinde kısa dönemde atlatılabilecek şokların yoksullar için bir kısır döngü haline gelmesidir. Kırılganlığın altında yatan diğer bir neden devletin ve toplumun yoksulların kırılganlığını giderecek bir mekanizma geliştirememesidir. Alt yapı, sulu tarım, kamu sağlığı düzenlemeleri, dürüst polis ve hukuk devleti uygulamaları, kamu istihdam şemaları ve mikro kredilerin yoksulların kırılganlığını azaltan politikalar olarak göze çarpmaktadır (World Bank, 2000: 36-37).

1.6. Yoksulluğu Belirleyen Önemli Faktörler

Çok boyutlu bir kavram olması nedeniyle, yoksulluk birçok faktörlerden etkilenebilir. Bu faktörler kısaca; bölgesel faktörler, toplumsal faktörler, haneye ilişkin faktörler veya kişisel faktörler olarak sınıflandırılabilir (Dünya Bankası, 2005a: 125). Bölgesel özelliklerden kasıt, bölgenin hava koşulları, gıda kaynakları, altyapısı, çevresel koşulları, toprak varlığı ve toprağın verimliliği, bölgenin yönetimi, bölgedeki politik ve pazar istikrarı, güvenlik, bölge içindeki ekonomik ve sosyal eşitsizlik gibi hususlardır. Bölgesel eşitsizlikler ülkenin tamamını etkileyebileceği gibi, ülkenin belirli bölgelerini etkileyerek, bu bölgelerin yoksulluğunu etkileyebilir. Örneğin, Vietnam'ın kuzey

bölgelerinin yoksul oluşunda, bu bölgelerde çevresel şartların çok elverişli olmamasının (bölgede sürekli tayfunların olması gibi) tesirli olduğu; Bangladeş'teki sel felaketlerinin de ekonomik kalkınmayı olumsuz etkilediği bilinmektedir (Seaman, 2006: 907).

Tablo 1.5. Yoksulluğu Belirleyen Önemli Faktörler

Bölgesel özellikler	İzolasyon (daha az alt yapı ve piyasa ve hizmetlere ulaşım zorluğu açısından) Hava şartları, çevre koşulları, Bölgesel yönetim, eşitsizlik
Toplumsal özellikler	Altyapı (yol, su gibi) Arazi dağılımı Kamu hizmetlerine erişim Sosyal yapı ve sosyal sermaye
Haneye ilişkin özellikler	Hanehalkı büyüklüğü Bağımlılık oranı Hanehalkı reisinin kadın olma oranı Mallar (toprak ve diğer üretim faktörleri ile konut, menkul kıymet vb.) İstihdam ve gelir yapısı Hanehalkı üyelerinin eğitim ve sağlık durumları
Kişisel özellikler	Yaş Eğitim İstihdam durumu Sağlık

Kaynak: Dünya Bankası, 2005a: 132

Toplumsal düzeyde özellikle altyapı eksikliği ve temel kamu hizmetlerine erişim eksikliği, yoksulluğu tetikleyen faktörlerdendir. Bu kapsamda, toplum içi dayanışma diğer bir deyişle, sosyal ağların güçlü oluşu, yoksul kesimin toplum tarafından korunup, gözetilmesini sağlamaktadır.

Haneye ilişkin özellikler ile kişisel özellikleri ise, demografik, ekonomik ve sosyal özellikler olarak sınıflandırabiliriz. Demografik özelliklerin arasında, özellikle hane halkının büyüklüğü ve kompozisyonu (özellikle yaş açısından) yoksulluğun belirlenmesinde önemli faktörlerdir. Yoksul kesimin yaşadığı hane halkları genellikle kalabalık olup, söz konusu hane halklarında ortalama yaş yoksul olmayan hane halklarına göre daha düşüktür. Yaş yapısı nedeniyle, yoksul hanelerde, iş gücünde olmayan kişilerin sayısının iş gücünde olan kişilerin sayısına oranı, yoksul olmayan hanelere göre daha fazladır. Ekonomik özellikler arasında ise, istihdam durumu ile hanenin serveti yoksulluğu belirleyen en önemli faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim, sağlık durumu, barınma gibi özellikler ise, sosyal özellikler arasında sayılmaktadır. Özellikle hanehalkı reisinin eğitim durumu yoksulluğu belirleyen önemli faktörlerdendir. Bu anlamda eğitim, yoksulluğun nesiller arası aktarımını engellemenin en önemli yoludur (Dünya Bankası, 2005a: 127-131).

1.7. Yoksulluk ve Sosyal Dayanışma İlişkisi

Yoksulluk kavramı esas itibarıyla sosyal dayanışma kavramına göre yeni bir kavramdır. Günümüzde kullanılan bir kavram olarak yoksullukla kastedilen mananın tarihsel süreçte “sosyal yardım” kavramı bağlamında karşılanmış olma ihtimali üzerinde de durulmaktadır. Yoksulluğun birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de önlenmesi ve etkilerinin en aza indirilmesi için geliştirilen uygulamaların başında sosyal dayanışma uygulamaları gelmektedir.

Sosyal dayanışmalar, sosyal güvenlik sistemleri aracılığıyla sağlanabilen sosyal korumaların ana unsurlarındandır. Engellilik, hastalık, yaşlılık, doğum, ölüm, işsizlik gibi nedenlerle karşılaşılabilen bireylerin yaşam biçimlerini koruyabilmek ve geliştirebilmek için oluşabilen bir düzendir. Sosyal dayanışma, kişilerin eşitliklerine bağlı, mesuliyetlere ve haklara sahip olabildikleri yeni baştan dağılım ilişkileridir. Bu niteliklerden birisinin eksik olması, sosyal dayanışmayı ve nedeniyle korumaların sosyal niteliklerini ortadan kaldırmaktadır (MEGEP, 2011: 3).

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE YOKSULLUĞUN BOYUTLARI

2.1. Dünyada Yoksulluğun Boyutları

Dünya üzerinde ayrı bölge, sınıf, toplumsal kesim, ülkeler ve kıtalar da sürekli fazlalaşmakta olan eşitsiz gelir dağılımları ve fırsatlardan ötürü yoksulluk oranı yükselmektedir. Son zamanlarda yaşanmakta olan küreselleşmenin etkileriyle siyasal ile ekonomik kriz açılarından, ekonomik birleşimlerden, yapısal uyumluluk politikalarından dolayı kaynak dağılımlarının bozulabilmesi ve bölgedeki eşitsizliklerin olmasıyla yoksulluklar fazlalaşmakta, fakir ve zengin kesimler, ülkeler arasında olan mesafe artmaktadır. Bu aşamadaki üretim etkinlikleri ve teknolojilerin ilerleyebilmesi varlıklı gösterilen kesim daha da zenginleşmiştir. Böyle durumların zıttı olan yoksulluk fazla fazla yoksullaşmaktadır. Bu durumun nedeni ise fakir olan devletlerin büyüme hızlarının olamaması veya azami derecelerde olabilmesiyle arada olan farkın açılabilmesidir (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 64).

“Yoksulluğun çeşitli görünüşleri ve gerçekleşebileceği farklı yollar vardır. Bazı tanımlar daha niteliksel, diğerleri daha bütüncüdür. Tek bir ortak ve doğru yaklaşım yoktur. Farklı ülkeler ve farklı zamanlarda kullanılmış olan geniş bir yöntemler dizisi bulunmaktadır. Ancak genelde kabul gören yöntem, satın alma gücü paritesine göre hesaplanan günlük 1,25 dolar ya da 2 doların altında gelire hayatını sürdürmek zorunda kalan insanları yoksul olarak kabul eden WB'nin yöntemidir. Buna göre günlük 1,25 dolar, açlık sınırını ifade etmektedir. Bu sınır sadece insanın yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan asgari gıda ihtiyacını belirlemektedir. 2 dolarlık seviye ise temel ihtiyaçlar olarak ifade edilen sadece gıda değil, aynı zamanda ısınma, giyinme, bir hanede oturma, kısacası asgari toplumsallaşma hakkına sahip olmanın en düşük düzeyini göstermektedir” (Memiş, 2014: 149).

Dünya Bankası'nın belirlediği 1.25 \$ yoksulluk sınırlarının 1990-2020 dönemlerine ait dünyanın belirli bölgeleri arasında olan oransal ve sayısal dağılımları Tablo 2.1 ve 2.2 'de verilmiştir.

Tablo 2.1. Dünya'nın Değişik Bölgelerinde Günde 1.25 \$'dan Daha Az Gelirle Yaşayan Yoksul Nüfus (Milyon) ve Yoksul Nüfus Rakamsal Değerleri

Bölge	1990	2005	2015	2020f
D.Asya ve Pasifik	873	317	120	83
Çin	683	208	70	56
Avrupa ve Merkezi Asya	9	16	7	5
Latin Amerika ve Karahipler	50	45	30	27
Orta Doğu ve Kuzey Afrika	10	11	6	6
Güney Asya	579	595	388	352
Hindistan	435	456	295	268
Alt Sahra Afrikası	296	387	366	352
Toplam	1,817	1,371	918	856

Kaynak: Taş ve Özcan, 2012: 425

Tablo 2.2. Dünyanın Çeşitli Bölgelerinde Bulunan Yoksulluk (%) Oranları

Bölge	1990	2005	2015	2020f
D.Asya ve Pasifik	54.7	16.8	5.9	4.0
Çin	60.2	15.9	5.1	4.0
Avrupa ve Merkezi Asya	2.0	3.7	1,7	1.2
Latin Amerika ve Karahipler	11.3	8.2	5.0	4.3
Orta Doğu ve Kuzey Afrika	4.3	3.6	1.8	1.5
Güney Asya	51.7	40.3	22.8	19.4
Hindistan	51.3	42.6	23.6	20.3
Alt Sahra Afrikası	57.6	50.9	38.0	32.8
Toplam	41.7	25.2	15.0	12.8

Kaynak: Taş ve Özcan, 2012: 425

Tablo 2.2 incelendiği zaman, 2005 senesine bakıldığı zaman, 1990-2015 senelerinde dünyada yoksullukların belirgin oranlarda azalabildiği gözlenebilmektedir. Bilhassa Pasifik ve Doğu Asya'nın 1990 senesinde yaklaşık %55 gözlenen fakirlik oranlarının, 2015 senesinde %5.9'lara düşmesi ilgi çekicidir. Bu oranlarda Çin'in fakirlik politikasının ve gelişmiş ekonomisinin değerli etkisi olduğu düşünülmektedir. 2020 senesi öngörüsüne bakıldığı zaman da dünya çapında fakirlik seviyesinin düşeceği, 2015 senesinde %15 görülen fakirlik seviyesinin, %12.8'e ineceği ön görülmektedir.

2.2. Türkiye'de Yoksulluğun Boyutları

Yoksulluklar dünya üzerinde olabildiği gibi ülkemizde de etkisini sürdüren problemlerdir. Türkiye'de yoksulluk yaş, aile fertlerinin durumları ve ülke ortalamalarının altında olabilen çocuklu aileler ve çocuklarla yakından alakalıdır. Yoksunluk eğitim almamış kadınlar işsiz ve okuryazar bilmeyen aile reisleri söz konusu olduğu zaman yükselmektedir. Kentsel ve Kırsal kesimleri aralarında yoksulluklar bakımından kırsal kesimlerin aleyhine belirgin farklar vardır. Yoksulluklar, kişilerin hizmet ve mallarına ulaşabilmesini sınırlayabilmektedir. Yoksunlar bu şekilde tüketimlerini çeşitlendirememektedirler. Ülkemizde bu manada hem gelir indeksleri hem de tüketim kentsel sahalarda kırsal sahalara nazaran yüksek olmaktadır. Yapılan araştırmalarda bilhassa Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) araştırmalarında bölgeler arasında olan önemli farklılıkları olmaktadır. “Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgeleri” öteki bölgelerimize nazaran daha çok insani gelişme göstergeleri düşük ve yoksuldur (Dinçoflaz, 2009: 22).

Parasal gelişmeler ülkemizin yoksulluk profillerini fazlasıyla etkilemiştir ve 1981'li yıllarından bakılarak Türkiye, gelirlerin nispeten eşit dağılabildiği bir ülke olmaktan çıkmış, zenginlerin ile yoksulların arasında olan farklılıkların uçurum nitelermelerini hak edebilecek boyutlara ulaşıldığı bir ülke halini almıştır. “1980'lere

kadar kırsal bölgelerde yaygın olan yoksulluk 90’lı yıllarda yaşanabilmekte olan mecburi göçlerle kentlerde görünmekte olan bir nitelik kazanabilmekte ve 1990’ların ikinci yarısından başlayarak yoksulluk ve yoksulluklarla alakalı sorunlar gündeme oturmaya başlanmıştır” (Haspolatlı, 2014: 6).

Ülkemizde yoksulluklarla alakalı veriler uyumlu bir şekilde tutulmamıştır, bu sebeple geçmiş zamandan günümüze tarihi seyri hakkında net bulgulara ulaşılmamış ve net bir neticeye varılmamıştır. Ayrıca yoksulluk düzeylerini belirlemede ayrı yöntemlerin kullanılmış olabilmesi tarihi karşılaştırma yapmakta güçlükler oluşturmaktadır. Diğer bir problem de yoksullukla alakalı 2002 senesinden önce olan bulguların bulunamamasıdır (Sarısoy ve Koç, 2010: 334). 2002 senesinden sonra TÜİK tarafınca dizaynı yoksulluk verilerinin tutulabildiği görülebilmektedir. “TÜİK 2002’den itibaren düzenli bir şekilde her yıl yapmış olduğu yoksulluk araştırmalarında farklı yoksulluk sınırları tanımlamalarına, ikamet edilen yerleşim birimlerinin kır veya kent olabilmesine, hanehalkı bireylerinin işteki durumlarına, iktisadi faaliyet kollarına, hanehalkı büyüklüklerine ve hanehalkı fertlerinin eğitim seviyelerine vb. durumlara göre yoksulluk oranlarını hesaplayabilmektedir” (Çalışkan, 2010: 114). Tablo 2.3’te 2002-2013 seneleri yoksulluk sınırları yöntemlerine göre bireylerin yoksulluk oranları verilebilmektedir.

Tablo 2.3. Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Fertlerin Yoksulluk Oranları

Türkiye	2002	2003	2004	2005	2006	2007(3)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gıda yoksulluğu (açlık)	1,35	1,29	1,29	0,87	0,74	0,48	0,54	0,48
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	26,96	28,12	25,60	20,50	17,81	17,79	17,11	18,08
Kişi başı günlük 1 doların altı	0,20	0,01	0,02	0,01
Kişi başı günlük 2.15 doların altı	3,04	2,39	2,49	1,55	1,41	0,52	0,47	0,22	0,21	0,14	0,06	0,06
Kişi başı günlük 4.3 doların altı	30,30	23,75	20,89	16,36	13,33	8,41	6,83	4,35	3,66	2,79	2,27	2,06
Harcama esaslı görelî yoksulluk	14,74	15,51	14,18	16,16	14,50	14,70	15,06	15,12
Türkiye-Kent												

Gıda yoksulluğu (açlık)	0,92	0,74	0,62	0,64	0,04	0,07	0,25	0,06
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	21,95	22,30	16,57	12,83	9,31	10,36	9,38	8,86
Kişi başı günlük 1 doların altı	0,03	0,01	0,01
Kişi başı günlük 2.15 doların altı	2,37	1,54	1,23	0,97	0,24	0,09	0,19	0,04	0,04	0,02	0,02	0,02
Kişi başı günlük 4.3 doların altı	24,62	18,31	13,51	10,05	6,13	4,40	3,07	0,96	0,97	0,94	0,60	0,64
Harcama esaslı	11,33	11,26	8,34	9,89	6,97	8,38	8,01	6,59
Türkiye-Kır												
Gıda yoksulluğu (açlık)	2,01	2,15	2,36	1,24	1,91	1,41	1,18	1,42
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	34,48	37,13	39,97	32,95	31,98	34,80	34,62	38,69
Kişi başı günlük 1 doların altı	0,46	0,01	0,02	0,04
Kişi başı günlük 2.15 doların altı	4,06	3,71	4,51	2,49	3,36	1,49	1,11	0,63	0,57	0,42	0,14	0,13
Kişi başı günlük 4.3 doların altı	38,82	32,18	32,62	26,59	25,35	17,59	15,33	11,92	9,61	6,83	5,88	5,13
Harcama esaslı görelî yoksulluk	19,86	22,08	23,48	26,35	27,06	29,16	31,00	34,20

Kaynak:“<http://www.tuik.gov.tr/Start.do?jsessionid=HTj8Y4ZRHwgq38z1KGZX8wZWjXShk2WMjXyFJ15hW1dByqj42sTs!-224761327>” (Erişim Tarihi: 05.05.2016).

Tablo 2.3’te 2002-2013 yılların da, değişik yoksulluk ölçme sistemlerine bağımlı olarak hesaplanabilen yoksulluk bulguları yer alabilmektedir. 2002’ senesinden itibaren gıda yoksulluklarının düzenli bir şekilde azalabildiği görülmektedir. Günlük olarak 1 doların aşağısında gelirleri olan hane halkının seviyelerinde ise 2002-2003 senelerinde önemli düşüşler yaşanmıştır. 2002 senesinde kişi başı günlük olarak 1 doların aşağısında olan fakir birey oranları % 0,20 iken, 2003 senesinde ise % 0,01’e düşmüştür. 2006 yıllarından bu yana ise günlük 1 doların aşağısında yaşayan kişi kalmamıştır. Fakat gıda ve gıda dışı harcamaları baz alan yoksulluk sınırları yöntemlerine göre yapılmakta olan

hesaplarda 2002-2009 arası azalma yaşanabilmesine karşın oranların daha fazla yüksek olabildiği görülebilmektedir. 2002 senesinde gıda ve gıda dışı harcamasını baz alan yöntemlere göre belirlenmekte olan yoksul oranları % 26,96 iken; 2009 senesinde bu oranlar %18,08'dir.

Tablo 2.4. Hanehalkı Fertlerinin Cinsiyet ve Eğitim Durumuna Göre Yoksulluk Oranları (Türkiye: Kent-Kır)

TÜRKİYE	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Türkiye Toplam	26,96	28,12	25,60	20,50	17,81	17,79	17,11	18,08
6 yaşından küçük fertler-	33,17	37,75	34,19	27,71	24,78	24,52	22,53	24,04
Okur-yazar değil veya bir okul bitirmeyen	36,99	38,01	37,52	31,53	28,10	28,98	30,50	29,84
İlkokul	26,13	27,55	24,36	17,13	14,19	14,24	13,44	15,34
İlköğretim	26,37	29,56	25,49	22,42	18,06	19,19	17,20	17,77
Ortaokul ve orta dengi meslek-	18,77	18,31	13,00	8,37	8,07	9,16	8,34	9,76
Lise ve lise dengi meslek	9,82	11,19	8,28	6,79	5,20	5,88	5,64	5,34
Yüksekokul, fakülte ve üstü-	1,57	2,66	1,33	0,79	1,01	0,81	0,71	0,71
“KENT”								
Kent Toplam	21,95	22,30	16,57	12,83	9,31	10,36	9,38	8,86
6 yaşından küçük fertler	31,18	31,59	24,93	19,48	13,01	14,66	12,41	13,01
Okur-yazar değil veya bir okul bitirmeyen	31,95	31,11	26,48	22,24	15,69	18,03	19,30	16,13
İlkokul	21,80	23,59	15,18	10,05	7,25	7,84	6,37	7,23
İlköğretim	21,27	23,60	15,77	14,29	10,54	14,11	10,01	8,46
Ortaokul ve orta dengi meslek	13,80	15,92	9,38	5,49	5,17	5,43	5,28	5,81
Lise ve lise dengi meslek	7,06	9,38	6,35	4,13	3,41	4,15	3,19	3,75
Yüksekokul, fakülte ve üstü-	1,07	2,19	1,03	0,53	0,88	0,41	0,47	0,48
“KIR”								
Kent Toplam	34,48	37,13	39,97	32,95	31,98	34,80	34,62	38,69
6 yaşından küçük fertler	36,79	46,24	49,64	40,55	44,18	44,09	43,90	48,69
Okur-yazar değil veya bir okul bitirmeyen	43,29	46,38	50,88	43,02	43,93	47,00	48,95	48,83
İlkokul	31,11	32,60	35,92	26,76	24,43	27,96	27,39	31,02
İlköğretim	33,99	39,05	41,91	35,67	29,18	30,37	33,03	37,98
Ortaokul ve orta dengi meslek	30,11	23,35	22,15	16,32	15,38	22,10	17,64	24,41
Lise ve lise dengi meslek	17,65	16,94	14,30	15,32	11,03	13,45	14,93	14,65
Yüksekokul, fakülte ve üstü-	4,37	5,38	2,90	2,23	1,64	3,24	2,44	3,37

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/Start.do;jsessionid=HTj8Y4ZRHwgq38z1KGZX8wZ/WjXShk2WMjXyFJ15hW1dByqj42sTs!-224761327> 2014 (Erişim Tarihi: 01.05.2016).

Tablo 2.4’de hanehalkı bireylerinin eğitim durumlarına göre yoksulluk oranları gösterilmiştir. Tabloda gösterildiği üzere Türkiye’de yoksullukların eğitim düzeyleriyle ters orantılı olarak değişimler gösterebilmektedir. Öbür ifadeyle eğitim düzeyleri fazlaştıkça yoksulluklar azalabilmektedir. “Türkiye’de en kırılgan ve riskli gruplar sırasıyla okur-yazar olmayanlar, okur-yazarı olup herhangi bir okul bitirmeyenler, 6

yaşından küçük bireyler, ilkokul (ilköğretim) mezunlarıdır. Tablodan 2008 senesinde Türkiye’de her dört çocuktan (6 yaşından küçük fertler) birisinin yoksul olabildiği anlaşılabilmektedir. Kentsel bölgelerde ise her yedi çocuktan birisinin yoksulken kırsal bölgelerde yaklaşık olarak iki çocuktan biri yoksul olabilmektedir. Bilhassa kırsal bölgelerde çocuk yoksulluğu önlenemez ise, yoksulluğun gelecek nesillere transfer edilebileceği öngörülmektedir. Ayrıca, kırsal bölgelerde eğitim durumuna göre yoksulluk oranları kentsel bölgelere göre 2-3 kat daha yüksek olabilmektedir Bu durum kırsal bölgeler ile kentsel bölgeler arasında büyük bir fırsat eşitsizliğinin bulunduğunu da kanıtlamaktadır” (Kabaş, 2014: 26).

Türkiye yaklaşık 5,7 milyon istihdam yaratmış, bu artış, bayanlarla birlikte olarak işgücüne katılımlardaki hızlı artışlara nazaran Temmuz 2014 tarihi ile işsizliği %10’un altında tutulmaktadır. Geçmişte olan on senelik dönemlerde Ülkemizin fazlalaşan zenginlikleri paylaşılmıştır. Eşitsizlik bütün Avrupa ülkelerine göre daha yüksek olabilmekle beraber, bütün Latin Amerika ülkesine göre daha fazla düşüktür <http://www.worldbank.org> (Erişim Tarihi: 05.05.2016)

2.3. Yoksullukla Mücadele Yaklaşımları

1990’ yıllarından bu yana yoksulluk, gelişme düzeyleri nasıl olursa olsun çoğu ülkenin aktif olarak çaba gösterdiği ana problemlerin başında olmaktadır. Bilhassa ekonomik yönü daha düşük olan ülkelerde küresel gelişmenin negatif tesirleri ile “yeni yoksulluk” olguları var olan fakirlik problemini daha fazla derinleştirebilmektedir. 2000’li senelerinde yeni yoksulluk olgularının ülkelerle sınırlı olmayacağı ve küresel bir problem haline geleceği endişeleri dile getirilmektedir. Başta “Birleşmiş Milletler” (BM) olmak üzere “Dünya Bankası” (DB) vb. uluslararası kurumların bu mevzuda önemli politikalar, programlar ve projeler uygulayabilmekte ve uygulanabilmesini teşvik etmektedir (Altan, 2007: 58).

Yoksullukların dünyanın geleceklerini tehdit altına alan önemli bir küresel problem olabildiği, tüm dünya ülkelerinin yoksullukla ilgili savaş da beraber hareket edebilme zorunluluğunu meydana çıkarmaktadır. Bu gayeyle, 2000 senesinin kasım aylarında “189 ülkenin hükümet başkanları Milenyum Deklerasyonu imzalamışlar ve bu deklarasyonla 2015 senesine kadar belirlenen Milenyum Kalkınma Hedefleri’nin (MDGs) gerçekleştirilmesini taahhüt etmişlerdir” (Gündoğan, 2008: 47).

Yoksulluk ile birlikte mücadelelerin olmazsa olmazları olarak karşımıza; sivil toplum örgütleri, resmi kurumlar ve uluslararası kuruluşlar çıkabilmektedir. Küreselleşmenin tesiri ile ulus devleti ve bu ulus devletinin resmi kurumları artık bu önemli problemle tek başına üstesinden gele bilemeyeceğini anlamışlardır. Günümüzde yoksulluk farklı bir boyut almıştır. 21. Yüzyıllarda yoksullukların boyutları; küresel ısınmalar, mali istikrarsızlık ve salgın hastalıklar gibi tüm dünyayı ilgilendirmekte olan problemler olarak karşımıza çıkabilmektedir. Yoksulluk problemi çok amaçlı ve sadece bir ülkenin baş ede bilmeyeceği mühim bir problem olabildiği için bu probleme küresel açıda müdahalelerde edilebilmesi kaçınılmaz olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında sivil kurumları günümüzde yoksulluklarla mücadele kapsamlarında yoğun olarak çalışabilmektedir. Sivil toplum kurumlarının bu yoğun çalışması yoksullukları azaltabilme konularında yeterli seviyede değildir; ama öteki yoksulluklarla mücadelelerde beraber yürütüldüğü zaman daha fazla başarılı olur (Aydın ve Türgay, 2011: 253).

2.3.1. Yoksullukla Dolaylı Mücadele Yaklaşımı

Dolaylı yaklaşım büyüme odaklı bir anlayışa dayanabilmekte ve süratli büyüme yollarıyla yoksullukların gelirlerinin ve yaşam seviyelerinin artırılabilmesi hedeflenmektedir (Şengür ve Taban, 2012: 63).

Dolaylı mücadele yaklaşımları ile ülkelerde yoksulluk orantılarında önleme ve azalma yapılmaktadır. Dolaylı mücadele yaklaşımları 6 başlık şeklinde açıklanmaktadır bunlar; (Dansuk, 1997: 98-100; Kutay, 2014: 105) :

Gelir Dağılımı Dengesizliğini Azaltmak: ülkelerde ve toplumlarda olan kişiler ve takımlar aynı vakitte ülkeler arasında adaletli dağıtımın olamaması yoksullukların önlenbilmesini zorlaştırabilmektedir. Bu nedenle bütün dünyada yoksulluklarla olan mücadelede çözümlenebilmesi gerekmekte olan en mühim sorunlardandır. Bu vaziyette, gelir seviyelerinin ortalama düzeyinde bulunmakta olan kişilerin seviye düzeyleri artırılabilmeli ve kamu vasıtalarıyla gelir transferleri yapılabilmesi uygun olmaktadır (Erol, 2006: 90);

Ulusal Gelir Artışı: Gelir artışları göz önüne alınmadan yoksulluk etkileri azaltılmayacağı gibi tek başına da yeterli olmamaktadır.

Ekonomik Büyüme: Ulusal gelir artışı ile gerçekleşebilen ekonomik büyümeler aynı vakitte işsizliği, gelir dağılımlarındaki sosyal gelişimleri ve adaletsizliği de artırabilmektedir.

İnsan Kaynaklarına Yatırım: Örneğin eğitim gibi insani gelişime yatırımlarda bulunmak sadece kişinin değil halkında kalkınabilmesine ve yoksullukların azaltılabilmesine yardımcı olabilmektedir.

Kırsal ve Kentsel Kalkınma Projeleri: “Kır ve kentlerdeki istihdamın artırılabilmesi ve emeğin rasyonel kullanılabilmesi ile kentlerdeki düzensiz yapının(gecekondu) ve kırsal bölgelerdeki geleneksel gelişmemişliğin azaltılabilmesi ile yoksulluk olgusuna etki eden bir sorun ortadan kaldırılabilir”.

Vergilendirme: büyüme ile meydana çıkmakta olan gelir dağılımlarında ki adaletsizlik yoksulluklara neden olabilmektedir. Bu sebeple gelir dağılımlarında ki adaletsizliği azaltabilmek için vergilendirme politikaları uygulanabilmektedir. Vergilendirme politikaları ekonomik olarak güçlü olandan daha fazla, ekonomik olarak zayıf olanlardan daha az vergi alınarak yapılabilir.

2.3.2. Yoksullukla Doğrudan (Dolaysız) Mücadele Yaklaşımı

Dolaysız mücadele yaklaşımları, yoksulluk problemlerinin dolaysız çözümlerine yönelik politikaları kapsayabilmektedir. Yoksulluklarla dolaysız mücadelelerde yaklaşımların da ana maddesi devlet olabilmektedir. Devlet elinde bulundurmuş olduğu enstrümanları yoksulluklarla mücadele için kullanılabilir. Hem sosyal güvenlik politikası ve vergi politikası hem de sağlık politikası ve eğitim politikaları gibi ana araçlarla gelirlerin ikincil dağılımlarına etkili bir şekilde müdahale ederek yoksullukları en aza indirmeye çalışmaktadır (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 72). Şenses (2009: 240), doğrudan mücadele programının faaliyeti ve yoksullukların azaltılabilmesindeki başarısı için 3 ana koşulun sağlanmasının gerekli olduğunu ayrıca vurgulanmaktadır.

- “Yoksullukla mücadelenin genel kamuoyu tarafından öncelikli bir hedef olarak benimsenmesi ve uygulanacak somut program ve politikaların toplumda yaygın destek bulması,
- Program ve politikaların hedeflediği yoksul kitlenin iyi belirlenebilmesi,
- Uygulamanın şeffaf olması ve her kademedede hızlı karar alabilecek bürokratik kadroların varlığı”.

Doğrudan yoksulluklarla mücadele programının etkililiği ve yoksullukların azaltılabilmesindeki nihai başarılar için 3 ana koşulun sağlanabilmesi gerekebilmektedir. Bunlardan ilki, yoksullukla olan mücadelelerin kamuoyu tarafınca öncelikle bir amaç

olarak algılanabilmesi ve bu tarafta uygulanan somut politika ve programların topluluklarda yaygın olarak destek bulabilmesidir. İkinci bir şart olarak, bu politika ve programların hedeflediği yoksul kitlelerin iyi belirlenmesidir. Lüzumlu olan üçüncü şart ise, uygulamaların ve politikaların şeffaf olabilmesi ve her aşamada hızlı kararlar alınabilecek bürokratik kadroların varlığıdır (Arpacıoğlu, 2012: 90).

Yoksulluklarla mücadelelerde uygulanmakta olan doğrudan politikaların piyasa bakımından bazı negatif etkileri doğurabilmesi eleştiri konuları haline gelmektedir. Geçmişte olan bazı çalışmalardan çıkan neticeler, yoksulluklara yapılmakta olan transferlerin çalışma saatleri üzerinde, hatta emek üstünde olumsuz etkiler yarattığını meydana koyabilmektedir. Bunun yanı sıra doğrudan yaklaşımlarda karşılaşılabilen öteki güçlük, yoksulluklarla mücadelelerde etkili bir politika izleyebilmenin zorunluluğudur. Bu durumun ana nedeni, çözüm beklemekte olan problemlerin büyüklükleri karşısında bu hedefle kullanılacak kaynakların az olmasıdır. Yoksullukların azaltılabilmesi ve gelir dağılımlarının düzeltilmesi gayesiyle kullanılmakta olan bu sınırlı kaynakla sadece sınırlı sayılarda yoksullara ulaşılmaktadır. Bu aşamada olan sınırlı kaynakların muhtaç durumlarda olan doğru kişilere kanalize edilebilmesi ve kaynakların yetersiz olması kaynakların yoksullara en yüksek seviyede ulaşılabilmesi için yoksul olan kesimin ve yoksulluk profillerinin doğru bir şekilde belirlenebilmesi doğrudan yaklaşımlarda büyük önem taşıyabilmektedir (Arpacıoğlu, 2012: 90).

2.4. Türkiye’de Yoksullukla Mücadele

Yoksulluklar, ülkemizin devamlı gündemine oturan genel bir sorun yaratmasına karşın devletimiz uzunca bir süre yoksulluklarla baş edebilme aşamasında etkili bir politika meydana koyamamıştır. Ülkemizde yoksulluklar problemlerine cevap arayışlarının örgütsel ve geniş kesimi içine alacak şekilde incelenebilmesi 1980 yıllarının başlarına rastlamaktadır. Bu zamanlardan önce ülkemiz, yoksulluklar sorunlarının idaresi ve buna bağlı yoksullukları çözmeye nitelikli politikalar geliştirememiş, problemin giderilmesini anlık ve geçici politik durumlara bağlamıştır (Demirhan ve Kartal, 2014: 620).

“Tarihsel kökenleri olmakla beraber, yoksullukla mücadele ancak, yoksulluğun önemli bir sorun olarak görüldüğü 1980’lerde kurumsal bir hüviyete kavuşmuştur. Ancak bu, toplumun bütünüyle yoksullukla mücadele kurumlarından yoksun olduğu anlamına gelmemektedir. Toplumda aşırı uçların görülmediği 1980’lere kadar gayri resmi kurumlar

(akrabalık, cemaat, vakıf, komşuluk), yoksullukla mücadelede devletin resmi kurumlarından daha işlevsel olmuştur” (Açıkgöz, 2013: 80).

Yoksulluklarla olan mücadelelerin en belirgin doğal kesimlerinden olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) ise; İstikrar ve “Yapısal Uyum Programı”nın uygulanabildiği sene 1986’da, sosyal güvenlikler şemsiyesi içinde olamayan, muhtaç, kimsesiz, yoksullara ve düşkün vatandaşlara yönelik devletin bütün sosyal sorumluluğunu icra edebilmek hedefiyle kurulmuştur. Düzenlemeler ile Başbakanlığa bağlı bir genel müdürlüğe dönüştürülebilen kurumların uygulayıcıları, ilde ve ilçede etkinlikler göstermekte olan ve sayıları 900’ün üzerinde olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları’dır. “SYDTF tarafınca bu vakıflara aktarılan gelirlerin kaynakları ise; diğer fonlardan yapılan aktarmalar, gelir ve kurumlar vergisi çerçevelerinde alınan ilave vergiler, trafik cezalarının ve Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) gelirinin bir kısmı ve çeşitli kaynaklardan sağlanabilen bağışlardır. İhtiyaç sahipleri vakıflara başvurduklarında; sağlık, eğitim, proje, gıda-yakacak yardımları ve periyodik yardımlar gibi sosyal yardım programlarından yararlanabilmektedir” (Şenses ve Önder, 2005: 14).

2.5. Yoksulluk ve Türkiye’de Hayırseverlik Anlayışı

1970’li yıllardan sonra Dünya’da refah devletlerinin artmakta olan sosyal harcama yapmaları devletin küçülebilmesini içeren, devlet müdahalelerinden yoksun kendi kendine bırakılmış bir piyasa sistemleri şeklinde yeniden yapılandırılabilmesini öngörmüştür. Bu aşamada sosyal politika olgularının içeriğinde önemli değişimler yaşanmıştır. Bu dönemlerde yeniden yapılandırma girişimleri kapsamlarında “kamu kurum” ve kuruluşları özelleştirilmiş, devlet, ekonomik etkinliklerin dışında olarak ekonomide yalnızca denetleyici ve düzenleyici olarak işlev göreceği pozisyona gelerek, sosyal haklar göz önüne alınmadan, devletin üzerlerine düşen sosyal politikalar uygulaması ise özel sektör, Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve hayırseverlere bırakılmıştır (Güneş, 2012: 165).

İngilizce karşılığı “philanthropy” olan bu terimin Türkçe’deki karşılığı hayırseverlik olabilmekle beraber, kelimenin tam olarak anlamlarını karşılayabilmektedir. Lisanımızda hayırseverlik, çoğu zaman tarihi gelişimi nedeniyle kişilerin dini, vicdani yada duygusal güdülerinden hareket ile yaptıkları yardım etkinliklerini çağrıştırmaktadır. Ancak uluslararası seviyede filantropi kavramı

çağrışımlardan ziyade kişi ve örgütlerin içerisinde oldukları toplulukların refah düzeylerini yükseltebilmek gayesiyle bağışta bulunmaları şeklinde tanımlanabilmektedir (Ergüder, 2006: 8).

Yoksullara gerçek anlamda acımakta olan ve onlar için özverili bir şekilde bir şeyler yapmak için çaba gösteren insanların oluşturduğu hayırseverlik alanlarının dili, geleneksel toplumlarda olan dini niteliklerini bir ölçüde kaybetmiş fakat seküler bir nitelik kazanarak modern toplulukların yoksul bireylere yaklaşımlarını önemli seviyelerde belirleyebilmeye devam etmişlerdir (Buğra, 2005: 4).

Hayırsever sosyal politikalar ile yoksullukların başa çıkılabilir düzeye indirilmesi ve hükümet boyutunun azaltılması, hayırsever birey ve örgütlerin artırılması amaçlamıştır. Dünya çapında varsıl ile yoksul arasında büyümekte olan uçurumun varlığı hayırseverliğin son zamanlarda yaygınlaşmasının ve güçlü sermaye sahibi bireylerin hayırsever etkinliklerde görülüyor olmasının altında yatan sebep olarak gösterilebilir. Hayırseverlik, yoksullukları meydana kaldırmayan ve yoksulları varsıla bağlayabilecek etkinlikleri içerebilmektedir (Akyıldız, 2010: 1268).

Ülkemizde hayırseverler, kişisel olabildiği gibi aracı kurumların etkileriyle hayırlarını yapabilmektedirler. Görülmektedir ki, Osmanlıdan bu günümüze aktarılmış tarihsel hayırseverlik anlayışlarının da etkileriyle ülkemizde sosyal yardımlara aracılık eden kamu ve özel kuruluşları gün geçtikçe fazlalaşmaktadır (Güneş, 2012: 165).

Türkiye’de yapılmakta olan sosyal yardımın giderek fazlalaştığı, yoksulluklarla mücadelelerde sosyal yardımın kolayca uygulanabilmesi nedeniyle daha fazla benimsenmiş olduğu ve bu tercihlerin hayırseverlik önde olarak yayılabildiğine dair çeşitli gelişmeler yaşanmaktadır (Güneş, 2012: 152). Hayırseverliğin fazlalaşması sosyal devletlerin kendisine yüklemiş olduğu yükümlülük ve görevlerin azaltıldığı gibi, yoksullukların azalabilmesini sağlamsa bile yoksul vatandaşların geçici olarak daha rahat bir yaşam tarzını devam ettirmelerini sağlamaktadır.

“Türkiye’de hayırseverlik, kişisel bağış ve vakıf olgusu hakkında olan mevcut kaynak ve sektörde önemli bir boşluğu doldurabilmektedir (Aydın ve diğerleri, 2006: 14)”.

Türkiye’de sosyal adalet için hayırseverlik üzerine yapılan ilk araştırma 2004-2005 yılları arasında Ford Vakfı adına TÜSEV tarafından yapılmıştır. Müslüman toplumlarda hayırseverlik, vakıflar ve sosyal adalet konularını irdelemekte olan bu

araştırmada temel alınan “sosyal adalet için hayırseverlik” anlayışı, katkılarını veya bağışların politik, sosyal ve ekonomik anlamda en az varlıklara sahip olanların fırsatlarını çoğaltabilme hedefiyle yapısal değişimler için çalışan kar amacı gütmeyen örgütlere yönlendirilmesidir. Söz konusu araştırmalarla aslında Türkiye’de kişiisel bağışların ve özel sermayelerin kamu yararına tahsisinin en temel aracı olan vakıfların bu yöndeki potansiyeli ölçülmektedir. Araştırmanın bulgularına göre bireyler, vakıflara bağış yapmaktan çok, bireyden-bireye yardım doğrultusunda bir tercih ortaya koymaktadırlar. 2004 yılında yapılan toplam bağışlar dikkate alındığında kurumlara doğrudan yapılan bağışlar, en büyük payı oluşturmaktadır. Yoksullara yardım, eğitim ve engellilere yardım alanlarında çalışan vakıflara bağış yapmak en tercih edilen alanlar olmuştur. Bağışların amaçlarına ulaşmaları için kişiiler, ağırlıklı olarak bağışların bireyden bireye ve doğrudan gerçekleştirilmesi gerektiğine inanmakta ve buna uygun biçimde hareket etmektedirler. Bu nedenle doğrudan bağışlar en yaygın bağış türü olarak ortaya konmuştur. Alanında ilk olma özelliğini taşıyan bu araştırmanın sonuçlarına göre Türkiye’de yaygın bir bağışçılık eğiliminin olduğu söylenebilir (Aydın ve diğerleri, 2006: 17).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL YARDIM VE DAYANIŞMA VAKIFLARI, YARDIMLAŞMA UYGULAMALARINA ELEŞTİRİSEL BİR YAKLAŞIM

3.1. Köprübaşı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Organizasyon Yapısı

3.1.1. Vakfın Kuruluşu

Köprübaşı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (KSYDV) 3294 sayılı kanun kapsamında 29.12.1991 tarihinde kurulmuş, 29 Aralık 1991 tarih ve 21096 sayı ile Resmi Gazetede yayınlanarak ilçemizde faaliyete başlamıştır.

3.1.2. Vakfın Teşkilat Yapısı

Vakfın ve Mütevelli Heyetin Başkanı mahallin en büyük Mülki İdare Amiri olan kaymakamdır. Mütevelli Heyeti, vakfı yönetmeye, karar almaya ve temsile yetkilidir. Mütevelli Heyeti, 5263 sayılı Kanunla değiştirilmiş ve 09.12.2004 tarih ve 25665 sayılı resmi gazetede yayımlandığına göre şöyle oluşmuştur; Başkanı Vali olup, Belediye Başkanı, Mal Müdürü, İlçe Milli Eğitim Müdürü, İlçe Sağlık Grup Başkanı, İlçe Tarım Müdürü, İlçe Müftüsü ile her yıl etkinlik dönemleri için ilçe dâhilinde mahalle muhtarlarının İlçe Kaymakamı'nın çağrısı üstüne yapmış olacağı toplantılara katılanların salt çoğunluğuyla kendi aralarında seçecekleri iki muhtar üye ile ilçede kurulan ve bu kanunla belirtilen hedeflere yönelik etkinlikte bulunan sivil toplum kuruluşları idarecilerinin kendi aralarında seçecekleri 1 temsilci ve iki hayırsever vatandaştan oluşur.

Vakıf personeli, vatandaşların vakfa yaptığı müracaat dilekçelerini alıp her müracaat eden aileye bir dosya açar, müracaatçının Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Programına bilgisayardan girişini yapar, sosyal incelemelerde bulunur. Vakfa yapılan müracaatlar, Mütevelli Heyeti toplantılarında görüşülüp karara bağlanır. Vakıf personeli, alınan kararları uygulayıp, yapılan yardımları hak sahiplerine ulaştırır.

3.1.3. Vakfın Personel Durumu

Köprübaşı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vâkıfın da 1 Vakıf Müdürü, 2 Sosyal İnceleme Görevlisi, 1 Büro görevlisi, 1 Yardımcı Hizmetli olmak üzere 5 personel çalışmaktadır.

3.1.4. Vakfın Mal Varlığı ve Gelirleri

Köprübaşı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına ait ilçe merkezinde 380 metre kare arsası bulunmaktadır.

Vakfın demirbaşına kayıtlı 1 adet pikap otomobil bulunmakta; Yine vakıf demirbaşına kayıtlı, vakıfta kullanılan 5 adet bilgisayar,1 adet çok fonksiyonlu yazıcı, 1 adet telefon,1adet ip telefon,1 adet faks cihazı bulunmaktadır. Ayrıca, Köprübaşı Halk Eğitim Merkezinde kullanılmak da olan ahşap el sanatları atölyesi bulunmaktadır.

3.2. Köprübaşı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının Yoksullukla Mücadele Faaliyetleri

3.2.1. Yardımların Kapsamı ve Muhtaç Bireylerin Tespiti

Türkiye’de her il ve ilçede 3294 Sayılı Kanunla Kurulu bulunan Vakıfların amacı: Kanunla kurulu sosyal güvenlik kuruluşuna tabi olamayan ve bu kuruluşlardan aylık gelir alamayan, fakr-u zaruret içerisinde ve muhtaç durumlarda olan vatandaşlar ile gerektiği zaman her ne suretle olursa olsun Türkiye’ye kabul edilmiş ya da gelmiş bireylere yardım etmek, geçici olarak küçük bir yardım yapılması halinde topluma faydalı hale getirilecek, üretken duruma geçirilebilecek bireylere yardım etmek ve sosyal adaleti pekiştirici tedbirler almak suretiyle, gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak ve yardımlaşmayı teşvik etmektir.

“08.06.2011 tarih ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Sosyal Güvenlik Kurumu Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğü kapatılmış ve 2022 sayılı Kanunlara göre yürütülen aylık işlemleri Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü eliyle yürütülmek üzere Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına devredilmiştir”.

Ayrıca 04.07.2012 tarih ve 6353 sayılı Kanun ile 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu’ nun 2’ inci maddesine eklenen 3’ üncü ve 4’ üncü fıkra olarak “Ayrıca, kanunla kurulu sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmakla birlikte Fon Kurulunca belirlenecek ölçütlere göre; hane içindeki birey başına düşen

geliri, on altı yaşından büyükler için belirlenen net asgari ücretin 1/3' ünden az olan bireylerden fakir ve muhtaç durumda bulunanlar da bu Kanun kapsamındadır. Her türlü afetten zarar görenler ve şehit yakınları ile gaziler ise, Fon Kurulu ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca belirlenecek kriter ve süreler çerçevesinde bu Kanun ile sağlanacak haklardan yararlandırılır” hükümleri eklenmiştir”.

08.06.2011 tarih ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Sosyal Güvenlik Kurumu Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğü kapatılmış ve 2022 sayılı Kanunlara göre yürütülen aylık işlemleri Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü eliyle yürütülmek üzere Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına devredilmiştir. Bununla beraber 2022 sayılı Kanunun birinci maddesi 11.10.2011 tarih ve 662 sayılı KHK ile “...muhtaçlığının İl veya İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında alacakları belgelerle kanıtlayan...” şeklinde değiştirilmiştir. Bu hükümden hareketle muhtaçlık kararının alınabilmesi ve belgelendirilmesi görevi verilen Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından başvuruların alınması gerekmektedir.

28/12/2011 tarih ve 28156 sayılı resmi gazetede yayınlanan Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Gelir Tespiti, tescil ve İzleme Sürecine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik Gereğince “Gelir testi uygulamaları kapsamlarında SYD Vakıfları, kapsamındaki kişilerin başvurularının alınabilmesi, başvuru sahiplerinin işlemlerinin Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi ile yazılacak modül üstünden yürütülmesi, bireylerin merkezi veri tabanı sorgulamalarının SOYBİS üstünden yapılabilmesi, bireylerin gelirlerinin harcama ve servet durumlarının göz önüne alınarak raporlanması, vakıfların mütevelli heyetinde SOYBİS sorgusu ve hane ziyaretleri neticesinden oluşan puanlama formülü neticesi doğrultusunda gelir durumlarının tespitlerine ilişkin karar alınabilmesi ve gelir durumlarının sistem üstünden SGK’ya iletilmesi görevini yürütmektedir.

3.2.2. Sağlanan Sosyal Yardımlar

Köprübaşı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma vakfi, yıllar itibari ile Kurban ve Ramazan bayramlarında, eğitim öğretim yılları dönem başında ve çeşitli zamanlarda mütevelli heyeti kararlarıyla genellikle aile yardımı kapsamında eğitim, sağlık, barınma, geçimini temin edici yardımlar yapılmaktadır.

Tablo 3.1. Köprübaşı Sosyal Yardımlaşma Vakfı Beş Yıllık Yardım Tablosu

Yardım Türü	Teslimat Türü	Kişi Sayısı	Tutarı (TL) Gerçekleşen Teslimatlar
Vakfın Öz kaynaklarından Yapılan Yardımlar Toplamı	NAKDİ	39	4.600,00
	AYNİ	0	0,00
Merkezi Olarak Yapılan Yardımlar Toplamı:	NAKDİ	375	764.564,63
	AYNİ	0	0,00
2012 YARDIMLAR GENEL TOPLAM		412	769.164,63 TL
Vakfın Öz kaynaklarından Yapılan Yardımlar Toplamı:	NAKDİ	766	246.980,00
	AYNİ	365	43.315,44
Merkezi Olarak Yapılan Yardımlar Toplamı:	NAKDİ	403	836.038,45
	AYNİ	0	0,00
2013 YARDIMLAR GENEL TOPLAM		1007	1.126.333,89 TL
Vakfın Öz kaynaklarından Yapılan Yardımlar Toplamı	NAKDİ	752	390.700,00
	AYNİ	730	528.614,18
Merkezi Olarak Yapılan Yardımlar Toplamı:	NAKDİ	423	944.041,35
	AYNİ	0	0,00
2014 YARDIMLAR GENEL TOPLAM		1059	1.863.355,53 TL
Vakfın Öz kaynaklarından Yapılan Yardımlar Toplamı:	NAKDİ	765	296.820,00
	AYNİ	532	301.234,40
Merkezi Olarak Yapılan Yardımlar Toplamı:	NAKDİ	428	1.044.996,36
	AYNİ	0	0,00
2015 YARDIMLAR GENEL TOPLAM		953	1.643.050,76 TL
Vakfın Öz kaynaklarından Yapılan Yardımlar Toplamı	NAKDİ	311	49.250,00
	AYNİ	0	0,00
Merkezi Olarak Yapılan Yardımlar Toplamı	NAKDİ	396	998.915,62
	AYNİ	0	0,00
2016 YARDIMLAR GENEL TOPLAM		618	1.048.165,62 TL

Kaynak: Köprübaşı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2016

3.2.3. Gelir Getirici ve İstihdam Artırıcı Proje Yardımları

Gelir getirici projeler ile yoksul bireylerin düzenli bir gelir sahibi olmaları, kendiışlerini kurmaları ve sosyal güvenlik kapsamına girmeleri amaçlanmaktadır. Bu çerçevede kentsel ve kırsal konularda bireyleri kendiışlerinin sahibi yapmaya yönelik

destekler verilmektedir. Bu aynı zamanda bireylerin motive edilmesinde ve bu tür desteklerinin başarısının ölçülmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Proje sahibi bireylerin bir sorumluluk üstlenip iş sahibi olmaları da kendilerine olan öz güvenlerinin artışında önemli bir etken olmaktadır (Odabaşı, 2010: 55). Gelir getirici projeler geri ödemeli olarak uygulanırken; diğer projeler geri ödemesiz (hibe) şekilde uygulanmaktadır (SYDGM, 2008: 45).

Köprübaşı Sosyal yardımlaşma vakfının “Ahşap El Sanatları Alanında Tarihsel Mirasın Yenilikçi Yöntemlerle Sürdürülmesi” projesi Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı tarafından kabul edilmesinin ardından 12 ay süreli, 20 si bayan 20 si erkek olmak üzere 40 vatandaşımıza (sosyal güvencesi olmayan) hem teorik hem de uygulamalı eğitim verilerek proje gerçekleştirilmiştir. Projenin gerçekleştirildiği yıl 2012 toplam değeri 191.856,04 TL’dir.

Köprübaşı Sosyal yardımlaşmadan yardım alan çiftçilerimize kurayla Jersey cinsi inek dağıtılmıştır. 10 aileye ikişer olmak üzere toplam 20 inek dağıtılmıştır. Sosyal Yardımlaşma Bu proje sayesinde fondan yardım alan çiftçilerin kendi geçimlerini sağlayacak güce erişmesi hedeflenmiştir. Proje yılı 2012 projenin toplam değeri 106,908,00 TL’dir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı’ndan yardım alan çiftçilerimizden, kurayla seçilen 5 çiftçiye 11’er koyun ve birer koç proje kapsamında 55 koyun ile 5 koç çiftçilere verilmiştir. Bu proje sayesinde fondan yardım alan çiftçilerin kendi geçimlerini sağlayacak güce erişmesi hedeflenmiştir. Proje yılı 2012 proje toplam değeri 44,712,00TL

3.2.4. Sosyal Hizmet Amaçlı Projeler

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından dezavantajlı gruplara yönelik Köprübaşı ilçesi içerisinde özellikle yalnız yaşayan yaşlılar ve engellilerin çevresini ve evlerini temizleyecek bedeni güce sahip olmadıkları ve evde bakım aylığı almayan yardıma muhtaç yalnız yaşayan yaşlı veya engelli yanında kendisine bakacak kimsesi olmayan, Huzurevi vb. kurumlara yerleşemeyen veya yerleşmek istemeyen vatandaşların mevcut evlerinin, Yılda 6 aylık dönemler halinde 2 temizlik görevlisi, 1 sağlık teknikeri olmak üzere toplam 3 kişi kimsesiz yaşlılara evde bakım ve sağlık hizmeti verilmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Proje değerleri 2012 yılı 30,100,00TL, 2013 yılı içerisinde ,28,079,00TL, 2015 yıl içerisinde, 65,966,00 TL’dir.

3.2.5. Köprübaşı Sosyal Yardımlaşmanın Vakfının Sorunları

Vakıf aracının yenilenmesi ve işlerin daha verimli işleyişi için araç sayısının artırılması gerekmektedir. Vakfın bilgisayar ihtiyacı vardır. Yardım dağıtım ve vakıftaki iş işleyiş sırasında personelin azami derecede iş verimliliği için; personelin maruz kaldığı tehdit ve hakaretin önlenmesini sağlayacak güvenlik görevlisi ve güvenlik kamera sisteminin olması gerekmektedir. Sürekli değişen yönetmenlik maddeleri, vakıf çalışanları için önemli problemlerden bir diğeridir. Vakfın hizmet alanı yetersizdir. Depo, bekleme salonu yoktur. Vakıf personellerinin başka kurumlarda geçici olarak görevlendirilmeleri vakfın iş ve işlemlerinin sağlıklı olarak işleyişini olumsuz etkilemektedir.

3.3. Türklerde Sosyal Dayanışma ve Vakıf Geleneği

Türkler’de vakıf alışkanlıklarını anlatmak için ilk önce vakıf konseptini tanımlanması uygun görülmektedir. Vakıf; belli olan bir iş yâda işlerin yerine getirilmesini sağlamak gayesiyle birey yâda bireylerin mallarını yâda paralarını hibe ederek kurdukları örgütlerdir. Bu duruma göre bir bireyin mallarını hibe etmesi ile malları üzerinde olan varlığı şahsi varlık statüsünden ayrılıp kamunun mülküne geçer. Bundan dolayı vakfedilen herhangi bir şey amacı aksinde katıyen değerlendirilemez. Yani o para ya da malın kullanım şekli, vakfın belirlediği kural çerçevesinde halka aittir (Ceyhan, 2011: 213).

Halkımız asırlardır açlığa, fakirliğe karşı sosyal dayanışma ve yardımlaşma alışkanlığıyla savaşmıştır. Günümüz sosyal açıdan güvenlik yöntemlerinin ilerletilemediği süreçte zaviyeler, imaretler ve vakıflar benzeri kuruluşlar geliştirilmiştir. Bu durumu “Orhun Abideleri’ndeki Kul Tiğın Abidesi’nin Güney cephesinde yer alan Varlıklı zengin millet üzerine oturdum. İşte aşsız, dışta donsuz; düşkün, perişan milletin üzerine oturdum... ölecek milleti diriltip besledim. Çıplak milleti elbiseli, fakir milleti zengin kıldım” sözlerinde rastlamak muhtemeldir <http://www.turkcu.com/basbug-ard-kit/karici.htm> (Erişim Tarihi: 10.05.2016).

Türk milletinin İslamiyeti tercih etmesi ile beraber vakıf alışkanlığı daha yerleşmiştir. Eyyübiler, Harzemşahlar, Mısır, Atabekler, Memlük Sultanlığı, Anadolu Selçukluları ve Suriye hakimiyet kurdukları vakıf kurumlarını öncelikli düzeyde geliştirmişlerdir. Anadolu Selçukluları devrinde eyalet getirilerinin %14’ü vakıf kurumlarının kullanımında olmakla birlikte din ve hayır işlerinde kullanılmıştır.

Selçukluların iktisadi ve sosyal hayatlarında vakıf kavramı pek çok yer bulmuştur. Bu devirlerde genel olarak hayata geçen vakıflar, halkın eğitim, sağlık vb. gereksinimlerini yerine getirmeye çalışmışlardır. Osmanlılar devrinde de oluşturmuş oldukları hedef çerçevesinde yapılması gereken hizmet ve gereksinimlerini devam ettirmişlerdir (Kurt, 1997: 505).

Osmanlılar döneminde vakıf medeniyetleri, kendilerinden önceki Müslüman devletler ve İslam'ın esas kaynaklarının uyguladıkları hizmetlere istinaden gelişme olanağı bulmuştur. Bu açıdan, Osmanlı teşkilatını ve tarihini başlı başına ve kendinden önceki nesillerden tam olarak bağımsız düşünülemez. Ayrıca Osmanlılar, kendi varlıklarının öncesinde Anadolu'ya yerleşmiş olan Müslüman Türklerin yaşam şekillerini, örf, iktisat, ahlak ve benzeri özelliklerini kendilerine uyarlamaktan çekinmemişlerdir. Bir şehir yâda kasaba, Selçuklulardan, Karahanlılardan yâda başka bir beylikten Osmanlılara aktarımda herhangi bir değişikliğe uğramamaktaydı. Bu nedenle Osmanlı devletleri, teşkilat ve kurumları ile "Anadolu Beylikleri" teşkilat ve kurumları içinde çok önemli değişiklikler görülüyordu. Bu medeni ve kültürel etkileşim sayesinde Osmanlı devleti, beylikler aracılığıyla "Anadolu Selçuklu Devleti"'nin bırakmış olduğu miraslarla ve bu beyliklerin devamı şeklinde ilerleme imkânı buldular. Bu sayede Osmanlı, kendisinden önce var olan Müslüman Türk devletlerinin çok zengin teşkilat ve kuruluşlarında da büyük oranda yararlanma imkânı bulmuşlardır. Sonuç olarak Abbasiler devrinde bir teşkilat olarak hukuki temelleri belirlenen vakıf kuruluşları, Osmanlı devletinin ve İslam'ın her yerinde hızlıca yayılmıştır (Kazıcı, 2003: 81).

Osmanlılarda vakıf kurumlarının önemli ölçüde gelişme kaydettiği, halkın eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve benzeri önemli olan ihtiyaç ve isteklerinin ötesinde, kuvvetli olarak ayrıntılara bağlı yönere dahi nüfuz ettiği anlaşılmaktadır. Öyle ki, batı devletleri sosyal politikacıları 16.yüzyıl Osmanlıları için vakıf cenneti yakıştırmasında bulunmuşlardır. Gerçek anlamda bu dönemde vakıf kurumu "halkın bütün gereksinimlerine karşılık vermeye uğraş gösteren tek yaygın toplumsal kuruluş" şeklini gelmiştir (Özaydın, 2003: 6).

Osmanlı halkı, sahibi olmayan kuşlara dahi bakmak ve koruyabilmek amacıyla vakıf kurmuşlardır. Osmanlı imparatorluğunda vakıf kurumları o denli değerli bir kurumdur ki, maddi imkânlar çerçevesinde toplumun en taban kademesinde bulunan ile en tavan kademesinde olanlar arasında anlayış açısından herhangi bir farklılık görülmez.

Bu açıdan iki veya üç gözlü evi olan yaşlı ve sahipsiz bir insan dahi, barınağının birkaç bölümünü bağışlamak şekliyle bu anlayışa dâhil olabilmekteydi. Osmanlılarda barınaklar yapmaya gücü olmayanlar, Osmanlılar tarafınca benimsenmiş yardım kuruluşlarına üye olmaktan geri kalmıyordu. Onlarca kadın, maddi kaynağı azalmış bir vakıf kurumuna küçük miktarda da olsa getiri sağlamak için tarlasını, evini, ziynet eşyalarını, meyve bahçelerini vakıf kurumlarına bağışlamaktaydı (Kazıcı, 2003: 98).

Cumhuriyet döneminde de vakıflar, varlıklarını genel anlamda kaybetmiş olmalarına rağmen, önemli örgütler olarak ön planda olmaktadır. 1924 senesinde kurulmuş olan Vakıflar Genel Müdürlüğünün çalışma alanı 1970 senesinde yapılmakta olan düzenlemeler vasıtasıyla, ticari, sinai ve eğitim alanlarında ekonomik teşebbüs ve yatırımlarına girme olanağı ile genişletilmiştir. Böylece örgüt, uzman kimliklerle eski vakıfları yönlendirmek, bir takım sosyal hizmetler sayesinde gelir arttırıcı ekonomik etkinliklerde bulunabilmek ve mülhak vakıflar ile cemiyet ve esnafra ait yaklaşımları kontrol altında tutmak ve yeni kurulmuş olan vakıfları kontrol etmek görevi ile görevlendirilmiştir (Özaydın, 2003: 6-7).

3.4. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma denildiği vakitte, bir topluluğu oluşturabilen aile bireylerinin, toplumun bütünlüğünü koruyabilmek ve geleceğini sağlayabilmek hedefiyle biri birlerine karşın yapabildikleri maddi ve manevi yardımlar ile çevreden gelecek tehlikeli durumlara karşı toplumu oluşturmakta olan birimlerin tek hedef çerçevesinde birleşerek mücadele edebilmeleri anlaşılmaktadır (Yazılıtaş, 2002: 164).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, 3294 sayılı kanunun maksadına yönelik çalışmalar yapabilmek ve muhtaç insanlara maddi ve ayni yardımı edinebilmek üzere bölgede kurulmuştur. SYDV'ler hukuki bakımdan vakıf statüsüne dahil olsalar da bu kuruluşlar konsept bakımından sivil toplum kuruluşları olarak görmek uygun görülmez. Hem yasa ile kurulmuş olmaları hem de yerelde mülki idare amirleri yasa gereğinde müteveli heyetinin başkanı olarak bulundurmalarından dolayı Vakıfları "devlet eliyle kurulmuş, devlet dışı örgütlenmeler" konseptine katmak mümkün olmaktadır. Vakıfların müteveli heyetinde kamu otoriterleri ile beraber sivil üyelere de yer verebilmeleri bu tip bir örgütsel nitelermeleri destekliyor gibi algılanmaktadır (Yılmaz, Cakar, 2008: 79).

3294 sayılı yasanın uygulanması maksadıyla 5263 sayılı yasayla “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü (SYDGM)” kurulmuştur. Bu müdürlüklere bağlanmış her bölgede 973 tane SYD Vakfı mevcuttur. İllerde vali ilçelerde kaymakam başkanlığında oluşturulmuş olan bu vakıflar 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik yasasının gayesine uygun hizmet ve hizmetleri hayata geçirmekle görevlendirilmektedir (SYDGM). Bu vakıflar vasıtası ile erzak, ısınma, sağlık, eğitim, giyim alanlarına yönelik yardımlar edilmekte, yapılabilecek yardımlar il ve ilçelerde oluşturmuş “mütevelli komisyonları” sayesinde tespit edilmektedir. Bu vakıfları en çok öne çıkaran özellik ise yerel olmasından dolayı yapılması planlanan yardımların en süratli yoldan uygulanmasıdır.

“Vakıfların yürütme birimi olan Mütevelli Heyetlerin yönetim modellerinin amacına göre kamu görevlileri, yerel yönetim temsilcileri, STK temsilcileri ve hayırsever kimselerden oluşmaktadır. Vakıfların kurulu mevcut olduğu yerin Mülki İdare Amirleri Vakfın tabii başkanı olup, Mütevelli komisyonu illerde; Belediye Başkanı, Defterdar, İl Millî Eğitim Müdürü, İl Sağlık Müdürü, İl Tarım Müdürü, İl Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Müdürü ve İl Müftüsünden oluşmaktadır. İlçelerde ise; Belediye Başkanı, Mal Müdürü, İlçe Millî Eğitim Müdürü, Sağlık Bakanlığının İlçe Üst Görevlisi mevcut ise İlçe Tarım Müdürü ve İlçe Müftüsü Vakfın Mütevelli Komisyonunu teşkil etmektedir. Ayrıca hem il hem de ilçelerde her faaliyet dönemi için; Köy ve Mahalle Muhtarlarının kendi içlerinden belirleyecekleri birer muhtar üye, ilde/ilçede kurulu ve 3294 sayılı Kanunda belirtilmiş olan amaca uygun hizmette bulunan Sivil Toplum Kuruluş yöneticilerinin kendi içlerinden belirleyecekleri temsilci (ilde 2, ilçede 1 temsilci) ve yardımsever vatandaşlar içinden İl Genel Meclisinin belirleyeceği iki kişi Vakıfların Mütevelli Komisyonunda görev yapmaktadır” (Kaya, 2009: 71).

3.4.1. Sosyal Bütünleşme Açısından Türk Vakıfları

Vakıflar, bireylere hizmet verme, halkın refahını ve mutluluklarını devam ettirme ve geliştirme esasları üzerlerine kurulmuş; bireyler arasında dayanışmayı, yardımlaşmayı ve işbirliğini hedef olarak gören sosyal kuruluşlardır. Vakıflar yardıma muhtaç olanlara maddi olarak yardımda bulunarak ihtiyaç sahibi bireylerin refahlarının, hayat standardının ve mutlu olabilmelerinin üst seviyelere çıkarılmasına yardımcı olabilmekte; başka bir açıdan ise yardım edilen insanların içinde buldukları toplumla kaynaşmalarına ve bütünleşmelerine de hizmet göstermektedir (Ertem, 2011: 38).

Vakıflar, toplumda birey ve bireyler arasında sosyal yardımlaşma, dayanışma ve işbirliğini amaçladığından dolayıdır ki bu gibi görevlerin doğal bir neticesi olarak insanların maddi ve manevi bir bütün çevresinde hareket edebilmesine sebep olabilmektedir. Toplumsal bir hizmetin hayata geçirilmesi aşamasında hizmetlerden faydalananlar aralarında meydana gelen sosyal ilişkilerin devamlılığı, sosyal bütünleşmeye etki etmektedir. Bu sosyal ilişkiler yalnızca hizmetlerden faydalananlar arasında değil, aynı vakitte hizmeti yapanlarla hizmetlerden yararlanan bireylerde de etki gösterir. Böylelikle vakıflar toplumlarda dikey ve yatay sosyal ilişkilerin artabilmesine ve bunun bir etkisi olarak dikey ve yatay bütünleşmenin gelişimine katkı sağlarlar (Soysaldı, 2002: 11).

3.5. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Sosyal Yardım Faaliyetleri

Türkiye’de yoksulluk kavramının belirtisi net bir biçimde görülmenin yanında bu problem düşük seviyedeki işsizlik, eğitim düzeyi, kayıt dışı ekonomi, yeterli olmayan sosyal güvenlik sistemleri, ekonomik kriz, uygun olmayan gelir dağılımları ve bölgesel eşitsizlikler gibi ülkelerin temel sorunları üzerinden yaygınlaştığı görülmektedir. Sosyal yardımla alakalı pek çok sayılda yasa ve kurum olduğu bilinmektedir. Sosyal yardım hizmette bulunan örgütlerin büyük bir çoğunluğunda ise düşük seviyede sosyal yardım faaliyeti yapılabilmektedir (Kılıç ve Çetinkaya, 2012: 96). Uygulama alanındaki sosyal yardımlar aşağıda açıklanmaktadır.

3.5.1. Ailelere Yapılan Yardımlar

Aileye yapılan yardımlar alanında genellikle; gıda yardımı, yakacak yardımı ve barınma yardımı yapılabilmektedir. Bu yardımların içerisinde nelerin bulunduğu ve bunlara ilişkin veriler aşağıda anlatılmaktadır.

3.5.1.1. Gıda Yardımları

Ekonomik ve sosyal yoksulluk içerisinde olan bireylerin ana gereksinimlerinin karşılanması amacıyla, dini bayramlar öncesinde Fon'dan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına kaynak sağlanmaktadır. “İhtiyaç sahibi ailelerin gıda ve giyim gibi temel gereksinimlerinin karşılanması amacıyla Ramazan ayı ve Kurban Bayramı öncesinde bir yıl içinde iki defa Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına (SYDV) kaynak aktarılmaktayken, 2006 yılında 3 bayram için, 2008 yılı Haziran ayından 2010

yılı Nisan ayına kadar 3'er aylık periyotlarla yıl içinde 4 kez kaynak aktarılmıştır. 20.04.2010 tarih ve 2010/3 sayılı Fon Kurulu kararı ile gıda yardımları yeniden yıl içinde iki defa yapılmaya başlanmıştır" (Kan, 2011: 83).

Tablo 3.2. Gıda Yardımları

YIL	AKTARILAN KAYNAK (MİLYON TL)
2003-2012	1.397,32
2013	163,25

Kaynak: "Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Faaliyet Raporu, http://www.aile.gov.tr/data/53fe1465369dc3053ccd5500/aile_ve_sosyal_politikalar_bakanligi_2013_yili_idare_faaliyet_raporu.pdf" (Erişim Tarihi: 10.05.2016)

Vakıfların Periyodik Paylarından yıl içinde yapmış oldukları gıda yardımları da dikkate alındığı zaman 2013 yılında toplam 658.681 hane için 180,70 Milyon TL kaynak kullanılmıştır.

3.5.1.2. Yakacak Yardımları

2003 senesinden sonra, Türkiye Kömür İşletmelerinden elde edilen kömür, SYDV Vakıflarınca tespit edilen muhtaç ailelere minimum 500 Kg olmak suretiyle ve standart şekilde torbalanmış olarak muhtaç ailelere teslim etmek suretiyle hiç bir bedel talep edilmeden ulaştırılabilmektedir. Kömürün bölgelere kadar ulaştırılabilmesi Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı sorumluluğunda gerçekleştirilmektedir. Kömürün dağıtımı ise Valiliklerin sorumluluğunda Vakıflar aracılığıyla sağlanmaktadır. 2012 yılında 2.103.324 aileye 1.992.546 ton; 2013 yılında ise 2.106.015 aileye 2.142.316 ton kömür ulaştırılmıştır. Kömürün ihtiyaç sahibi olan vatandaşlarımıza ulaştırma esnasında meydana gelen nakliye, hamaliye vb. giderler için 2013 senesinde SYD Vakıflarına Fondan 3.815.150-TL maddi yardım aktarılmıştır.

Tablo 3.3. Yardım Edilen Hane Sayısı ve Kömür Miktarı

YIL	HANE	KÖMÜR (TON)
2003	1.096.488	649.818
2004	1.610.170	1.052.379
2005	1.831.234	1.329.676
2006	1.797.083	1.363.288
2007	1.894.555	1.434.163
2008	2.347.728	1.852.278
2009	2.256.265	1.910.778
2010	2.237.423	1.957.495
2011	2.060.213	1.921.771
2012	2.103.324	1.992.546
2013	2.106.015	2.142.316

Kaynak: "Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Faaliyet Raporu, http://www.aile.gov.tr/data/53fe1465369dc3053ccd5500/aile_ve_sosyal_politikalar_bakanligi_2013_yili_idare_faaliyet_raporu.pdf" (Erişim Tarihi: 05.05.2016)

3.5.1.3. Barınma Yardımları

Barınma yardımlarında fakir, ihtiyaç sahibi ve sosyal güvencelerden yoksun bireylerin sağlıksız ve eski evlerinin yerlerine yeni evlerin yapılmakta veya evlerinin onarımları gerçekleştirilebilmektedir.

Tablo 3.4. Barınma Yardımları

YIL	AKTARILAN KAYNAK (MİLYON TL)	HANE SAYISI
2006-2012	187,48	
2013	51,68	4.214

Kaynak: “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Faaliyet Raporu, http://www.aile.gov.tr/data/53fe1465369dc30853ccd5500/aile_ve_sosyal_politikalar_bakanligi_2013_yili_idare_faaliyet_raporu.pdf” (Erişim Tarihi: 05.05.2016)

Vakıfların Dönemsel Paylarından yapmış oldukları kira, yapım, onarım vb. barınma yardımları da göz önünde bulundurulduğunda 2013 senesinde 19.722 hane için 62,68 Milyon TL kaynak kullanılmıştır.

3.5.2. Özel Amaçlı Yardımlar

“Özel amaçlı yardımlar kapsamında, işsizliğin ve yoksulluğun belirgin olarak yaşandığı yerlerde, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından işletilen aşevleri bulunmaktadır. Bununla birlikte, doğal afet, terör, yangın gibi nedenlerle mağdur olan vatandaşlarımızın acil ihtiyaçları için SYD Vakıfları aracılığıyla çeşitli yardımlar yapılmaktadır” (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü’nün, 161).

3.5.2.1. Aşevleri Yardımları

İşsizliklerin ve yoksullukların belirli olarak yaşanmakta olan bölgelerde aşevleri aracılıklarıyla gereksinim sahibi olan bireylere günlük olarak yemekler sunulmaktadır

3.5.2.2. Afet Yardımları

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından, yangın, deprem ve sel gibi afetlerde zarar gören vatandaşlarımıza Fondan yardım edilmektedir (Strateji Geliştirme Müdürlüğü AR-GE Birimi 50).

3.5.3. Eğitim Yardımları

Yardıma muhtaç hanelerin eğitim dönemindeki çocuklarına sağlanmakta olan eğitim yardımları, ailenin ilköğretim ve ortaöğretimde öğrenim gören çocukların eğitim için ihtiyacı olan şeyleri karşılayabilmeleri için aynı ve nakdi yardım yapılabilmesi suretiyle icra edilen yardımlardır. Eğitim yardımları, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun yardım hizmetleri içinde önemli bir yerde bulunmaktadır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu dairesi içinde yardım programlarına

aktarılan kaynaklar ele alındığında 2002 yılında eğitim yardımlarının payı %23 iken 2013 yılında yaklaşık %40 seviyelerine ulaştığı görülmektedir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Faaliyet Raporu, 2013: 118).

Ekonomik ve sosyal yoksulluk içerisinde bulunmakta olan hane halkının eğitim dönemindeki çocuklara yönelik yürütülen eğitim yardım programları, SYDTF'nin yardım hizmetleri içinde büyük ölçüde yer tutmaktadır. Eğitim destek yardımları çerçevesinde hayata geçirilen şunlardır;

3.5.3.1. Eğitim Materyali Yardımı

Eğitim materyali yardımı alanında gerçekleştirilen yardımların birincisi bu alandır. Yardım alanı başlayacak olan bütün eğitim öğretim senesinin başında maddi açıdan muhtaç aile fertlerinin orta ve ilköğretim okullarında olan aile fertleri için kırtasiye, çanta ve önlük benzeri okul gereksinimlerinin giderilmesi için Yardım Fonu'ndan Vakıflara bölgenin birey sayısı, sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesi göz önünde bulundurularak yardım gönderilmesi ile gerçekleştirilmektedir (Altun, 2011: 161).

Bu yardım çerçevesinde, son olarak 2012- 2013 öğretim senesi son yarıyılı için 2013 senesi Şubatında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına periyodik olarak yardım amaçlı kaynak aktarılmıştır.

Tablo 3.5. Eğitim Materyali Yardımı

YILI	YARDIM MİKTARI (MİLYON TL)
2003-2012	800,88
2013	65,52

Kaynak: “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Faaliyet Raporu, http://www.aile.gov.tr/data/53fe1465369dc3053ccd5500/aile_ve_sosyal_politikalar_bakanligi_2013_yili_idare_faaliyet_raporu.pdf” (Erişim Tarihi: 05.05.2016)

Vakıfların Periyodik Paylarından yıl içinde yapmış oldukları eğitim materyali yardımları da göz önüne alındığında 2013 senesinde toplam 354.123 yardıma muhtaç aile için 88,58 Milyon TL kaynak kullanılmıştır.

3.5.3.2. Şartlı Eğitim Yardımı

Şartlı Nakit Transferi (ŞNT) kapsamında “Şartlı Eğitim Öğretim Yardımında, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu” alanında var olan ve yoksulluk sebebiyle evlatlarını eğitim öğretim kurumlarına yollayamayan veya okul hayatını durdurmak zorunluluğu içerisinde olan ailelere yardım etmeyi amaçlayan sosyal bir programdır. (Ortakaya, 2010: 35).

ŞNT, maddi yetersizlik tehlikesi altında bulunan ailelerin evlatlarını sürekli eğitim almalarını amaçlayan parasal yardım sağlayan programdır. Yardım kapsamına ilişkin tutarlar şu şekildedir (“Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Faaliyet Raporu, 2013: 118-119”):

- “İlköğretim erkek öğrenci için aylık 30 TL, kız öğrenci için aylık 35 TL
- Ortaöğretim erkek öğrenci için aylık 45TL, kız öğrenci için aylık 55 TL”

Programın şart ve isteklerinin oluşturulmasında programdan fayda sağlayanların etkili katılımlarının yanında temel olarak eğitim hizmetlerini sağlayan kurumların destekleri gerekli olmaktadır. Bu kuruluşlarla koordinasyonun oluşturulabilmesi için;

- “Milli Eğitim Bakanlığı E-Okul Sistemine ilişkin,
- PTT’den yapılacak ödemelere ilişkin veri alışverişi mekanizması oluşturulmuştur”.

Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemindeki Şartlı Nakit Transferi, ŞNT Modülü sayesinde; başvuruların alınması; internet üzerinden veri paylaşımı vasıtasıyla gelir, sosyal güvence, mülkiyet durumu gibi kayıtlı bilgilerin sorgulanması, şartlılık ilkesinin yerine getirilip getirilmediğinin yukarıda belirtilen sistemler vasıtasıyla takip edilmesi ve ödemelerin gerçekleştirilmesi şeklindeki aşamaların hepsinde merkez bir yazılım kullanılması sağlanmıştır.

Tablo 3.6. 2013 Yılı Şartlı Eğitim ve Sağlık Yardımları

			Hane Sayısı	Fayda Sahibi Sayısı
ŞARTLI EĞİTİM YARDIMI	İlkokul Şartlı Eğitim Yardımı	Erkek Öğrenci	414.851	504.983
		Kız Öğrenci	394.266	489.114
	Ortaokul Şartlı Eğitim Yardımı	Erkek Öğrenci	416.423	520.964
		Kız Öğrenci	393.777	502.111
	Lise Şartlı Eğitim Yardımı	Erkek Öğrenci	175.025	197.805
		Kız Öğrenci	159.692	185.505

Kaynak: “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Faaliyet Raporu, http://www.aile.gov.tr/data/53fe1465369dc3053ccd5500/aile_ve_sosyal_politikalar_bak_anligi_2013_yili_idare_faaliyet_raporu.pdf” (Erişim Tarihi: 05.05.2016)

3.5.3.3. Öğle Yemeği Yardımı

Taşınmalı eğitim olan yerlerde merkeze taşınan öğrencilerin öğlen yemeklerinin karşılanabilmesi, 2003-2004 Öğretim yılından bu yana, kaynağı SYDTF’den olmak üzere İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri tarafınca yürütülebilmektedir (Dodurka, 2014: 9).

Tablo 3.7. Öğle Yemeği Yardımı

YIL	AKTARILAN KAYNAK (MİLYON TL)
2003-2012	1.529,34
2013	250

Kaynak: “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Faaliyet Raporu, http://www.aile.gov.tr/data/53fe1465369dc3053ccd5500/aile_ve_sosyal_politikalar_bak_anligi_2013_yili_idare_faaliyet_raporu.pdf” (Erişim Tarihi: 05.05.2016)

3.5.3.4. Ücretsiz Kitap Yardımı

Görülmektedir ki eğitimde imkân ve fırsat eşitliklerine yönelik yürütülmekte olan uygulamalardan biride ücretsiz olarak ders kitapları dağıtımlarıdır. Bu kapsamda 2003 yılından 2014 yılına kadar toplam 1 milyar 970 milyon 706 bin 486 adet kitap ücretsiz olarak dağıtılmıştır. Bu uygulama için toplam 3 milyar 305 milyon 509 bin 908 TL ödeme yapılmıştır. Bu uygulama kapsamında ortaöğretim öğrencilerinin ücretsiz ders kitabı için 2015 yılı Bakanlık bütçesine 182 milyon 966 bin 900 TL kaynak öngörülmüş olup; ilköğretim öğrencilerine ücretsiz olarak dağıtılan ders kitapları için de Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan 2015 yılı için 240 milyon TL tahsis edilmiştir. Ayrıca 2014-2015 eğitim ve öğretim yılı için özel okullarda öğrenim gören öğrencilerimizin ders kitapları da “Ücretsiz Ders Kitabı Dağıtımı” kapsamına alınmıştır (Avcı, 2014: 8).

3.5.3.5. Öğrenci Taşıma Barınma ve İlaş Yardımı

Taşımali sistemlerin dışında yer alan ortaöğretim ve ilköğretim talebelerinin barınma, ulaşım benzeri ihtiyaçlarını giderebilmek için SYDV’ler tarafınca karşılanmaktadır. (“Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Faaliyet Raporu, 2013: 118”). Eğitim öğretim haklarından yararlanamayan özel eğitim, ortaöğretim ve ilköğretim kurum/okullarına giden talebeler ile yaygın eğitim ve öğretim hizmetlerinden yararlanan özel eğitim öğretim kursiyerlerinin resmî kurum/okullarına taşıma yöntemiyle ulaşmalarını sağlamaktadır. 2013/2014 eğitim- öğretim senesinde toplam olarak 831 bin 19 ortaokul ile ilkokul talebesi taşımali sistemden faydalanmıştır. Özel eğitime ihtiyaç duyan kursiyerlerin ve öğrencilerin taşımalarına ilişkin 2012-2013 öğretim ve eğitim senesinde 47 bin 737 talebe taşınmakta iken; 2013-2014 öğretim ve eğitim senesinde 56 bin 377 özel eğitim öğrencisi, 1.228 yirmi üç yaşları ve üstünde özürli bireyler ve 3 bin 498 anne, baba olmasıyla toplam 61 bin 103 kursiyer ile öğrenci taşınmıştır (Avcı, 2014: 9).

3.5.4. Engelli Yardımları

3.5.4.1. Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması

Bu programın esas amacı özel eğitime ihtiyaç duyan engelli öğrencilerin mekteplerine ücret alınmadan ulaşmalarını sağlanabilmesidir. Bu yardım programları; engelli talebelerin mekteplerine kolay bir şekilde ulaşmalarının sağlanabilmesini, okullara devam oranının üst seviyelere çıkarılmasını, eğitim ve öğretimin cazip kılınmasını, engelli öğrencilere okulu sevilen bir yer gibi işlenmesi, çocukların ulaşımında yaşadıkları problemlerin bitirilmesi ve bunlarla birlikte engelli kişilerin eğitim ile sosyal hayatlarının bütün evresinde her bireyin kendisine yer bulmasını kolaylaştırmaktadır. (Işık Erol, 2014: 160).

2004-2005 eğitim yılı için program, yalnızca otistik ve zihin engeli olan öğrencileri içine alacak şekilde devam ettirilmekteyken, 2005-2006 eğitim senesinde ise bütün engelli öğrenciler (görmeyen, işitmeyen, ortopedik, otistik, zihin engelli) dahil edilmiştir.

Tablo 3.8. Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması

YILI	YARDIM MİKTARI (MİLYON TL)	KİŞİ SAYISI
2005-2012	292,9	
2013	85	43.500

Kaynak: “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Faaliyet Raporu, http://www.aile.gov.tr/data/53fe1465369dc3053ccd5500/aile_ve_sosyal_politikalar_bakanligi_2013_yili_idare_faaliyet_raporu.pdf” (Erişim Tarihi: 10.05.2016)

3.5.4.2. Engelli İhtiyaç Yardımları

Sosyal güvencesi olmayan engelli bireylerin toplumla uyum içerisinde olmasını sağlayacak bütün araç-gereç gereksinimlerinin karşılanabilmesine yönelik yürütülmekte olan bir sosyal yardım programı olarak bilinmektedir <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/engelli-yardimlari> (Erişim Tarihi: 10.05.2016).

3.5.5. Sağlık Yardımları

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu tarafınca Kurul kararlarıyla 31.01.2005 tarihinde 1262 sayılı “Sağlık Destek Yardımları Programı Uygulama Esaslarına” dair bir genelge yayımlanarak, uygulanabilecek olan sağlık destek programlarının büyük bölümü belirlenmiştir.

3.5.5.1. Tedavi Destekleri

1991 senesinden bu yana 3816 sayılı Yeşil Kart yasası dolayısıyla; sosyal garantiden faydalanamayan vatandaşların yatarak tedavi edilmeleri bakanlık tarafınca, ayaktaki tedavileri ve ilaç masrafları ise 2005 senesine kadar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafınca karşılanmaktadır. 5222 sayılı kanun ile yeşil kartlı olanların yardımlaşma fonundan karşılanan ayaktaki tedavileri ile ilaçları 3816 sayılı kanun kapsamlarında alınabilmekte, yeşil kart uygulamalarının tek bir yerden karşılanması sağlanabilmektedir (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, 2007: 33). 2012 senesine kadar sağlık yardımları alanında yeşil kartla karşılanmayan ve yeşil kartı bulunmayanların maddi açıdan bütçelerini aşan sağlık giderleri için yapılmakta olan yardımken Ocak 2012 senesinden itibaren “Genel Sağlık Sigortası”nın uygulamaya başlanmasıyla bütün vatandaşların tedavi ve sağlık hizmetleri GSS içerisine alınmıştır (Dodurka, 2014: 10).

Tablo 3.9. Tedavi Destek Yardımlar

YIL	AKTARILAN KAYNAK (MİLYON TL)
2003-2012	929
2013	0,06

Kaynak: “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Faaliyet Raporu, http://www.aile.gov.tr/data/53fe1465369dc3053ccd5500/aile_ve_sosyal_politikalar_bak_anligi_2013_yili_idare_faaliyet_raporu.pdf” (Erişim Tarihi: 05.06.2016)

Vakıfların Dönemsel Paylarından yıl boyunca yapmış oldukları sağlık yardımları da dikkate alındığında 2013 yılında toplam 27.937 hane için 11,97 Milyon TL kaynak kullanılmıştır.

3.5.5.2. Şartlı Sağlık Yardım (ŞNT)

Şartlı sağlık yardım, ekonomik imkânların kısıtlılığı sebebiyle, temel sağlık ve eğitim hizmetlerinden faydalanamayan; bir sosyal güvenlik bünyesi içerisinde bulunmayan ve düzenli bir gelir seviyesi olmayan nüfusun en muhtaç bölümüne yönelik şartlı yardım programlarıdır. Şartlı sağlık yardım programlarında eğitim, sağlık ve gebelik şeklinde üç ayrı yardım programları olmaktadır (Genç, 2010: 487).

Nüfusun en yoksul kesimlerinde yer alan hanelere 0-6 yaş arası çocukların periyodik sağlık muayenesine götürülebilmesi şartı ile periyodik olarak para yardımı, çocuk başına aylık 30 TL olmak üzere Ziraat Bankası ve PTT’ler vasıtasıyla direk olarak anneler adına açılan hesaplara aktarılmaktadır. Ayrıca hamile bayanların doğumlarının hastanede olması ve bayanların periyodik olarak doktor kontrolünde olmaları şartıyla şartlı hamilelik yardımları sağlanmaktadır. Bu yardım kapsamında doğumların hastanede

gerçekleşmesi durumunda bir defaya mahsus 75 TL, kontrollerin periyodik yapılabilmesi durumunda doğumdan önce aylık 35TL ve doğumdan sonra iki defa 35 TL ödenmektedir (Dodurka, 2014: 11).

Tablo 3.10. Şartlı Sağlık Yardımı- Çocuk

YIL	AKTARILAN KAYNAK (MİLYON TL)
2003-2012	938,23
2013	229,23

Kaynak: “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Faaliyet Raporu, http://www.aile.gov.tr/data/53fe1465369dc3053ccd5500/aile_ve_sosyal_politikalar_bak_anligi_2013_yili_idare_faaliyet_raporu.pdf” (Erişim Tarihi: 05.06.2016)

Tablo 3.11. Şartlı Sağlık Yardımı-Kadın

YIL	AKTARILAN KAYNAK (MİLYON TL)
2003-2012	7,68
2013	14,77

Kaynak: “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Faaliyet Raporu, http://www.aile.gov.tr/data/53fe1465369dc3053ccd5500/aile_ve_sosyal_politikalar_bak_anligi_2013_yili_idare_faaliyet_raporu.pdf” (Erişim Tarihi: 05.05.2016)

3.5.6. Gelir Getirici ve İstihdam Artırıcı Proje Yardımları

3.5.6.1. Gelir Getirici Projeler

Sosyal ve ekonomik açıdan yoksunluk içinde bulunan vatandaşların toplumsal ihtiyaçları karşılanarak topluma entegre olmaları ve ekonomide aktif üretken duruma geçerek, sürdürülebilir gelire ulaşmaları amacıyla, kentsel alanda iş kurmalarına yönelik, kırsal alanda ise yöre şartlarına uygun, sürdürülebilir faaliyetler ile gelir getirici proje destekleri sunulmaktadır (Kalağan, 2009: 237).

Gelir getirici projelerin amacı, yoksul birey ya da hanelerin geçimlerini sağlayacak işleri kurmaları, gelir elde etmeleri ve başlattıkları çalışmalarını sürdürebilmeleridir. Uygulanacak projelerin teknik ve ekonomik açıdan yerel koşullara uygunluğunun yanında üretilecek ürün veya hizmetin yöresel satış ve pazarlama olanaklarının bulunması da gerekmektedir. Bitkisel-hayvansal üretim, tarımsal ürün işleme, hediyeelik-turistik eşya üretimi, market işletmeciliği, kuaförlük, terziilik, elektronik eşya satışı, el sanatları, mobilya üretimi ve satışı, konfeksiyon, çiçekçilik, lokantacılık, kırtasiyecilik, elektrikçilik, tornacılık, gümüş eşya üretimi, doğalgaz, sıhhi tesisatçılık vb. konulardaki projelere destek verilmektedir <http://sydv.istanbul.gov.tr/default.aspx?pid=5171> (Erişim Tarihi: 05.05.2016)

Gelir getirici projeler ile yoksul bireylerin düzenli bir gelir sahibi olmaları, kendi işlerini kurmaları ve sosyal güvenlik kapsamına girmeleri amaçlanmaktadır. Bu

çerçevede kentsel ve kırsal konularda bireyleri kendi işlerinin sahibi yapmaya yönelik destekler verilmektedir. Bu aynı zamanda bireylerin motive edilmesinde ve bu tür desteklerinin başarısının ölçülmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Proje sahibi bireylerin bir sorumluluk üstlenip iş sahibi olmaları da kendilerine olan öz güvenlerinin artışında önemli bir etken olmaktadır (Odabaşı, 2010: 55). Gelir getirici projeler geri ödemeli olarak uygulanırken; diğer projeler geri ödemesiz (hibe) şekilde uygulanmaktadır (SYDGM, 2008: 45).

3.5.6.2. İstihdam Amaçlı Eğitim Projeleri

İstihdam Eğitimi Projelerinin amacı, yoksul kadınlara, işsiz gençlere, düzenlenecek kısa süreli kurslarla çeşitli teknik ve sosyal beceriler kazandırılması ve daha nitelikli istihdam fırsatları sunmaktır. Eğitimlerde benzer konularda çalışma yapan kamu ve sivil toplum kuruluşları (vakıflar, dernekler, sanayi, ticaret ve esnaf odaları, kooperatifler, birlikler vb.) ile işbirliği yapılarak iş güvencesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Ancak, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü'nün (İŞKUR) görev alanına girmesi nedeniyle, istihdam amaçlı eğitim projelerinin 2008 yılı sonundan itibaren İŞKUR işbirliğinde yürütülmesi hususunda SYD Vakıfları yönlendirilmektedir (SYDGM, 2008: 37).

3.5.6.3. Sosyal Hizmet Amaçlı Projeler

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından dezavantajlı gruplara yönelik sosyal hizmet projelerine de destek verilmektedir. Fon kaynakları ile yoksulluk ve sosyal dışlanmaya maruz veya bu risk altında olan birey ve grupların ekonomik ve sosyal hayata aktif katılımlarının artırılması ve yaşam kalitelerinin yükseltilerek toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin sağlanmasına yönelik sosyal hizmet/yardım içerikli projelere de destek verilmektedir. Sosyal hizmet projeleriyle, sokakta çalışan/yaşayan çocuklar, engelliler, yaşlılar, korunmasız kadın ve erkekler, işsiz gençler ve yoksullara sağlanan düşük maliyetli sosyal hizmetlerin yaygınlaştırılması için yeni merkezler kurulması ya da mevcut hizmet merkezlerindeki programların çeşitlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamdaki projelerde öncülüğü sivil toplum kuruluşları ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHCEK) yapmaktadır. Sosyal hizmet projelerine verilecek destek miktarı en fazla 200,000 ABD doları eşdeğeri TL'yi aşmamaktadır. Sosyal hizmet amaçlı merkezlerin genel işletme giderleri en fazla iki yıl süreyle

desteklenebilmektedir <http://sydv.istanbul.gov.tr/default.aspx?pid=5171> (Erişim Tarihi: 05.05.2016)

3.5.7. Sosyal Riski Azaltma Projeleri (SRAP)

3.5.7.1. Hızlı Yardım

Hızlı yardım programı ile Türkiye’de Kasım 2000 ve Şubat 2001 yıllarında yaşanan ekonomik krizin muhtaç-yoksul nüfus üzerinde yarattığı olumsuz sosyal ve ekonomik etkilerin azaltılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu’nun öteden beri uygulamakta olduğu programlar kaynak açısından desteklenmektedir. Bu amaçla, “okula devam paketi” adı altında toplam 1.050 bin çocuk hedeflenmekte ve her çocuk için 50 bin TL olmak üzere, toplam 52.5 milyon TL kaynak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına gönderilmiş bulunmaktadır. Eğitime katkı yardımı amacıyla, çocukların bot, kaban, ayakkabı gibi gereksinimleri için yaklaşık 23 milyon TL tutarında ikinci bir yardım paketi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına ulaştırılmaktadır. SRAP hızlı yardım projeleri bağlamında gıda yardımı olarak, toplam 24 milyon TL ve yakacak yardımı için de toplam 40 milyon TL kaynak ayrılmaktadır. Bu faaliyetler için Sosyal Riski Azaltma Projesi bütçesinden yaklaşık 139 milyon TL kaynak kullanılmış bulunmaktadır (SYDGM, 2008: 105).

3.5.7.2. Kurumsal Gelişim

Kurumsal Gelişim Programı kapsamında, ekonomik ve sosyal yoksunluk içinde bulunan vatandaşlara hizmet ve sosyal yardım sağlayan devlet kurumlarının (SYDGM, TÜİK, SHCEK, SYDV) kapasitelerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda tüm Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının ortak bir platformda çalışabileceği Yönetim Bilgi Sistemi’nin kurulması hedeflenmektedir. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında görev yapan 2.500 personele Şartlı Nakit Transferi ve Yerel Girişim programları ile ilgili hizmet-içi eğitim verilmesi, SYDGM ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı çalışanları, Mülki İdare Amirleri, İl/İlçe Milli Eğitim Müdürleri, İl Sağlık Müdürleri /İlçe Sağlık Grup Başkanları, İl Tarım Müdürü, İl SHCEK Müdürleri ve sivil toplum örgütü temsilcileri ile bilgilendirme toplantılarının yapılması, SHCEK’in kurumsal kapasitesinin geliştirilmesine yönelik olarak bilgisayar, yazıcı ve ağ kurulumu için gerekli donanım ihtiyacının karşılanması arzu edilmektedir. Bu faaliyetler

için Sosyal Riski Azaltma Projesi bütçesinden 47.2 milyon TL kaynak kullanılmış bulunmaktadır (SYDGM, 2008: 105).

3.5.7.3. SRAP Şartlı Nakit Transferi

SRAP şartlı nakit transferleri ile nüfusun en yoksul yüzde 6'sına yönelik en temel sağlık ve eğitim hizmetlerinin verilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda halen yaklaşık 2,6 milyon çocuğa her ay düzenle eğitim ve sağlık yardımı yapılmaktadır. Şartlı Nakit Transferleri, SYDGM'nin denetimi altında tüm Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından yürütülmektedir. Uygunlukla ilgili veriler, - örneğin, okula devam ve sağlık programlarına katılım – sırasıyla, Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığının yerel kuruluşları tarafından onaylanmaktadır. Hedef grup, nüfusun en yoksul yüzde 6'lık bölümünün belirlenmesi amacıyla, temel kriterleri içeren bir test puanlama formülü ile (en düşük puanı alanlar arasından) tespit edilmektedir. Şartlı Nakit Transferleri yardımı 0-6 yaş grubu çocukların sağlık kontrollerine götürülmeleri, eğitim çağındakilerin okula devam etmeleri şartına bağlı olarak annelere ödenmektedir. Bu faaliyetler için Sosyal Riski Azaltma Projesi bütçesinden yaklaşık 353 milyon TL kaynak kullanılmış bulunmaktadır (SYDGM, 2008: 105).

3.5.7.4. Yerel Girişim Programı

Yerel Girişimler programı 1986 yılından bu yana Sosyal Yardımlaşma ve dayanışma Teşvik Fonu bünyesinde yürütülmekte olan bir yardım programıdır. SRAP la birlikte, SYDGM'nin denetimi altında tüm Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından yürütülmeye devam edilmektedir. Yerel Girişimlerin amacı, uygun proje destekleriyle yoksul vatandaşları daha iyi bir gelir ve hayat standardına ulaştırmak, daha üretken hale getirmek toplumsal ve ekonomik yaşama katılmalarını sağlamaktır. Projeler, gelir getirici küçük ölçekli alt-projeler, istihdam edilebilirlik eğitimleri, geçici istihdam olanakları, sosyal hizmet alt-projeleri ve toplum kalkınması programları olmak üzere 5 alt bileşen kapsamında desteklenmektedir. Herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan güvence sahibi olmayan, yapılan değerlendirme sonucu yoksul bulunan ve bu durumu Vakıf Mütevelli Heyetleri'nce onaylanan kişiler, proje desteklerinden yararlanabilmektedir. Proje başvuruları uygulama alanındaki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına yapılmakta, uygun bulunan projeler değerlendirilmek üzere web üzerinden gönderilmektedir. Bu faaliyetler için Sosyal Riski Azaltma Projesi bütçesinden yaklaşık 139 milyon TL kaynak kullanılmış bulunmaktadır (SYDGM, 2008: 106).

3.5.8. Öksüz/Yetim ve Asker Çocuğu Yardım Programı

Öksüz/yetim yardım programında, şartları sağlayan hak sahibi kişilere, çocuk başına aylık 100 TL olmak üzere her iki ayda bir düzenli nakdi ödeme yapılır. Bu yardım programı kapsamında yapılan ödemelerin aralıkları ve artış miktarları Fon Kurulu kararıyla belirlenir. Ödemeler, programın hak sahibinin banka/PTT hesabına yapılır. Hanede birden fazla öksüz/yetim bulunması durumunda, her bir öksüz/yetim için yardım başvurusu alınır ve şartları sağlaması halinde her bir çocuğa ayrı ödeme oluşturulur <http://www.nizipsydv.gov.tr/vakif-yardimlari/27-oksuz-yetim-ve-asker-cocugu-yardim-programi-oyac.html> (Erişim Tarihi: 05.05.2016).

3.5.9. Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Sosyal Yardım Programı

Toplumlarda farklı gruplar yoksulluktan farklı derecelerde etkilenmektedir. Kadınların yoksullukla karşılaşma riskinin göreceli olarak diğer gruplardan daha çok yüksek olduğu bilinmektedir. Özellikle eşi vefat etmiş kadınların hem çocuklarına bakmak hem de çalışmak zorunda olması gibi sorunlar yoksulluk riskini artıran önemli nedenlerdendir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2012).

Kadınların yoksulluktan daha fazla etkilendiği gerçeğinden hareketle oluşturulan “Eşi Vefat Etmiş Kadınlar için Bir Nakit Sosyal Yardım Programı Geliştirilmesine Yönelik Araştırma Projesi” Boğaziçi Üniversitesi ile işbirliği içerisinde yürütülmüş ve 2010 yılı Aralık ayı itibarıyla proje tamamlanmıştır <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/esi-vefat-etmis-kadnlara-yonelik-duzenli-nakdi-yardim-programi> (Erişim Tarihi: 05.05.2016)

Proje ile 3294 sayılı kanun kapsamındaki eşi vefat etmiş kadınların tahmini sayısının meydana çıkarılması, bu kapsamdaki kadınların sosyo-ekonomik durumlarının tespit edilmesi, yoksulluk durumu, gelir durumu gibi değişkenler çerçevesinde muhtaçlık durumlarına göre gruplandırmanın yapılması ve araştırmanın neticesinde eşi vefat etmiş kadınlara düzenli nakdi sosyal yardım programı oluşturulmasına yönelik çeşitli öneriler sunulması hedeflenmiştir. Projenin neticesinde eşi vefat etmiş kadınların yiyecek, yakacak, giyecek, ev eşyası ve çocukların eğitimi gibi temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çektikleri tespit edilmiş ve bu kadınlara yönelik düzenli nakit yardım yapılması önerilmiştir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2012).

3.5.10. Engelli Yaşlı Yardımları

Toplumda genelde “engelli aylığı” olarak bilinmekte olan 2022 sayılı “65 yaşını dolduran güçsüz, yoksun ve kimsesi olmayan bireylere aylık bağlanabilmesi hususunda kanunun alakalı maddelerince bağlanabilen aylıklardır. Ekonomik yoksulluk içerisinde bulunmakta olan; 18 yaşından büyük engelli vatandaşlar ve kanunen bakılması yükümlü olduğu 18 yaşını bitirmiş engelli yakını olan Türk Vatandaşlarına aylık bağlanabilmektedir. Engel oranlarına göre aylıkların miktarları değişebilmektedir ve üç aylık olarak ödenmektedir <http://eyh.aile.gov.tr/sikca-sorulan-sorular/engelli-ayligi--k2022-sayilianun-kapsaminda> (Erişim Tarihi: 05.05.2016)

3.6. Modern Türkiye’de Yardımlaşma Uygulamalarına Eleştirel Bir Yaklaşım

Kişinin maddi durumunun olmadığı, aynı yardım veya nakdi ödeme imkanıyla sağlanması manasında olan sosyal yardım, hem pozitif hem de negatif biçimde değerlendirilmektedir. Sosyal yardımların, dalga geçilme ve küçük düşürülme vb. psiko-sosyal etkilerinin bulunmasının yanı sıra, bağımlılık ve tembellik oluşturabilmesi, istismara açık olabilmesi ve insan hakkına aykırı olması bakımından negatif nitelikler bulundurduğu belirtilmektedir (Taşçı, 2008: 3).

Sosyal yardımlara yönelik eleştiriler yalnızca yoksulluklar çerçevesinden pozitif ve negatif yönleriyle kısıtlı kalmayarak birtakım ideolojilerce de çeşitli eleştirilerin etkisi altında olmaktadır. Buna liberallerin bu yardımları piyasaya etkisi olarak görebilmelerini örnek gösterebiliriz. Muhafazakâr toplum da bu yardımların devlet elinden karşılanmasıyla toplumlarda mevcut bulunan akrabalık-aile, dini-sivil kuruluşların yardımlaşma ve dayanışma işlevini yitireceğine karşı eleştirilerde bulunurken, yardımların sağlanabilmesi için kişi yâda ailelerin muhtaç olduğu durumu ispatlamak zorunluluğunda olan hükümete de lüzumsuz bürokrasiyle beraber maddi ve vakit kaybı oluşturduğu belirtilmiştir (Kesgin, 2013: 78). Bu yardımların sosyal adaletçilerde kişi gururuna zarar verdiği, damgalama işlevi oluşturduğu, fakirliği durdurmanın tersine bunu ‘sürdürülebilir’ duruma getirdiği için eleştirilerde bulunabilmektedir (Kesgin, 2013: 80).

Sosyal yardımların pozitif yönlerinden çok negatif yönlerinin olduğunu ön gören görüşler, bireylerin psiko-sosyal ve psikolojik boyutlarına bakarak hareket halinde olmaktadır. Sosyal yardımın negatif yönlerini ön plana çıkaranların hareket

noktalarından diğeri bireylerin sosyal yardımlara bağı olarak tembelleşmesi ve bir diğeri de sosyal yardımların suistimale uğraması üstüne şekil alabilmektedir (Taşçı, 2008: 3).

Sosyal yardımların pozitif yönleri bulunduğu gibi eleştirilen yönlerinin de bulunduğu unutulmamalıdır. Burada, sosyal yardımın eleştirilen negatif yönleri başlıca şunlardır;

Yoksulların İstismar Edici Tutumları: Yoksullara yardımda bulunmama isteklerinin ve görüşünün ahlak yönlerinden bir başkası, yoksullukların “istismar” a yönelmesi ile ilişkilidir. Yoksul vatandaşlara yardımlarda, istismarlar iki durumda meydana çıkmaktadır. İlk olarak, haklı olmayan nedenlerle yani gereksinim sahibi olmamasına karşın yardım isteğinde bulunma yâda faydalanma ile ilintilidir. İkincisi istismar türleri ise yardımlarda olan mükerrerlik ile ilintilidir; bu vaziyet, aynı muhtaç kişilerin başka örgütlerden ayrı bir şekilde yardım sağlaması manasına gelebilmektedir (Taşçı, 2009: 501).

Bağımlılığa Neden Olması – Sosyal Adaletsizlik: Sosyal yardımlardan fayda sağlayan bazı kişi/kişiler sosyo-ekonomik vaziyetleri düzgün bir hale getirip kendisine yetecek vaziyete ulaşılar bile yardımların sağlayabildiği rahatlığa alıştıkları ve bu rahat durumdan daha fazla faydalanmak istememeleri tekrar tekrar sosyal yardım başvurusunda bulunmaktadır. Hatta bazı kişiler sosyal yardımları almaya uygun olmadığı durumda sosyo-ekonomik durumunu olabildiğinden daha kötü bir şekilde gösterir ve yardım alabilme uğraşı içerisine girmektedir. Bu vaziyet sosyal yardımın bazı kişi/kişiler üstünde bağımlılık oluşturduğunu göz önüne sermekle beraber, ahlak çerçevesinde negatif bir yönelmede bulunduğunu açıklayabilmektedir. “Siyasiler de sosyal yardımla güç elde etmek için bu durumu sonu noktasına kadar kullanacakları gerekçesiyle eleştirilmektedir” (Kesgin, 2013: 79).

Damgalanma ve Küçük Düşürülme: Sosyal yardımın en negatif tarafı, yardımdan faydalananlarda psiko-sosyal zararlara yol açma durumudur. Psiko- sosyal zararlar, yardımlardan faydalanacak bireyin ihtiyaç sahibi olduğunu ispatlamak zorunda olması ile ilişkili olarak gün yüzüne çıkmakta olan gurur ve onur kırıcı davranışları içine almaktadır. Sosyal yardımdan faydalananların ihtiyaç sahibi olduğu durumunu kanıtlayabilmesi ve gerekli yerlerinde bu vaziyeti onaylayarak karar belirtmesi gerekir. Bu da yoksullukların damgalanabilmesine neden olmaktadır. Sosyal yardımların bu negatif tarafından olmasından mütevellit, ihtiyaç sahibi çizgisinde bulunanların,

kendilerinin içerisinde buldukları negatif koşulların önemli olmadığını belirtebilme ve buna bağlı olarak kendi bulunabildikleri durumlarını inkâr etme durumlarının meydana çıkabildiği belirtilmektedir. Başka bir söylem ile, “damgalanma” korkusu, muhtaçların, kendilerinin ihtiyaç sahibi olabildiklerini meydana çıkarmalarına engel olabilmektedir (Güneş, 2008: 47).

İstismara Açık Olması: Sosyal yardımların negatif taraflarından bir diğeri de, istismara açık olmasıdır. Sosyal yardımların istismarı, ihtiyaç sahibi olmadıkları halde bazı kişilerin sosyal yardım isteğinde bulunmaları ya da aynı kişilerin farklı sosyal yardım kurumlarından ayrı ayrı yardımlar sağlaması şeklinde olabilir. Sosyal yardım alanında kamu ve özel tabakaya ait çok sayıda kurumun koordinasyon sağlamadan faaliyette bulunuyor olması sistemin istismarını daha kolay hale getirmektedir (Güneş, 2008: 48).

Psikolojik Etkiler: Psikolojik durumların başında Sosyal yardımların sakıncalı olduğu durumlar gelmektedir. Bu yardımlardan yararlanan vatandaşların, gereksinim içinde olabildiklerini kanıtlama durumlarında bir çeşit kısıtlılık altına girdikleri, resmi kurumların anlayış ve takdirlerine bağlı oldukları ifade edilmekte; bu durumların yardım sağlananlar için küçük düşürücü ve gurur kırıcı bir duruma geldiği söylenmektedir. Sosyal yardımların bir diğer sakıncalı olduğu durum da sadece ihtiyaç sahiplerine yardım sağlanmasının bireyleri tembel olmaya yönelttiği, tasarruf ve servet birimini negatif yönlere etki edeceği görülmektedir (Dillik, 1980: 70-71).

Sosyal yardımlar, sosyal güvenlik alanlarındaki önemli olan boşlukları doldurarak yoksullukların kişiyi tehdit altına aldığı durumlarda düzenleyici etkilere sahiptir. Sosyal yardımlar, genellikle sosyal sistemleri tamamlama ve olgunlaştırma faktörü taşımaktadır. Sosyal yardımların pozitif tarafları aşağıda açıklanmıştır;

Yardım Alan Kişiyi Suçtan Uzak Tutması; hayatlarını idame ettirebilmek zorunluluğu olan birey, tasarruflarını kullanarak ya da çalışarak elde edemediği temel gereksinimlerini kapkaç, gasp, hırsızlık gibi uygunsuz şekilde karşılama yollarına yönelebilmektedir. Bu durumlarda, sosyal yardımların, ihtiyaç sahibi olan insan durumda olan kişiyi kötülüklerden arındırma gibi bir özelliği de meydana çıkmaktadır (Taşçı, 2008: 8).

Psiko Sosyal Yararları: Sosyal yardımların bir başka pozitif tarafı, yardımlara ihtiyaç sahibi bireylerin psikolojik sağlıklarına yapmış oldukları katkılardır. Sosyal yardımlar neticesinde bu kişilerin az bir sürede olsa “muhtaçlık ve yoksulluk”

psikolojilerinden kurtulabilmeleri, ruh sağlıklarına yapmış oldukları önemli bir katkı olarak düşünölmektedir. Sosyal yardımların pozitif taraflarından bir diğeri de, bireylerin, hayatlarını devam ettirebilmesi için suça yönelebilmekten alıkoyabilmektedir. Sosyal yardımlar, yardıma ihtiyaç duyan kişilere ihtiyaç sahibi durumlardan kurtuluncaya ve gereksinim duyacağı mesleki eğitimlerini kazanıncaya kadar vakit kazandırabilmektedir (Güneş, 2008: 47).

Sosyal yardımlardan sonra bireylerin durumlarının düzeltilebilmesi, kişinin sosyal yardımlara muhtaçlık durumundan çıkabilmesi ve problemlerini çözmesi bakımından kişiye vakit kazandırılabilmekte ve yardımcı olunabilmektedir. Ayrıca kişinin belirli periyotlarla kontrol edilerek, kendilerine yapılmakta olan yardımların devamının olup olmayacağına da karar verilebilmektedir. Bütün bu süreç içinde hane halkıyla ilişki kurmak, bütün hane halkı üyelerine yönelerek yardımcı olmak da sosyal yardımların pozitif yanlarındanır (Ölmez, 2007: 24).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM VE BULGULAR

“Araştırmanın bu bölümünde sırası ile araştırmanın problemi, araştırmanın amacı, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama aracı ve verilerin çözümlenmesine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir”.

3.7. Araştırmanın Problemi

Bu araştırmanın ana problemi yoksullukla mücadelede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının etkisi var mıdır?

Bu ana problem doğrultusunda aşağıdaki alt problemler oluşturulmuştur;

- “Hane halkı büyüklüğü ile hanelerin gelirleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?
- Eğitim düzeyi ile çalışma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?
- Proje destekli yardımlar yoksulluk kültürünün asılmasında önemli bir görev üstlenmekte midir?
- Proje destekli yardımlar, yapılan sosyal yardımlara nazaran yoksullukla mücadelede daha etkili midir?
- Verilen tüm sosyal içerikli ve proje destekli yardımların öncesi ile sonrasında, gıda ve yakacak ihtiyacını karşılama arasında anlamlı bir değişiklik var mıdır?
- Yoksullukla mücadele konusunda, Köprübaşı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı yoksullukla mücadelede başarılı mıdır”?

3.8. Araştırmanın Amacı

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, ülkemizde yoksullukla mücadelede gerek kurumsal yapılarının sağlamlaşması gerekse de finansal kaynaklarının güçlenmesi sebebiyle etkinliği giderek artan bir yapıya kavuşmuşlardır. “Ülkemizde her il ve ilçede kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının bilhassa yoksulluk içerisinde bulunan ve muhtaçlığa düşmüş kesimlere yakınlığı, yoksullukla savaşmada önem derecelerinin artmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamıştır”. Bu çalışmada yoksulluğun nedenlerini daha iyi anlamak, çözüm süreçlerinin çok yönlü karakteristiklere sahip olduğunu kavramak, sosyal politika araçlarının yoksullukla savaşındaki rollerini

incelemek ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının bu savaşındaki yerini ve etkinliğini sorgulamak amaçlanmıştır. Bu kapsamda, Köprübaşı ilçesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın faaliyetleri incelenmiş, bir yandan da bir saha araştırması gerçekleştirilerek, bu araştırmanın bulguları derinlemesine analiz edilmiştir.

3.9. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma kullanılacak anket formu ve Köprübaşı ilçesi sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfından yardım alan vatandaşlarla sınırlandırılmıştır.

3.10. Araştırmanın Modeli

“Bu araştırma kantitatif araştırma yöntemi ve betimsel tarama modeline göre modellenmiştir. Araştırma katılanların var olan özelliklerinde hiçbir değişiklik yapılmaksızın veri toplanarak, var olan durum hakkında deneklerin görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Betimleme yöntemi geçmişe ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, kendi şartları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışılır. Olayı değiştirme ve etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan bilmek istenen şeyi gözleyip belirleyebilmektir”. Bu bağlamda araştırma modeli, vatandaşların; yoksullukla mücadelede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının etkilerinin belirlenmek istendiğinden dolayı betimsel tarama modeline dayanmaktadır.

3.11. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma sonuçlarından elde edilen verilerin (bulgu) genellemek istenilen bütününe evren adı verilmektedir. Araştırmanın evrenini Köprübaşı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na kayıtlı 500 dosya araştırmanın evrenini teşkil etmektedir.

Araştırmanın örnekleme basit tesadüfi örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Örnekleme hatası oranı olarak 0,05 ve evrendeki kişi sayısı 500 olarak belirlendiğinde, Tablo 4.1'de de görüldüğü üzere en az 217 kişi baz alınarak uygulanan 220 vatandaşın uygulanan anketler değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 0.1. $\alpha= 0.05$ İçin Örneklem Büyüklükleri

Evren Büyüküğü	+ 0.03 örnekleme hatası (d)			+ 0.05 örnekleme hatası (d)			+ 0.10 örnekleme hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80

3.12. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak anket yönteminden faydalanılacaktır. Aykut Aydın tarafından 2013 yılında hazırlanan “Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakıflarının Etkileri: Kırklareli İli Örneği” yüksek lisans tezinde kullanılan anket örnek alınmıştır. Anketler yüz yüze uygulama metoduyla uygulanacaktır.

3.13. Verilerin Analizi

“Örnekleme giren vatandaşlara uygulanan anket formundan elde edilen verilerin analizinde SPSS 23,0 paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde izlenen yol ise şu şekildedir”:

- Örnekleme oluşturan vatandaşların demografik bilgileri ile ilgili bulgular için frekans analizi uygulanacaktır. Elde edilen bulgular tablolaştırılarak yüzde (%) ve frekans (f) olarak ifade edilecektir
- Değişkenler arası anlamlılıkları değerlendirmede “ki-kare testi” uygulanacak, “anlamlılık $p < 0.05$ ” olarak değerlendirilecektir.

3.14. Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde, örneklem grubuna ait demografik bilgilerin açıklanması ve araştırmanın alt problemlerinin yanıtlanması için elde edilmiş olan verilerin uygun istatistiksel yöntem ile analizi sonucunda meydana çıkmakta olan bulgulara ve bu bulgulara yönelik yorumlara yer verilmiştir.

3.15. Frekans Tablolarının Yorumlanması

Araştırmanın bu bölümünde, anket formunda yer alan kişisel bilgilere ait olarak toplu frekans dağılım tabloları oluşturulup yorumlanacaktır.

Tablo 0.2. Cinsiyet Değişkenine Ait Frekans Dağılımı

	f	%
Erkek	92	41,8
Kadın	128	58,2
Toplam	220	100,0

“Tablo 4.2’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan vatandaşların 92’si (%41,8) erkek, 128’i (%58,2) kadın olmak üzere toplam 220 vatandaş araştırmaya dâhil edilmiştir”.

Tablo 0.3. Yaş Değişkenine Ait Frekans Dağılımı

	f	%
18-24 yaş	2	0,9
25-34 yaş	12	5,5
35-44 yaş	30	13,6
45-54 yaş	43	19,5
55-64 yaş	43	19,5
65 yaş ve üzeri	90	40,9
Toplam	220	100,0

“Tablo 4.3’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan vatandaşların 2’si (%0,9) 18-24 yaş, 12’si (%5,5) 25-34 yaş, 30’u (%13,6) 35-44 yaş, 43’ü (%19,5) 45-54 yaş, 43’ü (%19,5) 55-64 yaş ve 65 yaş ve üzeri olmak üzere toplam 220 vatandaş araştırmaya dâhil edilmiştir”.

Tablo 0.4. Eğitim Durumu Değişkenine Ait Frekans Dağılımı

	f	%
Okur-yazar değil	64	29,1
Okur-yazar	28	12,7
İlkokul Mezunu	116	52,7
Ortaokul Mezunu	2	0,9
Lise ve Dengi Mezunu	10	4,5
Toplam	220	100,0

“Tablo 4.4’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan vatandaşların 64’ü (%29,1) okur-yazar değil, 28’i (%12,7) okur-yazar, 116’sı (%52,7) ilkokul mezunu, 2’si (%0,9) ortaokul ve 10’u (%4,5) lise ve dengi mezunu olmak üzere toplam 220 vatandaş araştırmaya dâhil edilmiştir”.

Tablo 0.5. Medeni Durum Değişkenine Ait Frekans Dağılımı

	f	%
Eşi Vefat etmiş	38	17,3
Evli	129	58,6
Bekâr	33	15,0
Boşanmış	20	9,1
Toplam	220	100,0

“Tablo 4.5’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan vatandaşların 38’i (%17,3) eşi vefat etmiş, 129’u (%58,6) evli, 33’ü (%15,0) bekâr ve 20’si (%9,1) boşanmış olmak üzere toplam 220 vatandaş araştırmaya dâhil edilmiştir”.

Tablo 0.6. Sosyal Güvence Durumu Değişkenine Ait Frekans Dağılımı

	f	%
SGK (4A-4B-4C)	21	9,5
Yeşil Kart	197	89,5
Sosyal güvencesi yok	2	0,9
Toplam	220	100,0

“Tablo 4.6.’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan vatandaşların 21’i (%9,5) SGK, 197’si (%89,5) Yeşil Kart ve 2’si (%0,9) sosyal güvencesi yok olmak üzere toplam 220 vatandaş araştırmaya dâhil edilmiştir”.

Tablo 0.7. Yardım Alma Durumu Değişkenine Ait Frekans Dağılımı

	f	%
Hayır almıyorum	201	91,0
Kurumdan	19	9,0
Toplam	220	100

“Tablo 4.7’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan vatandaşların 201’i (%91,0) hiçbir kurumdan yardım almıyor ve 19’u (%9,0) kurumdan yardım alıyor olmak üzere toplam 220 vatandaş araştırmaya dâhil edilmiştir”.

Tablo 0.8. Hane Halkı Tipi Değişkenine Ait Frekans Dağılımı

	f	%
Tek kişi	60	27,3
Tek ebeveynli aile	24	10,9
Çekirdek aile	117	53,2
Geniş aile	15	6,8
Diğer	4	1,8
Toplam	220	100,0

“Tablo 4.8’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan vatandaşların 60’ı (%27,3) tek yaşıyor, 24’ü (%10,9) tek ebeveynli aile, 117’si (%53,2) çekirdek aile, 15’i (%6,8) geniş aile ve 4’ü (%1,8) diğer aile tipine sahip olmak üzere toplam 220 vatandaş araştırmaya dâhil edilmiştir”.

Tablo 0.9. Hanenizde Yaşayan Kişi Sayısı Değişkenine Ait Frekans Dağılımı

	f	%
1-3 kişi	139	63,2
4-6 kişi	68	30,9
7-9 kişi	11	5,0
10-12 kişi	2	0,9
Toplam	220	100,0

“Tablo 4.9’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan vatandaşların 139’u (%63,2) 1-3 kişi, 68’i (%30,9) 4-6 kişi, 11’i (%5,0) 7-9 kişi ve 2’si (%0,9) 10-12 kişi olmak üzere toplam 220 vatandaş araştırmaya dâhil edilmiştir”.

Tablo 0.10. Çalışma Durumu Değişkenine Ait Frekans Dağılımı

	f	%
Evet	7	3,2
Hayır	213	96,8
Toplam	220	100,0

“Tablo 4.10’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan vatandaşların 7’si (%3,2) çalışıyor ve 213’ü (%96,8) çalışmıyor olmak üzere toplam 220 vatandaş araştırmaya dâhil edilmiştir”.

Tablo 0.11. Çalışmıyorsanız Ne Zamandan Beri Çalışmıyorsunuz? Değişkenine Ait Frekans Dağılımı

	f	%
Hiç çalışmadım	132	62,0
1-3 ay	17	8,0
4-7 ay	4	1,9
8-12 ay	1	0,5
1-3 yıl	5	2,3
4-6 yıl	3	1,4
7 yıl ve üzeri	51	23,9
Toplam	213	100,0

“Tablo 4.11’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan vatandaşların 132’si (%62,0) hiç çalışmamış, 17’si (%8,0) 1-3 ay, 4’ü (%1,9) 4-7 ay, 1’i (%0,5) 8-12 ay, 5’i (%2,3) 1-3 yıl, 3’ü (%1,4) 4-6 yıl ve 51’i (%23,9) 7 yıl ve üzeri olmak üzere toplam 213 çalışmayan vatandaş araştırmaya dâhil edilmiştir”.

Tablo 0.12. Çalışmama Nedeni Değişkenine Ait Frekans Dağılımı

	f	%
Sağlık problemi	11	5,2
Emekli	1	0,5
Ev Hanımı	57	26,8
İş bulamamış	30	14,1
Mevsimlik Çalışıyor	3	1,4
Bedensel Engelli	25	11,7

Yaşlılık	86	40,4
Toplam	213	100,0

“Tablo 4.12’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan vatandaşların 11’i (%5,2) çalışmama nedeni sağlık problemi, 1’i (%0,5) emekli, 57’si (%26,8) ev hanımı, 30’u (%14,1) iş bulamamış, 3’ü (%1,4) mevsimlik çalışıyor, 25’i (%11,7) bedensel engelli ve 86’sı (%40,4) yaşlılık nedeni ile çalışmıyor olmak üzere toplam 213 çalışmayan vatandaş araştırmaya dâhil edilmiştir”.

Tablo 0.13. Hanenizde Çalışan Kişi Değişkenine Ait Frekans Dağılımı

	f	%
Çalışan yok	194	88,2
1 kişi	20	9,1
2 kişi	2	,9
6 kişi ve üzeri	4	1,8
Toplam	220	100,0

Tablo 4.13’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan vatandaşların hanesinde 194’ünde (%88,2) çalışan yok, 20’si (%9,1) 1 kişi, 2’si (%0,9) 2 kişi ve 4’ü (%1,8) hanede çalışan kişi 6 ve üzeri olmak üzere toplam 220 vatandaş araştırmaya dâhil edilmiştir.

Tablo 0.14. Aldığınız yardımlar nelerdir? Değişkenine Ait Frekans Dağılımı

		f	%
Aile Yardımları	Gıda Yardımları	179	28
	Yakacak Yardımları	162	26
	Barınma Yardımları	39	6
Eğitim Yardımları	Öğrenci İhtiyaç Yard. (Kırtasiye, Okul Kıyafeti vb.)	18	3
	Şartlı Nakit Transferi Eğitim Yardımı	18	3
	Yüksek Öğrenim için Nakdi Yardım	12	2
Sağlık Yardımları	Sağlık Yardımı (Tedavi Destek, İlaç, Tıbbi Malzeme, Cihaz)	7	1
	Şartlı Nakit Transferi Sağlık Yardımı	12	2
Gelir Getirici Ve İstihdam	Gelir Getirici Projeler	15	2
Artırıcı Proje Yardımları	İstihdam Amaçlı Eğitim Projeleri	22	3
	Sosyal Hizmet Amaçlı Projeler	20	3
Öksüz/Yetim Ve Asker Çocuğu Yardım Programı		2	1
Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Sosyal Yardım Programı		21	3
2022 Sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Yardımlar		103	16
Toplam		630	100

Tablo 4.14’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan vatandaşların aile yardımlarından 179’unda (%28) gıda yardımı almış, 162’si (%26) yakacak yardımı ve 39’u (%6,5) barınma yardımı almıştır. Eğitim yardımlarından 18’inde (%3,0) Öğrenci İhtiyaç Yardımı (Kırtasiye, Okul Kıyafeti vb.), 18’inde (%3,0) Şartlı Nakit Transferi

Eğitim Yardımı almış, 12'sinde (%2,0) Y¼ksek ¼đrenim i¼in Nakdi Yardım almıştır. Sağlık yardımlarından 7'sinde (%1,0) Sağlık Yardımı (Tedavi Destek, İla¼, Tıbbi Malzeme, Cihaz) almış ve 12'si (%2,0) şartlı Nakit Transferi Sağlık Yardımı almıştır. Gelir Getirici Ve İstihdam Artırıcı Proje Yardımlarından 15'i (%2,0) Gelir Getirici Projeler almış, 22'si (%3,0) İstihdam Ama¼lı Eğitim Projeleri almış ve 20'si (%3,0) Sosyal Hizmet Ama¼lı Projeler Yardımı almıştır. ¼ks¼z Asker Ailesi Yardımı 2 kişi (%1,0), Eşi Vefat Etmış Kadınlara Y¼nelik Sosyal Yardım Programı 21 kişi (%3,0) ve 103 kişi (%16,0) 2022 Sayılı Kanun Kapsamında yapılan yardımlardan yararlanmıştır.

Tablo 0.15. Yardım aldığınız Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nı tanıyor musunuz? Değişkenine Ait Frekans Dağılımı

	f	%
Evet Tanıyorum	220	100,0

“Tablo 4.15’de g¼r¼ld¼đ¼ gibi, araştırmaya katılan vatandaşların hepsi yardım aldığı sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfını tanıyor olmak üzere dağılmıştır”.

Tablo 0.16. Sosyal yardım alınabileceğinden nasıl haberdar oldunuz? Değişkenine Ait Frekans Dağılımı

	f	%
Muhtardan	94	44,8
İmamdan	7	3,3
Akraba	103	49,0
Sosyal Dayanışma Vakfı	6	2,9
Toplam	210	100,0

“Tablo 4.16’da g¼r¼ld¼đ¼ gibi, araştırmaya katılan vatandaşların hanesinde 94’ünde (%44,8) muhtardan, 7’si (%3,3) imamdan, 103’¼ (%49,0) akrabadan ve 6’sı (%2,9) sosyal dayanışma vakfindan haberdar olmak üzere toplam 220 vatandaş araştırmaya d¼hil edilmiştir”.

Tablo 0.17. Sosyal yardımlar d¼hil ailenizin t¼m ¼alıřanlarıyla birlikte aylık geliriniz ne kadardır? Değişkenine Ait Frekans Dağılımı

	f	%
150 TL'den az	6	2,7
150-250 TL arası	3	1,4
251-500 TL arası	96	43,6
501-750 TL arası	48	21,8
751-1000 TL arası	37	16,8
1001-1500 TL arası	25	11,4
1501-2000 TL arası	5	2,3
Toplam	220	100,0

“Tablo 4.17’de g¼r¼ld¼đ¼ gibi, araştırmaya katılan vatandaşların 6’sında (%2,7) 150 TL’den az, 3’¼ (%1,4) 150-250 TL arası, 96’sı (%43,6) 251-500 TL arası, 48’inde (%21,8) 501-750 TL arası, 37’si (%16,8) 751-1000 TL arası, 25’i (%11,4) 1001-1500 TL

arası ve 5'i (%2,3) 1501-2000 TL aylık gelire sahip olmak üzere toplam 220 vatandaş araştırmaya dâhil edilmiştir”.

Tablo 0.18. Yardımlardan Memnuniyet İfadelerine Ait Frekans Dağılımı

	Hayır		Kararsızım		Evet		Kesinlikle Evet	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Aldığımız aile yardımı yaşamınızı rahatlattı mı?	3	2	1	1	175	97	2	1
Aldığımız aile yardımının genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?	164	91	0	0	16	9	1	1
Aldığımız eğitim yardımı yaşamınızı rahatlattı mı?	2	10	0	0	19	90	0	0
Aldığımız eğitim yardımının genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?	13	62	0	0	8	38	0	0
Aldığımız sağlık yardımı yaşamınızı rahatlattı mı?	2	22	0	0	6	67	1	11
Aldığımız sağlık yardımının genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?	5	63	0	0	3	38	0	0
Aldığımız proje destek yardımı yaşamınızı rahatlattı mı?	0	0	0	0	31	100	0	0
Aldığımız proje destek yardımının genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?	10	31	0	0	22	69	0	0
Aldığımız öksüz/yetim ve asker çocuğu yardımı yaşamınız rahatlattı mı?	0	0	0	0	2	100	0	0
Aldığımız öksüz/yetim ve asker çocuğu yardımının genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?	1	100	0	0	0	0	0	0
“Aldığımız eşi vefat etmiş kadınlara yönelik sosyal yardım yaşamınız rahatlattı mı?”	0	0	0	0	21	100	0	0
“Aldığımız proje eşi vefat etmiş kadınlara yönelik sosyal yardım genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?”	19	90	0	0	2	10	0	0
Aldığımız 2022 sayılı kanun kapsamında yapılan yardımlar yaşamınız rahatlattı mı?	2	2	0	0	93	97	1	1
Aldığımız 2022 sayılı kanun kapsamında yapılan yardımlar genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?	89	41	123	56	6	3	1	0

“Tablo 4.18’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan vatandaşların “Aldığımız aile yardımı yaşamınızı rahatlattı mı?” ifadesine verilen cevaplara göre vatandaşların %97’si aldığı aile yardımlarının rahatladığını düşünmektedir”.

“Aldığımız aile yardımının genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?” ifadesine verilen cevaplara göre vatandaşların %91’i aldığı aile yardımlarının yeterli olmadığı düşünmektedir.

“Aldığımız eğitim yardımı yaşamınızı rahatlattı mı?” ifadesine verilen cevaplara göre vatandaşların %90’i aldığı eğitim yardımlarının rahatlatıldığını düşünmektedir.

“Aldığınız eğitim yardımının genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?” ifadesine verilen cevaplara göre vatandaşların %62’si aldığı eğitim yardımlarının yeterli olmadığı düşünmektedir.

“Aldığınız sağlık yardımı yaşamınızı rahatlatmış mı?” ifadesine verilen cevaplara göre vatandaşların %67’si aldığı sağlık yardımlarının rahatlatmış olduğunu düşünmektedir.

“Aldığınız sağlık yardımının genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?” ifadesine verilen cevaplara göre vatandaşların %63’ü aldığı sağlık yardımlarının yeterli olmadığı düşünmektedir.

“Aldığınız proje destek yardımı yaşamınızı rahatlatmış mı?” ifadesine verilen cevaplara göre vatandaşların %100’ü aldığı proje destek yardımlarının rahatlatmış olduğunu düşünmektedir.

“Aldığınız proje destek yardımının genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?” ifadesine verilen cevaplara göre vatandaşların %69’u aldığı proje destek yardımlarının yeterli olmadığı düşünmektedir.

“Aldığınız öksüz/yetim ve asker çocuğu yardımı yaşamınızı rahatlatmış mı?” ifadesine verilen cevaplara göre vatandaşların %100’ü aldığı proje destek yardımlarının rahatlatmış olduğunu düşünmektedir.

“Aldığınız öksüz/yetim ve asker çocuğu yardımı yardımının genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?” ifadesine verilen cevaplara göre vatandaşların %100’u aldığı proje destek yardımlarının yeterli olmadığı düşünmektedir.

“Aldığınız eşi vefat etmiş kadınlara yönelik sosyal yardım yaşamınızı rahatlatmış mı?” ifadesine verilen cevaplara göre vatandaşların %100’ü aldığı proje destek yardımlarının rahatlatmış olduğunu düşünmektedir.

“Aldığınız proje eşi vefat etmiş kadınlara yönelik sosyal yardım genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?” ifadesine verilen cevaplara göre vatandaşların %90’u aldığı proje destek yardımlarının yeterli olmadığı düşünmektedir.

“Aldığınız 2022 sayılı kanun kapsamında yapılan yardımlar yaşamınızı rahatlatmış mı?” ifadesine verilen cevaplara göre vatandaşların %97’si aldığı proje destek yardımlarının rahatlatmış olduğunu düşünmektedir.

“Aldığınız 2022 sayılı kanun kapsamında yapılan yardımlar genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?” ifadesine verilen cevaplara göre vatandaşların %56’sı aldığı proje destek yardımlarının yeterli olduğu konusunda kararsız olduğu görülmektedir.

3.16. Ölçeğin Demografik Değişkenlere Göre Analiz Sonuçları ve Yorumlanması

Bu bölümde vatandaşlara uygulanan “Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Etkileri” ölçeği puanlarının demografik değişkenlere göre bağımlı olup olmadığını incelemek amacıyla Ki-kare Testi uygulanmış ve aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 0.19. Örneklemi Oluşturan Vatandaşların Aylık Gelir Durumu İle Hanede Yaşayan Kişi Sayısı Değişkeni Arasındaki İlişki

		Hanenizde kaç kişi yaşıyor?									
		1-3 kişi		4-6 kişi		7-9 kişi		10-12 kişi		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Sosyal yardımlar dâhil ailenizin tüm çalışanlarıyla birlikte aylık geliriniz ne kadardır?	150 TL'den az	5	4	0	0	1	9	0	0	6	3
	150-250 TL arası	1	1	2	3	0	0	0	0	3	1
	251-500 TL arası	79	57	16	24	1	9	0	0	96	44
	501-750 TL arası	38	27	10	15	0	0	0	0	48	22
	751-1000 TL arası	10	7	19	28	7	64	1	50	37	17
	1001-1500 TL arası	6	4	16	24	2	18	1	50	25	11
	1501-2000 TL arası	0	0	5	7	0	0	0	0	5	2
	Toplam	139	100	68	100	11	100	2	100	220	100

$X^2 = 85,342$ ve $p = 0,000$

“Tablo 4.19’da görüldüğü üzere vatandaşların aylık gelir puanlarının hanedeki kişi sayısı değişkenine bağımlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare (chi-square) testi sonucunda değişkenler arasındaki bağımlılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($X^2=85,342$; $p=0,000 < 0,05$)”. Böylece vatandaşların aylık gelir durumu ile hanedeki kişi sayısı değişkeni bağımlı değişkenlerdir. Yardım alan vatandaşların hane halkı büyüklükleri arttıkça hanelerin aylık gelirlerinin de arttığı görülmüştür. Bunun sebebi olarak da alınan yardımların yeterli bulunmasıdır.

Tablo 0.20. Örneklemi Oluşturan Vatandaşların Eğitim Durumu İle Çalışma Durumu Değişkeni Arasındaki İlişki

		Şu an çalışıyor musunuz?			
		Evet		Hayır	
		f	%	f	%
Eğitim Durumunuz	Okur-yazar değil	1	14	63	30
	Okur-yazar	1	14	27	13
	İlkokul Mezunu	5	71	111	52
	Ortaokul Mezunu	0	0	2	1

Lise ve Dengi Mezunu	0	0	10	5
Üniversite ve yüksekokul mezunu	0	0	0	0
$X^2 = 1,432$ ve $p = 0,839$				

“Tablo 4.20’de görüldüğü üzere vatandaşların eğitim durumu puanlarının çalışma durumu değişkenine bağımlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare (chi-square) testi sonucunda değişkenler arasındaki bağımlılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($X^2=1,432$; $p=0,839 > 0.05$)”. Böylece vatandaşların eğitim durumu ile çalışma durumu bağımsız değişkenlerdir, birbirlerini etkileme durumu yoktur.

Tablo 0.21. Örneklemi Oluşturan Vatandaşların Memnuniyet Durumu İle Yaş Değişkeni Arasındaki İlişki

	Memnun Değil		Memnun		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Yaşınız 18-24 yaş	0	0	2	2	2	1
25-34 yaş	6	6	6	5	12	5
35-44 yaş	21	22	9	7	30	14
45-54 yaş	24	25	19	15	43	20
55-64 yaş	20	21	23	19	43	20
65 yaş ve üzeri	25	26	65	52	90	41
Toplam	96	100	124	100	220	100
$X^2 = 22,164$ ve $p = 0,000$						

“Tablo 4.21’de görüldüğü üzere vatandaşların memnuniyet puanlarının yaş değişkenine bağımlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare (chi-square) testi sonucunda değişkenler arasındaki bağımlılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($X^2=22,164$; $p=0,000 < 0.05$)”. Böylece vatandaşların memnuniyet durumu ile yaş değişkeni bağımlı değişkenlerdir. Yardım alan vatandaşların yaşları arttıkça alınan yardımlardan memnuniyet düzeyinin de arttığı görülmüştür.

Tablo 0.22. Örneklemi Oluşturan Vatandaşların Memnuniyet Durumu İle Medeni Hal Değişkeni Arasındaki İlişki

	Memnun Değil		Memnun		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Medeni Haliniz Eşi Vefat etmiş	5	5	33	27	38	17
Evli	65	68	64	52	129	59
Bekâr	17	18	16	13	33	15
Boşanmış	9	9	11	9	20	9
Toplam	96	100	124	100	220	100
$X^2 = 17,591$ ve $p = 0,001$						

“Tablo 4.22’de görüldüğü üzere vatandaşların memnuniyet puanlarının medeni durumu değişkenine bağımlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare (chi-square) testi sonucunda değişkenler arasındaki bağımlılık istatistiksel olarak anlamlı

bulunmuştur ($X^2=17,591$; $p=0,001 < 0.05$)". Böylece vatandaşların memnuniyet durumu ile medeni durumu değişkeni bağımlı değişkenlerdir. Yardım alan vatandaşlardan evli ve bekâr olanların alınan yardımlardan memnun olmadıkları ve eşi vefat etmiş ve boşanmış olan vatandaşların memnun olduğu görülmüştür.

Tablo 0.23. Örneklemi Oluşturan Vatandaşların Memnuniyet Durumu İle Hane Halkı Tipi Değişkeni Arasındaki İlişki

		Memnun Değil		Memnun		Toplam	
		f	%	f	%	f	%
Hane halkı tipini belirtiniz?	Tek kişi	16	17	44	35	60	27
	Tek ebeveynli aile	9	9	15	12	24	11
	Çekirdek aile	64	67	53	43	117	53
	Geniş aile	6	6	9	7	15	7
	Diğer	1	1	3	2	4	2
	Toplam	96	100	124	100	220	100

$X^2 = 13,862$ ve $p = 0,008$

"Tablo 4.23'de görüldüğü üzere vatandaşların memnuniyet puanlarının hane halkı tipi değişkenine bağımlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare (chi-square) testi sonucunda değişkenler arasındaki bağımlılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($X^2=13,862$; $p=0,008 < 0.05$)". Böylece vatandaşların memnuniyet durumu ile hane halkı tipi değişkeni bağımlı değişkenlerdir. Yardım alan vatandaşlardan çekirdek aile olanların alınan yardımlardan memnun olmadıkları ve yalnız yaşayan, tek ebeveynli aile, geniş ve diğer aile tiplerine sahip olan vatandaşların memnun olduğu görülmüştür.

Tablo 0.24. Örneklemi Oluşturan Vatandaşların Memnuniyet Durumu İle Çalışma Durumu Değişkeni Arasındaki İlişki

		Memnun Değil		Memnun		Toplam	
		f	%	f	%	f	%
Şu an çalışıyor musunuz?	Evet	6	6	1	1	7	3
	Hayır	90	94	123	99	213	97
	Toplam	96	100	124	100	220	100

$X^2 = 5,205$ ve $p = 0,023$

"Tablo 4.24'de görüldüğü üzere vatandaşların memnuniyet puanlarının çalışma durumu değişkenine bağımlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare (chi-square) testi sonucunda değişkenler arasındaki bağımlılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($X^2=5,205$; $p=0,023 < 0.05$)". Böylece vatandaşların memnuniyet durumu ile çalışma durumu değişkeni bağımlı değişkenlerdir. Yardım alan vatandaşlardan çalışmayan vatandaşların alınan yardımlardan memnun olduğu görülmüştür.

Tablo 0.25. Örneklemi Oluşturan Vatandaşların Memnuniyet Durumu İle Çalışma Durumu Değişkeni Arasındaki İlişki

		Memnun Değil		Memnun		Toplam	
		f	%	f	%	f	%
		Çalışmama Nedeninizi öğrenebilir miyim?	Sağlık problemi	4	4	7	6
	Emekli	1	1	0	0	1	0
	Ev Hanımı	32	35	25	20	57	27
	İş bulamamış	19	21	11	9	30	14
	Mevsimlik Çalışıyor	2	2	1	1	3	1
	Bedensel Engelli	9	10	16	13	25	12
	Yaşlılık	24	26	62	51	86	40
	Toplam	91	100	122	100	213	100

$X^2 = 19,803$ ve $p = 0,015$

“Tablo 4.25’de görüldüğü üzere vatandaşların memnuniyet puanlarının çalışmama nedeni değişkenine bağımlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare (chi-square) testi sonucunda değişkenler arasındaki bağımlılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($X^2=5,205$; $p=0,003 < 0.05$)”. Böylece vatandaşların memnuniyet durumu ile çalışmama nedeni değişkeni bağımlı değişkenlerdir. Yardım alan vatandaşlardan bedensel engelli ve yaşlılık nedeniyle çalışmayanların memnun olduğu görülmüştür.

SONUÇ

“Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla yürütülen sosyal ve proje destekli yardımların, yoksul hanelerin yaşamlarında ne tür değişimler meydana getirdiği, yapılan yardımların fayda sahipleri üzerindeki etkililiğinin araştırılarak SYD Vakıflarının yoksullukla mücadelede ne kadar başarılı olduğuna yönelik bir saha araştırması düzenlenmiştir. Saha araştırması, Köprübaşı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından yardım alan vatandaşlar ile sınırlı tutulmuştur. Araştırma toplam 220 kişilik bir örneklem üzerinde yapılmıştır. Hazırlanan anket eşliğinde, yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Buradaki amaç Köprübaşı Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı’ndan sosyal yardım ve proje desteği alanların sosyal ve proje destekli yardımlara ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmaktır”.

Araştırmaya katılan vatandaşların çoğunluğunun kadın ve 65 yaş ve üzeri yaşlı vatandaşlar, ilkokul mezunu, evli, Yeşil Kart sahibi, yani sosyal güvencelerinin olduğu ve hiçbir kurumdan yardım almadığı görülmüştür.

Yardıma alan vatandaşların %96,8’i çalışmamaktadır. Çalışmayanların oranının bu kadar yüksek çıkması, yardım alanların büyük çoğunluğunun ev hanımları ve yaşlılık nedeni ile çalışamayacak durumda olan vatandaşların olmasıdır. Bu da yoksulluğun azaltılmasına yönelik yapılan yardımların ne kadar önemli olduğunu ve isabetli olarak yerini bulduğunu göstermektedir.

Yardım alan vatandaşların aile yapılarına bakıldığında, çoğunluğun çekirdek aile yapısına sahip olabildiği ve ailedeki birey sayılarının 1-3 kişi olduğu ve bu durumda ailede çalışmayan kişilerin oranının %88,2 gibi yüksek bir oranda olduğu görülmüştür.

Araştırma kapsamına giren hanelerin, yardımlar dâhil aylık gelirlerine bakıldığında %43,6 oranıyla ilk sırayı 251–500 TL arası geliri olan vatandaşların aldığı görülmektedir. Gelirleri açlık sınırının altında olanlar, %43,6 gibi yüksek bir rakam olarak belirlenmiştir.

“Vatandaşların aldıkları yardımlar Aile Yardımları, Eğitim Yardımları, Sağlık Yardımları, Gelir Getirici ve İstihdam Artırıcı Proje Yardımları, Öksüz Asker Ailesi Yardımı, Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Sosyal Yardım Programı ve 2022 Sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Yardımlar şeklinde gruplandırılmıştır. Aile yardımlarına bakıldığında gıda, yakacak ve barınma yardımları olarak alt gruplara ayrıldığı ve bu gruplar içerisinde en yüksek oranının gıda yardımlarına ait olduğu görülmüştür. Eğitim

yardımlarına bakıldığında, Öğrenci İhtiyaç Yard. (Kırtasiye, Okul Kıyafeti vb.), Şartlı Nakit Transferi Eğitim Yardımı ve Yüksek Öğrenim için Nakdi yardımı olarak kendi içinde gruplandırıldığı ve Öğrenci İhtiyaç Yard. (Kırtasiye, Okul Kıyafeti vb.) ile Şartlı Nakit Transferi Eğitim Yardımı aynı orana sahip olduğu görülmüştür. Sağlık yardımları ise, Sağlık Yardımı (Tedavi Destek, İlaç, Tıbbi Malzeme, Cihaz) ve Şartlı Nakit Transferi Sağlık Yardımı olarak iki gruba ayrılmış ve şartlı sağlık yardımlarının daha yüksek oranda olduğu tespit edilmiştir. Bunların dışındaki yardım türleri içerisinde 2022 Sayılı Kanun kapsamında yapılan yardımların en yüksek orana sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca araştırma kapsamında yardım alan toplam 220 kişiden 57 kişi proje destekli yardımlardan faydalanmaktadır. Bu durum Proje destekli yardımlardan az sayıda yoksul kesimin faydalandığını bizlere göstermektedir. Özellikle proje destekli yardımların neler olduğu, nasıl faydalanılacağı yoksul kesime ısrarla anlatılmalıdır.

Araştırma kapsamındaki proje destek yardımı alanların büyük bir kısmı, proje destek yardımlarının yaşamlarını rahatlattığını belirtmişlerdir. Yaşamlarını rahatlatmadığını söyleyenlere rastlanılmamıştır. Bu durum proje destekli yardımların yoksullukla mücadelede ne kadar etkili bir rol üstlendiğini bizlere göstermektedir. Böylece Yoksullukla mücadele konusunda, Köprübaşı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının başarılı olduğu söylenebilir”.

“Yardım alan vatandaşların hane halkı büyüklükleri ile aylık gelirleri arasında nasıl bir ilişki olabileceğinin öğrenilmesi amaçlanmıştır. Tespit edilen bulgulara göre, vatandaşların hane halkı gelirleri ile hane halkı büyüklükleri arasında istatistiksel olarak bir anlamlılık olduğu gözlenmiştir. Hane halkı büyüklükleri arttıkça hanelerin aylık gelirlerinin de arttığı görülmüştür. Bunun sebebi olarak da hane halkında kişi sayısı arttıkça çalışan kişi sayısının arttığı söylenebilir. Vatandaşların eğitim durumları ile istihdam durumları arasında istatistiksel olarak bir anlamlılık olmadığı tespit edilmiştir”.

Vatandaşların yaşları arttıkça alınan yardımlardan memnuniyet düzeyinin de arttığı, eşi vefat etmiş ve boşanmış olan vatandaşların yardımlardan memnun olduğu evli ve bekâr olanların ise memnun olmadığı, yalnız yaşayan- tek ebeveynli ve diğer aile tiplerine sahip olan vatandaşların alınan yardımlardan memnun olduğu çekirdek ailelerin memnun olmadığı, çalışmayan vatandaşların alınan yardımlardan memnun olduğu görülmüştür. Böylece yapılan araştırmanın amacına ulaştığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

Açıköz, R. (2010). “Kadın Yoksulluğu üzerine bir inceleme”. Yardım ve Dayanışma Dergisi, 1 (2), 45-60.

Açıköz, R. (2013). Yoksullukla mücadele ve üçüncü sektör. Ankara: Altnpost Basın Yayın Dağıtım Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

Adaçay, F. R. (2008). Ekonomik kalkınmada yoksulluk: yoksulluk-mücadele stratejileri ve Türkiye'deki boyutları (1. Baskı) Eskişehir: Nisan Kitabevi.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Faaliyet Raporu, (2013).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Faaliyet Raporu, http://www.aile.gov.tr/data/53fe1465369dc3053ccd5500/aile_ve_sosyal_politikalar_bak_anligi_2013_yili_idare_faaliyet_raporu.pdf Erişim Tarihi: 30.04.2016

Ak, R. ve Ak Bingül, B. (2011). Ekonomik Kriz Sürecinde Kadın İşgücü ve Yoksulluk. Anadolu International Conference in Economics II konferansında sunuldu, Eskişehir.

Aktan, C. C. (2002). Dünyada ve Türkiye’de insani yoksulluk yoksullukla mücadele stratejileri. , Ankara: Hak-İş Sendikası Konfederasyonu Yayını.

Aktan, C.C. ve Vural, İ.Y. (2002). Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri. Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Ankara: Hak-İs Konfederasyonu Yayınları, web:<http://www.canaktan.org/ekonomi/>

Akyıldız, F. (2010). Kriz, kapitalizm ve hayırseverlik. Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi-I içinde, Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınları.

Altun, Ö. (2011). Türkiye’de Uygulanan Yoksullukla Mücadele Programları ve Etkinlikleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı.

Arıcı, K. (b.t.) Bilge Kağan'dan günümüze Türk devlet felsefesinde fukaralıkla mücadele, sosyal dayanışma ve sosyal güvenlik politikaları, <http://www.turkcu.com/basbug-ard-kit/karici.htm> Erişim Tarihi: 30.04.2016

Arpacıoğlu, Ö. (2012). Dünyada ve Türkiye’de yoksulluk ve yoksullukla mücadele. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı.

Arpacıoğlu, Ö. ve Yıldırım, M. (2011). “Dünyada ve Türkiye’de yoksulluğun analizi”. Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, 4 (2), 60-76.

Arun, Ö. ve Arun, K. B. (2011) . “Türkiye’de yaşlı kadının en büyük sorunu: dulluk”. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (4), 1515 -1527.

Avcı, N. (2014). 2015 yılı bütçe sunuşu TBMM genel kurulu. Ankara: T. C. Millî Eğitim Bakanlığı.

Aydın, D. (2014). Küreselleşme ve Yoksulluk, İHH İnsan ve sosyal Araştırmalar Merkezi, Web: <http://www.ihhakademi.com/wp-content/uploads/2014/03/K%C3%BCreselle%C5%9Fme-ve-Yoksulluk.pdf>. Erişim Tarihi: 30.04.2016

Aydın, D. ve diğerleri, (2006). Türkiye’de hayırseverlik: vatandaşlar, vakıflar ve sosyal adalet. TÜSEV.

Aydın, M. ve Türgay, T. (2011). “Yoksullukla mücadelede vergi politikası ve Türkiye”. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16 (1), 249-274.

Aytaç, A. ve Hatipler, M. (2013). Dünya’da ve Türkiye’de Yoksulluğun Özgün Yapısı ve Yoksullukla Mücadele. Edirne: Paradigma Yayınevi.

Aytaç, A., ve Hatipler, M. (2013). Dünya’da ve Türkiye’de yoksulluğun özgün yapısı ve yoksullukla mücadele. Edirne: Paradigma Yayınevi.

Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğünün Eylem ve İşlemlerine İlişkin Araştırma ve Denetleme Raporu. <http://akgul.bilkent.edu.tr/ddk/ddk20.pdf> Erişim Tarihi: 30.04.2016

Bibi, S. (2003). “ Measuring Poverty in a Multidimensional Perspective: A Review of Literature”. Université Laval, Quebec, Canada.

Buğra, A. (2005). Yoksulluk ve sosyal haklar. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi, 1-18.

Ceyhan, A. (2011). “Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının vergi mevzuatı yönünden incelenmesi”. Mali Çözüm, 211-226.

Coşkun, S. (2008). Avrupa birliğinde yoksullukta mücadele stratejileri ve Türkiye

Çalışkan, Ş. (2010). “Türkiye’de gelir eşitsizliği ve yoksulluk”. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 59, 104-117.

Dağdemir, Ö. (2002). Türkiye ekonomisinde yoksulluk sorunu ve yoksulluğun analizi. 1987 – 1994 Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayını.

Demirhan, Y. ve Kartal, N. (2014). “1980 sonrası yoksullukla mücadelenin başlıca aracı olarak sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonu’nun kuruluş ve varlık nedenlerine ilişkin bazı tespitler”. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 42, 257-268.

Dilik, S. (1980). “Sosyal Yardımlar–İki Anlamlı Bir Terim”. AU SBF Dergisi, 35 (1), 55-72.

Dinçoflaz, N. J. (2009). Kentteki kadının yoksulluğu. (Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi), TC Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma genel Müdürlüğü, Ankara.

Dodurka, B.Z. (2014). Türkiye’de Merkezi Devlet Eliyle Yapılan Sosyal Yardımlar Çalışma Raporu.

Doğan, E. (2014). Türkiye’de Yoksulluğun Ölçülmesi. (Uzmanlık Tezi), Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü Yayın, 2880.

Dumanlı, R. (1996). Yoksulluk ve Türkiye’deki Boyutu.(Uzmanlık Tezi), Ankara: DPT

Ensari, S. (2010). TÜİK’ in yoksulluk analizleri üzerine. Maliye ve Finans Yazıları, 24 (87), 9-15.

Ergüder, Ü. (2006). Türkiye üçüncü sektör vakfı sivil toplum ve hayırseverlik araştırmaları 2004-2006 araştırma bulguları ve çözüm önerileri. TÜSEV.

Erol, N. (2006). Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Ertem, A. (2011). Osmanlıdan günümüze vakıflar. Vakıflar Dergisi, 36, 25- 65.

Flik, Robert J. and Van Praag Bernard M. S. (1991). Subjective poverty line definitions. De Economist, 139 (3), 311-330.

Genç, M. (2010). Toplumsal cinsiyet duyarlılığına yönelik kamu faaliyetleri ve bu faaliyetlerin mali yansımaları. Maliye Dergisi, 159, 476- 495.

Giddens, A. (2006). *Sociology*. Cambrigde: Polity Press.

Gündoğan, N. (2008). Türkiye’de yoksulluk ve yoksullukla mücadele. <http://www.aso.org.tr/kurumsal/media/kaynak/TUR/asomedy/ocak-subat2008/Dosya.pdf> Erişim Tarihi: 30.04.2016

Gündüz, A. Y. (2006). “Türkiye’de yoksullukla mücadele üzerine bir inceleme”. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Kış (5), 34-55.

Güneş, M. (2012). “Yoksullukla mücadelede sosyal yardımların bir kamu yönetimi politikası olarak sürdürülebilirliği”. SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 24, 149-184.

Güneş, S. (2008). Sosyal yardım algısı ve yoksulluk kültürü. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

Hapolatlı, E. (2014). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Üzerine Bir İnceleme, <http://www.ihhakademi.com/wp-content/uploads/2014/03/SOS.-YARD.-VE-DAY.-VAKIFLARI-%C4%B0NCELEME.pdf> Erişim Tarihi: 25.04.2016

<http://sydv.istanbul.gov.tr/default.aspx?pid=5171> Erişim Tarihi: 30.04.2016

<http://www.nizipsydv.gov.tr/vakif-yardimlari/27-oksuz-yetim-ve-asker-cocugu-yardim-programi-oyac.html> Erişim Tarihi: 25.04.2016

<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/engelli-yardimlari> Erişim Tarihi: 25.04.2016

<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/esi-vefat-etmis-kadinlara-yonelik-duzenli-nakdi-yardim-programi> Erişim Tarihi: 25.04.2016

http://www.unicef.org/socialpolicy/index_childpoverty.html Erişim Tarihi: 25.04.2016

http://www.unicef.org/socialpolicy/index_childpoverty.html Erişim Tarihi: 25.04.2016

<http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/eca/Turkey-Snapshot-tr.pdf> Erişim Tarihi: 25.04.2016

Işık, Erol, S. (2014). “Sosyal yardımlar genel Müdürlüğü’nün yoksullara yönelik sosyal politikaları: Van örneği”. Journal of Life Economics, 2, 149- 170.

Kabaş, T. (2014). Türkiye’de yoksulluk ve gelir dağılımı. Adana: Akademisyen Kitabevi.

Kabaş, T. (2010). “Türkiye’de en yoksul % 20’nin yoksulluk profili, gelir dağılımı ve tüketim harcaması”. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19 (2), 192-218.

Kalağan, G. (2009). “Türkiye’de 1980 Sonrası Bürokratik Dönüşüm: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü (SYDGM) Örneği.” (Yayınlanmamış Doktora Tezi), T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta,

Kalaycıoğlu, S. (2007). Yoksulluk nasıl anlaşılmalı?, Temel tanımlar, Yaklaşımlar. Ankara: SYDV Yoksulluk Üzerine Seminerler Dizisi.

Kan, P. (2011). Fakirlikle Mücadelede Kamu Politikaları ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Üzerine Bir İnceleme. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Kaya, E. (2009). Yoksullukla Mücadelede Avrupa’nın Ve Türkiye’nin Sosyal Yardım Modeli. (Uzmanlık Tezi), T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.

Kazıcı, Z. (2003). Osmanlı vakıf medeniyeti. İstanbul: Bilge Yayınları.

Kesgin, B. (2013). Kamu sosyal politikalarında sosyal yardım. İstanbul: Açılım Kitap.

Kılıç, R. ve Çetinkaya, Ş. (2012). “Türkiye’de yoksullukla mücadelede sosyal yardım stratejileri ve bir model önerisi”. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 34, 93- 114.

Kurnaz Avsar, S. (2009). “Türkiye’de Çocuk Yoksulluğu”. (Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi), Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.

Kurt, İ. (1997). “Vakıf Müessesesi” XV. ve XVI. asırları Türk asrı yapan değerler. İstanbul: Ensar Neşriyat.

Kutay, N. (2014). Küreselleşme Sürecinde Çok Uluslu Şirketler Ve Yoksulluk Olgusu. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

MEGEP, (2011). Sosyal dayanışma. Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı.

Memiş, H. (2014). “Küreselleşme ve yoksulluk ilişkisi”. Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 5 (1), 144-161.

Menton, C. (2007). An investigation of the measurement of poverty in Ireland. Dublin: Institute of Public Administration.

Morduch, J. (2005), Chapter III. Poverty Measures, 52-84, web: <http://unstats.un.org/unsd/methods/poverty/pdf/Chapter-3.pdf> Erişim Tarihi: 25.04.2016

Okumuş, H. Ş. (2010). Dünya’da ve Türkiye’de mikro finansman ve yoksulluğun azaltılması: Teori ve uygulamalar. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.

Olçay Ölmez, T.(2007). Sosyal Yardım Sistemi İçerisinde Yerel Yönetimlerin Yeri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ortakaya, A. F. (2010). ŞNT Programı İçin Yapılan Başvuruların Zaman Serileri İle Modellenmesi. Ankara: SYDGM Yayınları.

Önder, H. ve Şenses, F. (2011). “Türkiye’de yoksulluk ve yoksulluk düşüncesi” <http://dusuncekahvesi.blogspot.com/2006/03/turkiyede-yoksulluk-ve-yoksulluk.html> Erişim Tarihi: 25.04.2016

Özaydın, M. M. (2003). “Vakıfların sosyal politika işlevleri ve günümüzde artan önemi”. Kamu-İş, 7 (2), 3-32.

Öztürk, Y. ve Öztürk, N. (2010). Yoksullukla mücadelede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları. Ankara: Palme Yayıncılık

Sarısoy, İ. ve Koç, S. (2010). “Türkiye’de kamu sosyal transfer harcamalarının yoksulluğu azaltmadaki etkilerinin ekonometrik analizi”. Maliye Dergisi, 158, 326-348.

Seaman, P. (2006). "Relative Deprivation", Encyclopedia of World Poverty, (Ed: Mehmet Odekon), Sage Publications, USA, s906-907a.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, (2007)

Soysaldı, M. (2002). Vakıflar ve psiko-sosyal fonksiyonları. <http://web.firat.edu.tr/msoysaldi/vakiflar.pdf> Erişim Tarihi: 25.04.2016

Strateji Geliştirme Müdürlüğü AR-GE Birimi

Şengür, M. ve Taban, S. (2012). "Yoksullukla mücadele stratejisi olarak mikro kredi uygulaması: Eskişehir ili örneği." Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13 (1), 59-89.

Şenses, F. (2009). Küreselleşmenin öteki yüzü yoksulluk. İstanbul: İletişim Yayınları.

Şenses, F. (2009). Küreselleşmenin öteki yüzü yoksulluk. İstanbul: İletişim Yayınları.

Şenses, F. ve Önder, H. (2005). Türkiye'de yoksulluk ve yoksulluk düşüncesi. İstanbul: Bağlam Yayınları.

Taş, H. Y. ve Özcan, S. (2012). Türkiye'de ve Dünya'da yoksulluk üzerine bir araştırma. <http://www.eecon.info/papers/544.pdf> Erişim Tarihi: 25.04.2016

Taşçı, F. (2008). "Sosyal yardım yapma gerekçeleri üzerine yaklaşımlar". Kamu-İş; 9, 1-17.

Taşçı, F. (2009). "Yoksulluğa ve yoksullara dönük ahlak yaklaşımları". Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 57, 481-514.

Topçuoğlu, A., Aksan, G. ve Alptekin, D. (2014). Yoksulluk ve kadın. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

UNDP, (2001). İnsani Gelişim Raporu, <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2001/> Erişim Tarihi: 30.04.2016

Uzun, A. M. (2003). "Yoksulluk olgusu ve dünya bankası". C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 4 (2), 155-173.

World Bank, (2000). World development report 2000/2001, attacking poverty, World bank Washington, D.C.

www.tuik.gov.tr Erişim Tarihi: 30.04.2016

Yazılıtaş, N. (2002). "Türk toplum hayatında sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın tarihi temellerine bir bakış". NÜSHA, 5, 164-171.

Yılmaz, V. ve Yakut- Çakar, (2008). Türkiye’de merkezi devlet üzerinden yürütülen sosyal yardımlar üzerine bilgi notu, Boğaziçi üniversitesi sosyal politika forumu. http://www.spf.boun.edu.tr/docs/calisma%20notu_SYDGM-11.08.08.pdf
Erişim Tarihi: 30.04.2016

Yılmazer, M. (2004). “Yoksulluğun Önlenmesinde Toplumsal Reformun Gerekliliği” Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2 (1), 119-135.

EKLER

KONU: YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARININ ETKİLERİ KÖPRÜBAŞI İLÇESİ ÖRNEĞİ ANKET FORMU

Bu ölçek formu, “Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Etkileri Köprübaşı İlçesi Örneği” tespit etmek üzere hazırlanmıştır

“ Ölçek formuna Ad ve Soy Ad yazmanıza gerek yoktur” Soruları samimi ve objektif olarak cevaplamanız elde edilecek bulgular açısından çok önemlidir. Lütfen hiçbir soruyu yanıtsız bırakmayınız. Vereceğiniz cevaplar yalnız bilimsel araştırma amacı ile araştırmacı tarafından kullanılacaktır. Göstereceğiniz ilgi ve katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

1. **Cinsiyetiniz:** () Erkek () Kadın

2. **Yaşınız**

- 18-24
- 25-34
- 35-44
- 45-54
- 55-64
- 65+

3. **Eğitim Durumunuz**

- Okur-Yazar Değil
- Okur-Yazar
- İlkokul Mezunu
- Ortaokul ve Dengi Mezunu
- Lise ve Dengi Mezunu
- Üniversite / Yüksek Okul

4. **Medeni Haliniz**

- Eşi Vefat Etmiş
- Evli
- Bekar
- Boşanmış

5. **Sosyal bir güvenceniz var mı?**

- SGK (4A-4B-4C)
- Yeşil kart
- Sosyal güvencesi yok

6. **Başka bir kurumdan yardım alıyor musunuz? (DİKKAT: Birden çok cevap işaretlenebilir.)**

- Hayır Almıyorum

- Belediyeden
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme
- Kurumundan
- Hayırsever İnanlardan
- Diğer.....

7. Hane halkı tipini belirtiniz?

- Tek Kişi
- Tek Ebeveynli Aile
- Çekirdek Aile (Anne-Baba-Çocuk)
- Geniş Aile (Anne-Baba-Hala-Dede-Çocuk vb.)
- Diğer (Belirtiniz.)

8. Hanenizde kaç kişi yaşıyor?

- 1-3 kişi
- 4-6 kişi
- 7-9 kişi
- 10-12 kişi
- 13+ kişi

9. Şu an çalışıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

10. Çalışmıyorsanız ne zamandan beri çalışmıyorsunuz?

- Hiç Çalışmadım
- 1-3 ay
- 4-7 ay
- 8-12 ay
- 1-3 yıl
- 4-6 yıl
- 7 yıl +

11. Çalışmama nedeninizi öğrenebilir miyim?

- Sağlık problemi
- Emekli
- Ev kadını
- İş bulamamış
- Mevsimlik çalışıyor
- Bedensel engelli
- Yaşlılık
- Diğer

12. Hanenizde çalışan kaç kişi var?

- Çalışan yok
- 1 kişi
- 2 kişi
- 3 kişi
- 4 kişi

- 5 kişi
- 6+ kişi

13. Aldığımız yardımlar nelerdir?

Aile Yardımları	Gıda Yardımları	
	Yakacak Yardımları	
	Barınma Yardımları	
Özel Amaçlı Yardımlar	Aşevleri Yardımları	
	Afet Yardımları	
Eğitim Yardımları	Öğrenci İhtiyaç Yard. (Kırtasiye, Okul Kıyafeti vb.)	
	Şartlı Nakit Transferi Eğitim Yardımı	
	Yüksek Öğrenim için Nakdi Yardım	
	Diğer Eğitim Yardımları	
Engelli Yardımları	Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması	
	Engelli İhtiyaç Yardımları	
Sağlık Yardımları	Sağlık Yardımı (Tedavi Destek, İlaç, Tıbbi Malzeme, Cihaz)	
	Gebelik Yardımı	
	Şartlı Nakit Transferi Sağlık Yardımı	
	Diğer Sağlık Yard.	
Gelir Getirici Ve İstihdam Artırıcı Proje Yardımları	Gelir Getirici Projeler	
	İstihdam Amaçlı Eğitim Projeleri	
	Sosyal Hizmet Amaçlı Projeler	
Sosyal Riski Azaltma Projeleri	Hızlı Yardım	
	Kurumsal Gelişim	
	SRAP Şartlı Nakit Transferi	
	Yerel Girişim Programı	
Öksüz/Yetim Ve Asker Çocuğu Yardım Programı		
Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Sosyal Yardım Programı		
2022 Sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Yardımlar		

	Kesinlikle Hayır	Hayır	Kararsızım	Evet	Kesinlikle Evet
14) Aldığınız aile yardımı yaşamınızı rahatlattı mı?					
15) Aldığınız aile yardımının genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?					
16) Aldığınız eğitim yardımı yaşamınızı rahatlattı mı?					
17) Aldığınız eğitim yardımının genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?					
18) Aldığınız sağlık yardımı yaşamınızı rahatlattı mı?					
19) Aldığınız sağlık yardımının genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?					
20) Aldığınız aşevi yardımı yaşamınızı rahatlattı mı?					
21) Aldığınız aşevi Yardımını genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?					
22) Aldığınız proje destek yardımı yaşamınızı rahatlattı mı?					
23) Aldığınız proje destek yardımının genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?					
24) Aldığınız öksüz/yetim ve asker çocuğu yardımı yaşamınız rahatlattı mı?					
25) Aldığınız öksüz/yetim ve asker çocuğu yardımının genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?					
26) Aldığınız eşi vefat etmiş kadınlara yönelik sosyal yardım yaşamınız rahatlattı mı?					
27) Aldığınız eşi vefat etmiş kadınlara yönelik sosyal yardım genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?					
28) Aldığınız 2022 sayılı kanun kapsamında yapılan yardımlar yaşamınız rahatlattı mı?					
29) Aldığınız 2022 sayılı kanun kapsamında yapılan yardımlar genel olarak ihtiyaç sahiplerine yeterli/yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?					

30. Yardım aldığınız Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nı tanıyor musunuz?

- Evet tanıyorum
- Kısmen tanıyorum
- Hayır tanımıyorum

31. Sosyal yardım alınabileceğinden nasıl haberdar oldunuz? (DİKKAT: Birden çok cevap işaretlenebilir.)

- Muhtardan
- İmamdan
- Akraba/komşu/tanıdıklardan
- TV-radyo
- Dergi/gazete
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
- Diğer (belirtiniz)

32. Sosyal yardımlar dâhil ailenizin tüm çalışanlarıyla birlikte aylık geliriniz ne kadardır?

- Hiç geliri yok
- 150 TL'den az
- 150-250 TL arası
- 251-500 TL arası
- 501-750 TL arası
- 751-1000 TL arası
- 1001-1500
- 1501-2000
- Diğer